AENEAE SYLVII

SENENSIS S. ROM. ECCLE-
SIÆ CARDINALIS TITV-
LI S. SABINAE

De

BOHEMORVM, ET EX HIS
IMPERATORVM ALIQVOT
origine ac gestis,

Ad illustrissimum principem & Dominum ALFON-
SVM regem Aragonum

HISTORIA.

BASILEÆ
PER PETRVM PERNAM
Anno *M D LXXV.*

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

AENEÆ SYLVII SENENSIS, S. ROM. ECCLES. CARDINALIS, TITVLI S. SABINAE DE BOHEMORVM

& ex his Impp. Rom. aliquot origine ac gestis, ad illustrissimum principem & dominum Alfonsum regem Aragonum

HISTORIA.

INTERITVRA esse quæcunque nascuntur, atque homines in primis, quos ea de causa mortales appellant, omnes norunt, plurimi damnant. Nam cur hominem natura finxit, cui negata immortalitate, spatium quàm breuissimum vitæ indulsit, cornicibus & ceruis, quorum nihil intererat, longissimum largita est æuum? Sed cui de naturæ operibus iudicare permissum, quã nihil esse aliud, quàm Deum vel Dei decretum dixerim? Ego illud mihi persuadeo, nisi mors introisset in orbem terrarum, ex duobus alterum fuisse necessarium; aut terræ scilicet quam incoleremus amplitudinem sine fine patuisse, aut humanam generationem interdictam. Quis mundi ambitus homines capiat in horas absque mortis periculo nascentes? Tot præterea calamitates hominem circumsistunt, vt mori satius sit, quàm vitam producere miseram. Optabant fortasse vtcunq; viuere, queis vitæ alterius adempta spes, quamuis & huiusmodi homines mortem sibi aliquando conscIuerint. At homini Christiano, qui Deum fabricasse mundum constanter credit, nec dubitat illum gubernare quæ condidit, iniquitatem quoque omnem ab eo alienam putat. Sacri veteres nouiq; sermones fidem faciunt, qui animas ex corporibus excedentes in alia loca meare tradunt, in queis præmia pro benefactis, supplicia pro malefactis expendant: quamuis in hac mortali vita & viros bonos aduersis rebus oppressos, & iniquos homines sæpe numero blandis fortunæ afflatibus in sublime raptos cernimus: licet in omni gente, quæ sub cœlo est, hoc videre: Bohemia tamen testimonio satis: fuerit in qua nostra ætate pessimi homines reiecta Rom. ecclesiæ obedientia, conculcata parentum religione, sacerdotibus Christi occisis, phanis sanctorum direptis, sine fide, sine bonis moribus, in latrocinijs, in adulterijs, in omni spurcitia viuentes, aduersus potentissimos reges, innumerabiles populos, peritissimos duces, structissimos exercitus inuicti perstiterunt: ex quibus plerique ad hoc æui peruenêre delitijs affluentes, plerique quum diu ex arbitrio vixissent, non morbo, non gladio ex hac luce, sed naturæ necessitate senio confecti obierunt: vt si nihil aliud quàm præsentis vitę cursum animo voluas, beatos iudices, qui tot victorijs potiti, apud suos ciues charissimi, inter opes quàmplurimas inoffensi morbis, quantum homini licet, æuum produxêre. Contrà verò infelices dicas ac superis odiosos fuisse, qui pro lege patrum custodienda, pro veritate, pro iustitia, pro honestate, aut in exilio pauperes obiêre, aut in medio vitæ cursu rapi, ante ora suorum miserabili cruciatu necati sunt. Sed verissima est Christianæ religionis assertio, quæ post vitam huius seculi patere alteram asserit, his qui religiosè vixerunt iucundam ac beatam, reliquis molestã & infelicem. Cui sententiæ & Iudæi & Saraceni, & Gentiles, & ipsi quoq; philosophi consentiunt, quos veri conscios, & humanæ vitæ magistros putant. Nemo homo est, cui non insit aliquid boni: id Deus in terra, & in

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

hac transitoria vita remunerat. Neq; enim mole malorum obstante cœlestem conferre lucem potest. Vitia apud inferos plectuntur: viris bonis, queis terra clausa est, cœlum patet. Peregrina in terris virtus, in cœlo ciuis. Zischa igitur, Ciaccho & Prasco, quos felices Bohemi credidêre, tot præliorum victores, tanto imperio præditos, Coranda quoque & Iacobellus, quibus velut apostolis Christi, aut angelis è cœlo missis, populorum aures patuêre, cum Procopijs pugna cæsis, cum Ioanne ac Hieronymo Constantiæ in magna synodo igni damnatis, apud inferos pœnas dant temeratæ religionis, in æternumque dabunt: eosq; procul dubio Rockiczana sequetur, & ei qui auscultant, diuinæ legis temeratores, nisi ante finem vitæ suæ resipuerint. Viri constantes, qui vel exilium, vel carcerem, vel cædem pro testamento Christi fortiter pertulêre, cum rege suo in cœlo regnant, ex aliena victoria triumphantes, quorum multa milia Bohemia tulit. Nam sicut Hussitarum insania Bohemicum nomen labefactauit, ita & fortium virorum constantia illustrauit. Nec prouincia est, quæ tempore nostro plures Christi martyres quàm Bohemica produxerit. Inter quos equitem fuisse non est ambiguum, nobilibus parentibus ortum, captum ab Hussitis, admotum ignibus, pedes primùm, deinde tibias, mox genua coxasq;, postremo reliquas corporis partes exuri passum potius, quàm illorum insaniæ consentiret. Admiranda sunt quæ tempestate nostra inter Bohemos emersêre, siue pacem, siue bellum recenseas. Mihi verò dum valetudinis causa in balneis Viterbiensibus ago, procul ab negocijs Curiæ haud indigna cura visa est, res Bohemicas scribere, atque hominibus nostris ex barbaris, quæ partim vidimus, partim verò auditu accepimus, digna memoratu nota efficere. Sunt enim multa, quæ in communi nosse perutile est. Et dum cogito, cuius potissimum nomini dedicem, tu primus occurris, qui seculum nostrum non doctrina solùm ac bonis moribus, sed splendore quoque rerum gestarum exornas, & quasi clarissimum quoddam sydus illustras. Tibi ergo Bohemicam historiam dedico: nam tuo nomini inscripta, facilè cum rerum tuarum notitia, quas doctissimi celebrarunt, ad posteros transferetur: nam ego ab origine gentis in hanc vsque ætatem, si Deus dabit, producam: in qua etsi vetera digna sunt memoria, illustriora tamen noua existimo, quæ tum certa, tum admirabilia sunt. Nec mea sententia regnum vllum est, in quo æuo nostro tot mutationes, tot bella, tot strages, tot miracula emerserint, quot Bohemia nobis ostendit. Hæc ego tuæ maiestati libens pandam. Vale: & quod ab homine deditissimo tibi mittitur, quodcunq; est legito, boniq; consule.

Temere

DE SITV REGIONIS BOHEMIAE, DE FLVMINIbus, eiusdem & ciuitatibus, ac de Bohemorum moribus. Caput I.

BOhemia in solo barbarico trans Danubium sita, Germaniæ portio est, Aquilonis flatibus tota fermè exposita. Cuius ad Orientem vergens latus Moraui obtinent & Slesitarum natio. septentrionem ijdem Slesitæ ac Saxones, qui & Misnenses & Thuringi appellantur. Ad occidentem * Aduocatorum terra est, Baioariorumq; regio. Meridionalem plagam tum Baioarij, tum Australes habent, qui ripas Danubij vrrasq; accolunt, nec alia Bohemiæ quàm Teutonum terra coniungitur. Regionis longitudo latitudoq; penè par: nam formam rotundam ferunt: cuius diametrum trium dierũ itinere expedito pateat. Sylua vniuersam claudit, quam veteres Hercyniam vocauêre, cuius & Greci scriptores & Latini meminerunt. Flumina quæ terrã irrigant vniuersa in Albim exonerãtur. Hic in montibus oriens, qui Bohemiã Morauiamq; disterminant, mediam fermè prouinciam perlabitur, primò in occidentẽ, deinde septentrionẽ versus, vbi prouinciam

aliàs iudicum.

Bauari nunc.

Albis fluuius.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

ciam relinquit, per anguſtias montium & abrupta conuallium præceps Saxoniam petit,quam duas in partes dirimens in Oceanum fertur, vbiq; à Rheno flumine æquo terrarum ſpatio diſtans. Quod plerique Germaniæ terminum Sarmatiæq; quondam dixêre:ſed noſtra ærate Oderam fluuium,qui Sleſiam interſecat, & ipſum Viſcellam Prutenorum amnem Germania prætergreſſa Albim in alueo continet. Amnes alij quos Bohemi memorant,Orlioze,quod Aquilam ſignat:Egra,qui ex nomine oppidi quod alluit vocitatur, in terra Aduocatorum exoriens,apud Littomeritiam Albi miſcetur.Sed cunctos Multauia excedit,qui metropolim regni Pragam influit:hic Saczanain & Luſmicium & Miſam & Albim ſecum trahit. Oppida toto regno memorabilia, Praga,regi pontificiq́ue honeſta ſedes, neque minor neque ignobilior Etruſca Florentia,tres in partes diuiſa,queis nomina indidêre,paruam Pragam, veterem,ac nouam.Parua ſiniſtrum latus Multauiæ fluminis occupat,colliq́; coniungitur, in quo ſita eſt regia,ac ſancti Viti potificiale auguſtumq́ue templum. Vetus Praga in plano iacet, vniuerſa magnificis operibus adornata:inter quæ prætorium & forum & lætam curiam & collegium Imp. Caroli mirificis efferunt laudibus. Iungitur autem minori Pragæ lapideo ponte 24. arcuum. Nouam ciuitatem à veteri foſſa diſiungit profunda,vtrinque munita muro,& in quam facilè fluminis aqua deriuari poteſt.Hæc quoq; ciuitas ampla eſt,& ad colles vſq; protenditur,quorum alterum S.Caroli,alterum S.Catharinæ appellant,tertium *Viſſegradum,in arcis modum exædificatum, vbi & collegium eſt, cuius præpoſitum & cancellarium regni & principē vocant. Poſt Pragam Litemeſce, altera in Bohemia pontificalis ciuitas, vicina Morauis. Cuthna quoq; haud parui nominis habetur,vbi argenti inexhauſtæ venæ ſuffodiuntur: quamuis noſtra ætate ſæpius capta exhauſtaq́ue fuerit, & in ipſas argenti fodinas pluuiales aquæ deriuatæ.Nec Buduicium contemnere oportet,æque ſplendidum & munitum, habet etiam nomen Slagenuerdium. *Eaduum,Luna,& vtraque Broda,altera Bohemica,altera Teutonica:Budinge colonia Litomericium, & quod reginis dotale dicunt, Grezium, Pons inſuper,Noua domus,Neuburgia,Poggiebracium,& diutina obſidione memorabilis Pelzma, Zaziorumq́; ciuitas,& ſi Bohemiæ dederis Iglaria,quà iter eſt in Morauiam.Poſtremò arx hæreticorum aſylumq́; Thabor, memoria noſtra ex ruinis alterius Hauſchæ,difficili loco conditum oppidum, & à Sigiſmundo Cæſare ciuitatis honore donatum.Gelida prorſus regio,piſce atque armentis abundans,cum volucre feriſq́;,frumenti ferax. Sicera pro vino vtitur: illi Ceruiſiam vocant, quaſi ex Cerere factum. Ager toto regno optimus. Circa Zazium colles,apud Litomericium conſiti vineis. Vinum quod naſcitur, acerbum:ditiores ex Auſtria atque Hungaria importato vtuntur. Sermo genti & Dalmatis vnus. Mos vetus in hanc vſque diem ſeruatur. In templis ſermone Teutonico plebes docent,in cœmiteriis Bohemico, vbi ſecularium presbyterorum collegia ſunt,aut monachorum prædia poſſidentium. Solis mendicantibus libertas fuit,qua vellent lingua populum inſtruere. Quæ res palàm indicat,regionem ipſam olim Teutonicam fuiſſe, ſenſimq́; ſubintraſſe Boiemos: quod Strabonis teſtimonio confirmare licet, cuius verba hæc ſeptimo Comment.inuenies: Senones Sueuorum natio,vt ſuperius dixi,partim intra partim extra ſyluam habitant, Getarum contermina genti. Sueuorum quidem gens ampliſſima:è Rheno ſiquidem vſq; ad Albim peruenit fluuium: eorum etiam portio trans Albim loca depaſcitur, quemadmodum Emondori & Lancoſargi. Hæc Strabo. Plebs toto regno bibula,& ventri dedita,ſuperſtitionumq́; ſequax,& auida nouitatum. Quoties Cretenſe vinum caupones venale proponunt,inuenies quamplures,qui iuramento adacti, nunquā cellam vinariam egredientur,niſi exhauſto dolio.Idem efficiūt in electis Italiæ vinis.

Oderá. *Multauia.* *Praga.* *aliàs Vicegrá-dum.* *aliàs Cadanum* *Thabor.* *Sicerá.* *Strabonis locus.* *Boiemorum mores.*

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Qui paulò excellunt, atq; inter plebem nobilitatemque medij sunt, audaces, versuti, ingenio vario, lingua præcipiti, rapinarum auidi sunt, & quibus nihil satis esse possit. Nobilitas gloriæ appetens, belli perita, periculorum contemptrix, ac promissi tenax: quamuis eius ingluuiem explere difficilimum. At vniuersum simul si expendas populum, non est qui religioni aduersetur: sed profectò in omni gente qualis rector, talem inuenies & populum. Quomodo autem & vnde hoc genus hominum in Germaniam venerit, scripsi iam pridem integerrimo & præstantissimo patri Dominico Cardinali Firmano, tuæ serenitati amicissimo: id hoc loco repetere non grauabor, quando historiæ quam teximus omnino quadrat.

De origine gentis Bohemorum.
Caput II.

BOhemi, sicut cæteri mortalium, originem quàm vetustissimam ostendere cupientes, Sclauorum se prolem asserunt. Sclauos autem inter eos fuisse, qui post vniuersale diluuium condendæ famosissimæ turris Babel authores habentur, atque ibi dum linguæ confusæ sunt, Sclauonos, id est, verbosos appellatos, proprium idioma sumpsisse. Relicto deinde campo Sennaar, ex Asia in Europam profectos, eos agros occupasse, quos nunc Bulgari, Serui, Dalmatæ, Croaci, & Bosnenses incolunt. Nondum ego quempiam legi authorem, cui fides adhibenda sit, qui tam altæ gentis suæ initium reddiderit, Hebræos excipio, omnium mortalium primos. Multi ex Germanis satis se nobiles arbitrantur ex Romanis ortos, Romani ex Teucris originem ducere glorioſissimum putant. Franci qui & Germani fuerunt, Troianum se sanguinem esse dixerunt. Eadem Britannis gloria satis est, qui Brutum quendam exilio profectum, generi suo principium dedisse affirmant. At Bohemi longè altius orsi, ab ipsa confusionis turre se missos iactitant. Cæterùm nec qui tunc principes fuerint, nec quem regem habuerint, nec cuius terræ cultores extiterint, nec sub quo duce, nec quibus periculis in Europam venerint, nec quo tempore, tradunt. Fuisse illic Sclauonos aiunt, dum labium vniuersæ terræ confusum est. Vana laus ac ridenda. Quòd si qui Bohemos imitari velint, nobilitatem generis ex ipsa vetustate quærentes, non iam ex turri Babylonica, sed ex arca Noe, atque ex ipsa deliciarum paradyso, primisque parentibus, & ab vtero Euæ, vnde omnes egressi, facilè sibi principia vendicabunt. Nos ista tanquam anilia deliramenta prætermittimus. Omnes reges ex seruis ortos, omnes seruos ex regibus, scripsit Plato. Veram nobilitatem sola atque vnica virtus gignit. Multa sunt quæ de Bohemis vera ac memorabilia traduntur: ad ea nugis omissis festinat calamus.

Scite.

De Zechio, primo duce Bohemiæ.
Caput III.

ZEchius Croatinus haud obscuris parentibus ortus, gentem Bohemicam condidit. qui homicidio domi perpetrato iudicium vltionemq; fugiens, in regionem eam venit, cui nunc Bohemia nomen est, ac montem incoluit Chezip vocatum, quod vocabulum latinè Respiciens interpretatur: surgit enim ex medio camporum æquore, fluuios intuens, qui præcipui Bohemiam irrigant, Albim, Multauiam atque Egram. Terram incultã fuisse tradunt, nemoribus atque sentibus asperam, ferisq; quàm hominibus aptiorem. Credimus id quidem: nam prisci Germani, qui ea loca tenuerunt, pastoralem vitam agentes, agrorum culturam neglexerunt, ac more Noma-

Chezip.

dum

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

dum alimoniam ex pecoribus trahentes, domesticum in carris tollentes instrumentum, quocunque sors tulit & opinio, cum suis armentis conuertebantur. Non assentimur Bohemorum historiæ, quæ Zechium illùm omnémque familiam suam (nam frater cognatiq; fugæ comites erant) glandibus ac syluestribus pomis tantùm vitam duxisse affirmat, obliterato iam tum glandium vsu: nec post diluuium ex his fuisse hominibus victum crediderim. Illud mihi persuasibilius fuerit, Zechiùm paucos inuenisse cultores, quos lacte ac venatu viuentes arare terram, triticum serere, fruges metere, vescíq; panè docuerit: atque ita sibi rudes homines, ac penè feros, ad vsum mitioris vitæ redactos subiecerit. Nec rursus apud me pondus habet, omnia tum fuisse communia, atq; tam viros quàm fœminas incessisse nudos. Neq; enim illa regionis temperies est, vt hominem asseruare nudum queat ex Dalmatia venientem, vbi non defuit vestis vsus: nisi fortassis in argumentum quis aduexerit Adamitas, qui nostra tempestate apud Bohemos emersere, communione rerum omnium, nuditateq; gaudentes, quos breui deletos constat. Zechio frater fuit nomine Leches, paupertatis & exilij comes. Hic vbi Germanum agris ditatum, bobusq; potentem animaduertit, ad Orientem profectus in magna camporum planicie sedem collocauit, Poloniamque nomen ex loco dedit: nam planicies Sclauonica lingua Pole nominatur: cuius hæredes in numerosam multitudinem breui coaluerunt, ac Russiam, Pomeraniam, Casubiámque sui generis hominibus impleuerunt. Zechij quoq; familiam: Bohemos, id est, *Diriuos appellant, mirum in modum germinantes, non solùm prouinciam à se dictam, sed Morauiam Lusatiamq; pulsis veteribus incolis occuparunt. Dum vixit Zechius nihil temerè, nihil tumultuosè actum, eius imperio sine controuersia obtemperatum. At eo vita functo, quum sibi quisq; principatum vendicaret, diu seditionibus agitata prouincia est, sine principe, sine certa lege, iudicio tantùm multitudinis gubernata. Postremò quum potentiores imbecilles opprimerent, & serum atq; incertum esset populare remedium, ex re visum est rectorem assumere, qui omnibus præsidens imbecilles ac potentiores pari iure gubernaret.

Adamitæ.

Alids diuinos

De Croco, secundo Bohemorum duce: Caput IIII.

ERat per idem tempus apud Bohemos vir nomine Crocus, iustitiæ opinione insignis, ac propterea à magnæ apud vulgus authoritatis: hunc sibi principem deligunt, summamq; ei rerum committunt. Cuius tanta moderatio fuit, vt non aliter quàm pater à prouincialibus coleretur: neq; enim ad suam voluptatem, sed pro subditorum vtilitate ac quiete prouinciam rexit, ferocemq; populum non tam imperio, quàm beneuolentia quietum continuit. Hic arcem apud Stemnam condidit, quam de suo nomine Cracouiam nominauit. Moriens autem tres filias reliquit, Brelam, quæ castellum Brelum ædificauit, herbarum ac medicinæ peritam: Therbam, siue Therbizam augurem & sortilegam. Tertiam Libussam, quæ vt natu minor fuit, ita diuinarum humanarumq; rerum scientia maior.

De Libussa filia Croci, quæ pluribus annis rexit Bohemiam. Caput V.

LIbussa autem velut vna ex Sybillis habita, post obitum patris fauente populo pluribus annis prouinciam gubernauit: & priusquam Praga ædificaretur arcem Vissegradensem communiuit: fuitque suum imperium patri-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

bus plebiq́ue iuxta gratum. Poſtremò non crudelitate aliqua, non tyrannide aut ſecordia vſa, ſed rectum iudicium faciens, popularem fauorem amiſit. Contendebant coram ea duo ex optimatibus de poſſeſsione agrorum. Sententia ex bono & æquo dicta, potentior humiliori damnatur. Ille tanquam iniuria eſſet potentiorem in iudicio ſuccumbere, populares appellans, indecorum eſſe indignumq́ue ait, tantum populum, tot proceres, tantum imperium vnius fœminæ ſubeſſe arbitrio. Ad cuius vocem excitata multitudo, muliebre regimen accuſare, vicinarum gentium mores in medium adducere, virum qui ſibi dominetur expetere. Libuſſa indicto ſilentio, deſiderium ſe populi animaduertiſſe dicit, neq; ſe illos eo fruſtraturam: imperium ſubditis, non ſibi poſt patris obitum tenuiſſe. Iubet ad diem poſterum redeant. Obtemperatum eſt, itum atque reuentum.

De Primiſlao tertio Bohemorum duce.
Caput VI.

LIbuſſa in concione vbi adeſſe multitudinem vidit, Ego vobis, inquit, Bohemi, in hanc vſque diem placidè molliterq́; vt mulieribus mos eſt imperaui, nulli quod ſuum eſſet eripui, nullum læſi, matrem experti eſtis, non dominam. At vobis meum regimen ingratum, more humani ingenij mecum agitis: nihil diu placet homini: pium iuſtumq́; principem deſiderant populi magis quàm ferunt. Eſtote ergo iudicatu meo liberi: virum qui vobis præſit, quiq́; ſuo arbitratu capita veſtra iudicet, ſicut optaſtis, dabo. Ite, equũ meum albicantem ſternite, atque in campos latè patentes adducite, liberum effrenemq́, ibi dimittite, ſequentes eum quocunque ierit. Curret equus aliquandiu: deniq; ante virum ſubſiſtet in menſa ferrea comedentem. Ille mihi coniunx erit, vobis princeps. Gratus ſermo concioni fuit. Emiſſus equus decem millia paſſuum percurrit. Poſtremò ad flumen Bieli ante aratorem conſtitit, nomine Primiſlaum. Sequuti proceres populareſq́;, poſtquam ſtantem equum & aratori blandientem adulantemq́; viderunt, accedentes propius, Salue, inquiunt, bone vir, quem nobis ſuperi dederunt principẽ. Solue boues, atq; aſcenſo equo nobiſcũ venito: Libuſſa te virum, Bohemia ducem poſcit. Agrum colere, gregem paſcere, nauim regere, texere, ſuere, ædificare, multi ſe ignorare fatentur: magiſtratum in vrbibus agere, regem gerere, gentibus ac nationibus imperare, quod eſt difficilimum, nemo ſibi à natura negatum dicit: etſi plerique ſiue laboris odio, ſiue ocij amore, oblatis regnis abſtinuere. Primiſlaus quanuis agreſtis, nuncios benignè excipit, facturumq́; poſtulata reſpondit: tanta eſt mortalibus regnandi cupido: nemo ſe regno indignum putat. Solutos boues, vt fabuloſa eſt omnis antiquitas, eleuatos in aera ferunt, & in altiſſimam præſciſſe rupis ſpeluncam delituiſſe, nunquam poſtea viſos. Stimulum verò quo boues vrgebantur, terræ defixum mox fronduiſſe, ac tres corili ramos emiſiſſe: ex quibus duo ſtatim exaruerunt, tertium in arborem eiuſdẽ generis proceram excreuiſſe. Non recipio ad me veri iſtius periculum: apud authores iſta quærantur. Vidi tamen inter priuilegia regni literas Caroli quarti Romanorum imperatoris, diui Sigiſmundi patris: in quibus hæc tanquam vera continentur. Villæq́; illius incolæ, in qua hæc geſta creduntur, libertate donantur: nec plus tributi pendere iubentur, quàm nucum illius arboris exiguam menſuram. Sed nec mihi Carolus fidem facit: nam reges plerunque creduli ſunt, nec quicquam non verum putant, quod generis ſui claritatem aſtruit. Primiſlaus igitur audita legatione, inuerſo vomere, pane caſeoq́; appoſito, viam quaſi grandem facturus, cibum ſumpſit.

Tres tantùm liberi vſq; hodie 1513.

Menſa ferrea. Ea res Bohemorum animos confortauit, menſam ferream, de qua Libuſſa vati-

vaticinata fuerat,in vomere cognoſcentes.Stupentes edentem circumſtant, ſaturum equo imponunt, iubentq; feſtinare.Inter eundum,quid ſibi vult ſtimulus frondens? interrogant:& cur duo rami mox aruerunt? Ille qui diuinandi peritiam calleret,treis ſibi liberos naſcituros ait, ex quibus duo funere immaturo deficiant, tertium nobiles fructus editurum. Quòd ſi ager totus exarauiſſet ante vocationem,genus eius maſculinum perpetuò regnaturum fuiſſe: quum ante tempus accerſitus ſit,eam ſpem ademptam.Interrogatus, quúrnam calceos, querno robore factos ſecum afferret? ſeruandos in arce Viſſegradenſi reſpondit,oſtendendoſque poſteris, vt ſcirent omnes primum qui principatum inter Bohemos accepiſſet,ex agro fuiſſe vocatum:neque inſoleſcendum eſſe,qui ex humili fortuna ſolium aſcenderit.Seruati calcei diu apud Bohemos,religiosè habiti,ac per ſacerdotes templi Viſſegradenſis ante reges delati,dum pompa coronationis educitur. Quum Viſſegradum appuliſſet Primiſlaus,ingenti fauore plebis atque honore exceptus eſt, Libuſſámque ſibi matrimonio iunxit. Nec diu moratus,Pragenſe oppidum aggere atque muro cinxit: de cuius nomine dum diſceptaretur,iuſſit Libuſſa ex artificibus, qui primò occurreret, rogari quid ageret: ac ex primo verbo eius vocari oppidum. Interrogatus faber lignarius quiſpiam: limen ſe agere dixit, quod Bohemicè praha dicitur:indeque nomen vrbi datum, ſed corrupto vocabulo poſteri Pragam dixêre. Exinde leges conditæ,quibus Bohemi longo tempote vſi,prouincia pace & ocio fruens,opibus aucta eſt. Et Libuſſa caſtellum Libus ędificauit,non longè ab Albi flumine,quod morienti ſepulchrum fuit. Qua mortua,imperium ad Primiſlaum ſolum rediit,quod viuente coniuge eius maximo conſilio adminiſtrauit: fœminarum (quæ illa viuente plurimum poterant)authoritas extincta.

Calcei è querno robore.

Praga vnde dicta.

Libus.

De puella Valaſca, quæ principatum Bohemiæ more Amazonum ſeptennio potenter obtinuit.
Caput VII.

SED fuit inter virgines, quæ Libuſſæ miniſtrare ſolebant, Valaſca puella ingentis ſpiritus, & Amazonicæ mentis, quæ clanculum accerſitis comitibus:heram,inquit,ô ſorores perdidimus,quæ nos à virorũ contumelia vindicauit,nec paſſa eſt ſeruire viris: contrà, viri eiuſdem imperium ſubiêre,nos reginarum honore fungebamur. Nunc iugum aſperum & miſerrimum ferre oportet: niſi libertatem nobiſipſis vendicemus, viliſſima mancipia ſumus. Quòd ſi vobis id animi eſt quod mihi, facilè priſtinam authoritatem obtinebimus.Ego ſecretorum Libuſſæ conſcia.Therbicæ quoque ſortes noui,herbarum vires non minus quàm Brela calleo.quod tres habuêre ſorores, hoc mihi ſoli datum eſt. Aſſiſtite audenti,vobis imperium in viros polliceor. Probant ſingulæ Valaſcæ conſilium: coniurant, poculum recipiunt,quo virile genus odiſſent. Interea loci Primiſlaus virginem ſibi per quietem ſanguineum miniſtrare potum videt. Territus ſomnio,ac malum quod erat futurum ſuſpicatus,primores terræ admonet,ne tantum licentiæ fœmineo ſexui præbeatur. Mos enim virginibus erat equos aſcendere,fatigare curſu,flectere in gyrum, haſta contendere, geſtare pharetram & arcum ſagittare,iaculari, venari, nihil officij virilis omittere. Quod Primiſlao tum periculoſum,tum bonis aduerſum moribus videbatur.At proceres ridere principem, fœmineum ſexum nil auſurum magni credere. Mirari tantò maius atque amare puellas,quantò agiliores ac doctiores dicerentur. Valaſca monere interdiu noctuq; conſpirationis ſocias,ſpem bonam facere,audaciã augere,poculis atq; carminibus mẽtes earum à virorum amore auertere, dietim plures

Muliebris audacia.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

allicere prouinciam vniuerſam veneno inficere. Vbi iam virginum ac nuptarum ſatis conueniſſe arbitratur, mandat omnibus ſuos viros, parentes, germanos, filios mares, omnes ſomno vinoq́; ſepultos noctu occidant, armis equiſq́; arreptis in campum prodeant, non longè à Praga monſtratum. Maturatur ſcelus, virorum quantum imperatum erat interficitur: veniunt in campum armatæ fœminæ, proſtratoq́; virorum exercitu, qui parricidas inſequebatur, ducem in arce Viſſegradenſi obſident. Quam quum expugnare nequirent, caſtellum ſibi haud procul inde in prærupto vndique colle naturaque munitiſſimo ædificant, quod Dieuizum appellant, quaſi virginum caſtrum. Dieuizæ namque eorum lingua virgines nuncupantur. Res viſa patribus plebiq́; perniciosiſſima, tum propter admiſſum ſcelus, tum quòd illarum exemplo reliquas adduci fœminas verebantur, & hoſtem cuique domi eſſe formidabile fuit. Hortantur itaque principem, puellas bello coerceat, ſe cum copijs affuturos promittunt. Primiſlaus ſe à dijs admonitum ait, perituros omnes qui puellas armis laceſſant, tempus aliud expectandum. Illi ſpreto conſilio, coacto ſine principe exercitu, caſtra ad Dieuizum ponunt, puellaſq́; cingere obſidione pergunt. Valaſca nil territa in maiori diſcrimine maiorem adhibet animum, comites ne mente labantur plena fiducia hortatur, adueniſſe tempus affirmat, quo toti Bohemiæ leges imponant: videre ſe omnes prouinciæ optimates in ſuam poteſtatem veniſſe: vires tantùm acuant, victoriam in manibus eſſe. Neque nouum viros mulieribus obſediſſe, Amazones ſibi Aſiam vectigalem feciſſe, pugnaſſe ad Troiam, Theſei atque Herculis arma contempſiſſe. Si conſilium atq; animus mulieribus adſit, vires haudquaquam deeſſe: nullius Bohemi conſilium ſuo præferre. Vbi perſuaſam multitudinem animaduertit, palantes hoſtes, & nil tale verentes aggreditur. Fit trepidatio in totis caſtris. Mox fœda oritur fuga, inſtant virgines, viroſq́; paſſim trucidant. Neque aliter pugnatum eſt, quàm ſi muliebres viri animos, viriles fœminæ induiſſent. Pauci ex ea pugna euaſerunt, quos velocitas equorum, non ſua virtus à morte redemit. Singularis audaciæ in hoc prælio ſeptem puellas fuiſſe memorant, Maladam, Nodeam, Suataciam, Voraſtam, Radgam, Zaſtanam, Triſtanam. Reginam ſua manu ſeptem viros interemiſſe. Spolia ingentia capta: præmia pro meritis reddita: ſeptem quæ virtute præſtiterant, torquibus aureis atque armillis donatas: Valaſcam veluti deam habitam: neque poſt id prælium Bohemis aduerſus puellas audaciam fuiſſe. Illę populari agros, abducere prædas, rapere, occidere, villas incendere, potentiam indies augere, fingere interdum ſe virorum amore teneri, amatorias epiſtolas nobilibus adoleſcentibus mittere, deteſtari faſtum atq; inſolentiam Valaſcæ, ſimulare fugam, rogare in ſyluam potenti manu venirent, ac ſe raperent. Iuuenes qui puellarum facinora magis admirarentur quàm odiſſent, victi blanditijs, captiq́; nonnullarum ſpecie (erant enim pleræque pulcherrimæ) imperata faceſſunt. Sed ingreſſi ſyluas, inſidijs circumuenti, trucidantur. Alij noua fraude in arcem vocantur; Valaſcam veluti per traditionem comprehenſuri. Qui mox intromiſſi, ad vnum necantur. Vbi iam nulla fides virginibus eſt, commentum inauditum excogitant.

Dieuizum

Fortiter

De puella Sarca, quo modo dolosè nobilem Stiradum deceperit, mortíque tradiderit.

Caput VIII.

SArca erat inter puellas admodum honeſta facie, ſed animo impuro, & ad omne ſcelus parato. Hanc in altiſſimo nemore ſtrictis pedibus ac manibus arbori alligant, tubamque venatoriam, ac vaſculum medone plenum iuxtà

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

iuxtà ponunt:ipſæ in inſidijs haud procul deliteſcunt.Solebat hac iter ſępe facere Stiradus nobilis eques inter Bohemos opibus & authoritate potens,& qui puellarum tyrannidem præ cæteris abhorreret,atque perſequeretur. Is ergo quum ſyluam pro ſuo more venaturus intraſſet,puellamque vinctam conſpicatus eſſet,miſerabundus quid ſibi ea res vellet percontatur. Cui Sarca:Noſti,inquit,quot ſcelera his in regionibus Velaſca perpetrarit,dum ſibi potentiam regnumque vendicat. Ego quoque pariter in furorem acta,inſaniam eiuſdem aliquandiu ſequuta ſum. Peccaui fateor,pœnituit me tamen tot ineptiarum,cogitauiq; quonam modo ſceleſtam relinquere vitam poſſem:ſtatui ab iniqua diſcedere domina:ſed dum comitem fugę quæro,prodita captaq; huc peducor:hic de me ſumere ſtatuerat ſupplicium ſanguinaria carnifex.Interea dum ligor,dumq; mihi vltima verba dicuntur,vt auditus eſt tuorum canum latratus atq; hinnitus equorum,illæ meæ lamiæ ſalutem pedibus quæſiêre.At ego te vir clariſſime,quem vnum perfida turba metuit,per nobilitatem tuam oro miſerere infelicis fœminæ. Solue me obſecro atque abducito:aut ſi hoc non placet,iugula me potius quàm hîc viuam deſeras: namque vbi abieris,mox aderit iniqua virginum cohors,meq; diris lacerabunt modis:iuuat tua manu perire. Stiradus lacrymis motus muliebribus, puellęq; forma captus,equo deſiliens vincula ſoluit,rogatq; medonis vaſculum,ſimulq; tuba appoſita quid ſibi velint? Tum Sarca,Medonem,inquit,optimum carnifices attulerunt,quo inter cruciandum vterer:hunc iam læta ſecuraq; bibam:& hauſto ſumpto,quod reliquum fuit Stirado propinauit, qui pariter bibit.Erat autem potus ſuauiſſimus,quem Bohemi ex albo melle conficiunt:ſed quàm mulieri ſaluber,herbis & carminibus adhibitis,tam viro peſtilens:qui mentem Stiradi prorſus alienauit. Exinde tuba hæc,inquit, mea fuit dum venarer,quam mihi mortuæ ad collum ſuſpendere ſtatuerant peſſimæ,quaſi venatricis ſignum:inflabo vt intelligant me viuentem,ſuiſque manibus ereptam eſſe. Moxq; tuba cecinit. Valaſca vbi ſonitum audiuit,ex compoſito cum armatis puellis adeſt,Stiradum incautum capit,comites eius obtruncat. Ferunt dum hæc agerentur,auditum tota ſylua ingentem velutiridentium ſtrepitum:vbi dum eſſet hominum ſolitudo,creditum dę mones de puellarum facinore ac fallacia cachinnatos:illas verò inſtructo exercitu Stiradum cathenis vinctum,in conſpectum arcis Viſſegradenſis deduxiſſe,ibiq;proſpectante Bohemorum principe,nobilem virum rotę ſupplicio, quod eſt inter Germanos atrociſſimum ac miſerrimum,peremiſſe. Poſt hæc iam planè regionis dominas viros ſibi aſciuiſſe,ex quorum complexu nouis fœtibus Rempublicam ſuſtentarent,ſancitumq; lege,vt natæ fœminæ diligenter aſſeruarentur,maſculis dextri oculi eruerentur,amputarenturq; pollices,ne viri facti aut arcus tendere,aut armis vti valerent. Idq; aliquandiu factitatum. Septem annis ea peſtis Bohemiam afflixit,tributariaq; magna ex parte prouincia virginibus fuit. Qui detrectauêre imperium,intra mœnia clauſi,nuſquam exire audentes,magnis incommodis affecti ſunt. Denique quum neceſſaria deeſſent,eoq; perducta res videretur,vt coactos fame deditionem facere oporteret,tumultuariè principem adeunt,dirum puellarum bellum deplorant,ignauiam ducis accuſant,malle ſe fœminis obedire,quàm perire inedia dicunt,aut populum tueatur,aut meliori cedat:probris & contumelijs minas adijciunt. Primiſlaus tot anguſtijs circumuentus,quum non tam armis,quàm ſortibus valeret,plebem paucos adhuc dies expectare hortatur.id ſi faciant,puellarum excidium imminere.Paret multitudo. Ipſe medio tempore ſcribit Valaſcæ,iniuſſu ſuo optimates prouinciæ arma in eam ſumpſiſſe:placere ſibi eos ſubijſſe pœnas:ſe illam filiæ loco amare:neque inuidere principatum,quæ coniugis ſuæ Libuſſæ diſcipula extitiſſet:imperium

Medò

Stratagema

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

virtuti ſuæ deberi, quæ Bohemiam virili audacia bello attriuiſſet: ſenium ſuum regno ineptum, neque filio impuberi gubernationem credendam, monere vt arcem Viſſegradenſem ex manibus ſuis accipiat, ſic Bohemiam totam in poteſtatem eius venturam: filio quam velit partem faciat: ſibi priuato, quod reſtat ætatis, viuere libeat, atque in agrum reuerti, quem reliquiſſet inuitus. Poteſtatem quam ſibi fœmina tradidiſſet, iure optimo ſe fœminæ reſtituere. Capitur Valaſca ſuis artibus, miſſaque puellarum cohorte, tradi ſibi arcem poſtulat. Intromiſſæ virgines apud principem opipare epulantur. Interea proſilientes ex inſidijs iuuenes armati, puellas omnes trucidant: nec morati, caſtellum Dieuizum cum exercitu petunt. Valaſca re cognita, furore amens, cum paucis obuiam egreditur, conſertoque prælio priuſquam comites adſint, dum ſtrenuè pugnat, inter confertiſſimas hoſtium turmas occiditur. Subſequutæ virgines, vbi dominam cecidiſſe cognoſcunt, non tam ſpe victoriæ, quàm vltionis ardore certamen inſtaurant. Pugnatum eſt aliquandiu, nunc huc, nunc illuc victoria inclinante: ad extremum infeliciter præliantes fœminæ, cæſis quampluribus, fugæ ſe commiſerunt. Subſequuti hoſtes, vno agmine victores cum victis caſtellum irrupere, potitique arce, quicquid fœminei ſexus inuentum eſt, ferro extinxere, atque hoc pacto magnanimi iuuenes dominatu fœmineo Bohemiam liberarunt. Valaſca inter fœminas clariſſimas numeranda, plus auſa quàm ſexui ſuo congrueret, inſepulto cadauere iacens, feris ac volucribus eſca fuit.

De Nimiſlao quarto, ac Mnata quinto, Vorcióque ſexto, nec non Vinſlao ſeptimo Bohemorum ducibus.
Caput IX.

PRimiſlao ex Libuſſa tres filij nati, duo immaturo rapti funere, tertius morienti ſeni hæres dictus, Nimiſlaus nomine, quod nihil excogitans interpretatur. Fuit enim ſtupidi ingenij, & prorſus iners: inter ſcorta & concubinas ocio marcens. Molliciem eius fortuna confouit, quæ pacem illi perpetuam dedit, nullo vicinorum arma mouente, nec ſeditionibus ſtudente populo, quem diutina virginum bella prorſus extenuauerant. Hunc Mnata filius ſubſequutus eſt: Mnatam Vorcius, cui duo fuerunt filij, Vinſlaus & Vratiſlaus. Inter quos moriens partitus eſt terram. Vinſlao Praga & ducatus Bohemiæ ceſſit, Vratiſlao Lucenſis principatus, qui poſtea Zazenſis dictus eſt.

De Grezomiſlao, qui & Neclam dictus eſt, octauo Bohemorum duce. Et graui bello quod geſſit cum patruo ſuo Vratiſlao.
Caput X.

EX Vinſlao natus eſt Grezomiſlaus, qui & Neclam dictus eſt, vnicum timoris & pauoris exemplum. Cuius ignauiam animo voluens patruus, optimum inſtrumentum ad ſubigendam ſibi Bohemiam ratus, arma mouens plura aduerſus eum bella feliciter geſſit. Quibus magnificatus & auctus, vrbem condidit inter duos montes Mednam & Pubecham, quam de ſuo nomine Vratiſlauiam nuncupauit. Neque contentus prioribus victorijs, nouum nepoti bellum indicit, capitalem pœnam ſubditis ſuis interminans, qui gladij longitudinem æquantes in prælio deeſſent. Iubet quoque purpuratos ſuos falcones atque accipitres ſecum afferant, quos humana carne paſcere velit, non ad pugnam, ſed ad cædem iturus. Poſtremò ſe nulli ætat

par

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

parſurum dicit, ipſoſque lactentes pueros ab vbere matrum rapi atque confodi mandat, mammaſque mulierum pullis equorum ſugendas tradi. Inſolens ſanè ac ſuperbiſſimus, & fortaſſe crudelior quàm ſi viciſſet. Parte alia, Neclam vir muliere corruptior, trepidare atque pauere, nihil conſilij, nihil ſpei habere, vltimam vitæ ſuæ diem adueniſſe putare, non gladium intueri, non milites affari poſſe, alieno tamen ductus conſilio, ſe pugnæ interfuturum dicit. Et accerſito clàm Sclercio nobili equite, figura corporis ſibi perquam ſimili: animi verò fortitudine & corporis robore diſſimilimo. Fuit enim manu promptiſſimus, & audaci animo, atq; in primis rei bellicæ peritiſſimus. Hunc ſuis armis iudutum ac inſignibus principalibus honeſtatum, quàm pauciſſimis rem ſcientibus, obire ducis munia iubet. Multa interim vatum pręſagia, fœminarum quoque ſpiritu, vt aiunt, pythonico imbutarum vaticinia exquiruntur. Ex quibus vna placandos deos humana hoſtia reſpondit, ſic enim victoriam repromitti. Cui Neclam, plus religioni quàm armis fidens, cæſo quem ſortes deſignauere iuuene, morem geſſit. In alia parte mulierem fuiſſe tradunt, quæ priuigno bellum petituro, Vratiſlaum in pugna caſurum, maiorumque populi partem cum eo interituram prædixerit: poſſe tamen euadere iuuenem, ſi ſibi crederet. Adoleſcenti ſe credere, atque imperata facturum reſpondenti, iuſſiſſe vt pergeret, quando remanere domi capitale eſſet, primumque qui obuius fieret occidere, atq; vtraſq; aures cadenti amputare, & in pera recondere. Exin gladio inter priores equi pedes ſignum crucis in terram facere, qua deoſculata, equum aſcendentem fugam matura-
re. Pugna in campo cui Thuſco nomen eſt committitur, concurrunt acies, magnis vtrinq; viribus ac clamoribus certatur. Stat belli fortuna diu anceps, multi hinc atque inde vulnerantur, proſternuntur, occiduntur. Ad vltimum Bohemi qui non pro gloria, aut ampliando imperio, ſed pro vita, pro focis, pro aris, pro vxoribus ac liberis in aciem veniſſent, deſperatione in virtutem verſa, audacibus animis, inuicto robore præliantes, victoria potiuntur, non ſine Sclercij magna laude & ſumma gloria: cuius in hoc bello, tum ars, tum virtus plurimum valuit. Occiditur tamen inter præliandum: & vt iuſſerat, in eo campo ſepultus eſt, vbi prælium geſtum, ſuaq; morte vitam ducis, & patriæ liberationem redemit. Ex hoſtibus cæſo principe, quàm pauciſſimi euaſerunt. Aiunt adoleſcentem, qui nouercæ iuſſioni paruerat, domum redeuntem vxorem ſuam quam vnicè amauit, interemptam reperiſſe, ambabus carentem auribus, pectuſq; confoſſam, & quas hoſti amputauerat aures, coniugis ſuæ fuiſſe, ſtupentem triſtemque cognouiſſe. Tantum præſtigia poſſunt, aut veneficarum carmina mulierum.

Victoria ex deſperatione

Præſtigium

De infidelitate Duringi, qui Vratiſlai filium ſibi commiſſum interfecit, pœnámque condignam dedit.
Caput XI.

BOhemi parta victoria, occiſo Vratiſlao, terram eius ferro atque igne deuaſtant: inuentumq; Vratiſlai filium impuberem, principi tradunt. Qui miſertus ætatis, patruelem educandum Duringo, ad Egram fluuium imperium poſſidenti, Vratiſlao gratiſſimo quondam comiti tradidit. Qui cæca cupidine captus tanquam initurus principis gratiam, puero ſupra Egram, qui tum glacie conſtrictus erat, perfracto gelu piſces quærenti, gladio caput abſtulit, ſecumque Pragam deferens, vbi ad Neclam introductus eſt, proferens cruentum caput, Solium, inquit, tuum hodie firmaui: aut perire hoc, aut te oportuit. Securus in vtramuis aurem poſt hac dormies, æmulo regni ſublato. Motus haud aliter quàm par erat princeps tam diro ſpectaculo: perfi-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

diam,ait,nulla beneficia vincunt. Vt aleres puerum,non vt occideres,crēdidi. Te neque meum imperium,neque amici memoria,neque innocentis pupilli miseratio retraxit ab scelere? At mihi quietem parare voluisti. Tui ergo meriti hæc sumito præmia. Ex tribus mortibus, quam malueris, optionem habeto: aut gladio teipsum confodito,aut laqueo perstringito guttur, aut ex Vissegradensi rupe præceps ruito. Duringus accepta sententia,in alni arbore,quæ propinqua fuit sese suspendit: alnus postea quamdiu remansit,arbor Duringa dicta est.

De Nostirico nono, & Borsiuoio decimo Bohemorum ducibus. Qui & vltimus Paganorum ducum fuit,& tandem cum vxore sua fidem Christi suscipiens,baptizatus est.
Caput XII.

Aliàs Hostimicum

NEclam verò moriens, * Nostiricum maiorem natu filium hæredem instituit. Dipoldo prouinciam Surimensem testamento dimisit. Nostirico Borsiuoius filius successit, vltimus Paganorum ducum:qui tamen & ipse imperante Arnulfo Cæsare à beato Methodio Morauorum archiepiscopo, cum Ludmilla coniuge ad Baptismi gratiam perductus est DCCCCXCV. anno post Christi saluatoris nostri ortum. Ludmilla sancta mulier habita,etiam miraculis claruisse fertur.

De situ Moraviæ, & Suatocopio, penultimo Rege eiusdem. Qui & primus Christianus inter Reges Moraviæ fuit.
Caput XIII.

SVatocopius eo tempore Morauis imperabat Christianæ religionis cultor,& dignus cuius memoriam ad posteros referamus. Morauia trans Danubium iacet,cui ad Orientem Hungari Poloniq; regnum possident, Morava disiuncti amne, qui nomen regioni dedit: occidentem solem Bohemi excipiunt,Austriales,Meridianum:Septentrionale latus Slesiæ occupant. Ager vini,frumentiq; ferax, gens rapinis assueta: nulli tutum iter nisi armato,potentioriq; præbet. Hic multos annos regnatum. Hungari, Bohemi,Russani, Polonique,Morauorum principi paruerunt,princeps ipse Romano imperio. Caput regni ciuitas Volegradensis.*Suatocopius regum penultimus,quum aliquandiu feliciter regnasset, tandem Arnulpho Imperatori tributum pen-

Aliàs Suatocupus

dere recusans, commisso prælio, quum suos cadere animaduertisset, clàm sese pugnæ subtraxit:atque vt erat mutata veste incognitus,salutem solus fuga quæsiuit. Quumque ad montem venisset,cui Sambri nomen est,abiectis armis,equo dimisso pedibus iter fecit, & tanquam viator inops, vastissimam ingressus eremum, tam diu pomis arborum atq; herbarum radicibus vitam sustentauit,donec treis eremi cultores obuios habuit:quibus sese adiungens, vsq; ad extremum vitæ perseueraüerit incognitus,patienter ac sedato animo incommoda quæq; ferens. Vbi verò obitus affuit,accersitis eremitis:nondū, inquit,quis fuerim,nouistis? Rex ego Morauorum,prælio victus ad vos confugi,& regiam vitam & priuatā expertus morior. Nulla regni fortuna est tranquillitati eremi præferenda. Hic securus somnus,dulces herbarū radices atq; vndas efficit:ibi curę atq; pericula nullū cibum,nullum potum non amarum

Scite

reddunt. Quod vitæ mihi fata dederunt,apud vos felix peregi:in regno quicquid eius transactum est,mors verius quàm vita fuit. Sepelite me hîc postquā anima corpus reliquerit, Morauiamq; deinde petentes, filio meo, si adhuc viuit, hæc nunciate. Atque his dictis vita excessit. Arnulfus interea victoria potitus,

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

potitus, regnum Morauiæ Suatocopij filio, quem de ſacro fonte leuauerat, poſſidendum reliquit. Is ab eremitis edoctus de fortuna patris, quem cecidiſſe in prælio exiſtimauerat, corpus eius ex eremo defoſſum, Volegradum retulit, atque in ſepulchris maiorum condidit. Fuit autem Suatocopĳ filius, quanquam Chriſtianorum ſacris imbutus, minus tamen qnàm decuit, ſacerdotes Dei veneratus. Qui venationem aliquando facturus, archiepiſcopo Methodio imperauit, ne ante ſuum reditum diuina perageret. Expectauit Methodius ad meridiem vſque, tandem negligi rem diuinam veritus, Deo ſacrificium cœpit offerre. Interea reuerſus princeps, vbi ſe neglectum animaduertit, ſacram ingreſſus ædem, multitudinem canum intromiſit, tubaſq; clangere iubens, ad altare vſque progreſſus, conuicia multa ingerens, vix manus à violatione ſacerdotis abſtinuit. Ob quam rem paucis poſt diebus Methodius in Bohemiam fugiens, regem extra eccleſiã fecit, regnoq; ſacris interdixit. Quo facto, non ſolùm archiepiſcopalis ſedes in Morauia defecit, ſed in ſeipſo quoq; regnum extinctum eſt. Mortuo namq; paulò pòſt excommunicato rege, imperij Morauorũ partem Theutones ac Bohemi, partẽ Poloni atque Hungari diripuerunt. Methodius in Bohemia aliquandiu moram traxit, deinde Romam ſe contulit, ibi fratrem ſuum Cyrillum comperit, qui baptizato quondam Suatocopio, Morauis Chriſtiana ſacra crediderat, multaſque alias Sclauorum gentes ad fidem Chriſti conuerterat. Ferunt Cyrillum quum Romæ ageret, Romano pontifici ſupplicaſſe, vt Sclauorum lingua, eius gentis hominibus quam baptizauerat, rem diuinam faciens vti poſſet. De qua re dum in ſacro ſenatu diſceptaretur, eſſentque non pauci contradictores, auditam vocem tanquam de cœlo in hæc verba miſſam, Omnis ſpiritus laudet dominum, & omnis lingua confiteatur ei: Indeque datum Cyrillo indultum.

De Spitigneo vndecimo, ac Vradiſlao duodecimo Bohemorum ducibus.
Caput XIIII.

BOrſiuoius autem, coniunxque Ludmilla, Chriſtianam veritatem amplexi, fidem catholicam inter Bohemos magnopere ampliarunt. Ludmilla filia fuit comitis Slamborĳ caſtelli Bizeniæ, quod poſtea Melinca dictum eſt. Ex qua tulit Borſiuoius duos filios, Spitigneum & Vradiſlaum. Primus patri ſuccedit: ſed moriens ſine filĳs, fratri principatum reliquit. Coniunx Vradiſlai *Drabonucia, mulier audax, & ad ſcelus prona, duos pariter filios viro peperit, Venceſlaum & Boleſlaum: priorem Ludmillæ tradidit educandum, alterum ipſa enutriuit. Alumni ex nutricibus mutuati mores, Venceſlaus pietatem colere, manſuetudinem præferre, Chriſtiana ſacra venerari, elargiri multa pauperibus, nulli noxius eſſe: Boleſlaus idolorum ſectari culturam, honores ambitioſè quærere, adulterari, rapere, occidere, in ſcelera cuncta prolabi.

Alĭas Drahomicia.

De ſancto Venceſlao martyre, tertiodecimo, & fratre ſuo Boleſlao quartodecimo Bohemorum ducibus.
Caput XV.

PAter ſuprema ordinans, Ludmillæ, cuius integritatem prudentiamque optimè noſſet, quouſque liberi adoleuiſſent, gubernationem prouinciæ dimiſerat. Id ægrè Drahomiciæ fuit, quæ Tymam & Simonem nephario homines ſubmittens, ſocrum in caſtello Thetim ſtrangulari iuſſit: ipſa deinde imperium accepit. In omnes crudelis, in Chriſtianos ſæuiſſima & intolera-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Venceslaus

bilis, ac propterea Venceslao etiam filio infesta, cui præferre fratrem non dubitauit. De Venceslao hæc referuntur. Potus cibiq́ue parcissimum fuisse tradunt, corporis maiestate decorum, virginitatem ad vltimum vitæ seruasse: diuina in templis officia, diurna nocturnaq́ue nunquam neglexisse, & noctis quidem tempore nudis pedibus super glaciem ac niuem iter agentem, vim frigoris minimè sensisse. Podium verò eius comitem, quum caligatus obriguisset, iussum vestigia Venceslai pedibus premere, concaluisse. Postera die cruenta sancti viri vestigia inuenta: inisse eum populo perurgente, adhuc viuente matre, principatum. Duci verò Curinensi, nulla iniuria lacessito, cum exercitu in Bohemiam ingresso, atque agros vastare conanti, armatum cum copijs occurrisse, vocatoque in colloquium, singulare certamen obtulisse. Accepta ab aduersario conditione, vbi manus conseri debuit, angelos visos, qui Venceslaum protegentes arma ministrarent: territum ea nouitate Curinensem, ex equo prolapsum veniam petiuisse. Bohemum libenter humiliato peperciisse, monuisseq́; ne deinceps aliena peteret. Similem angelorum comitatum vidisse aiunt Imperatorem, quum Venceslaus adolescens in eius curia obuersaretur, eamq́; ob causam brachium sancti Viti dono ei dedisse, in cuius honore cathedralis ædes in Praga constructa est. Ferunt tunc Bohemiam sub episcopo Ratisponensi fuisse, ac propterea quum Venceslaus Volgangum præsidem, qui postea inter sanctos relatus est, ad consecrationem eius basilicæ summis precibus inuitasset, respondisse pontificem, coram Deo iam templum suum dedicatum esse, quod futuram metropoliticam cerneret, missurum se tamen, qui sua vice Venceslao satisfaceret. Creuerat iam Venceslai nomen, miraq́; populi charitate atque admiratione celebrabatur. Sed quantò cæteris acceptior erat, tantò acrius in se odium fratris matrisq́ue concitabat, ac propterea licet dimittere seculum, & in monachum tonderi destinasset, non potuerunt infelices animæ sancti viri propositum expectare, sed impatientes moræ, piam principis intentionem scelere præueniunt. Fit conuiuium apud Boleslaum matre iubente: vocatur Venceslaus. Qui & si mortem instare prædixerat, facta tamen cum sacerdote de peccatis suis ex more Christiano confessione, fraternam domum ingreditur, ibiq́ue statim Boleslai manu percussus interijt. Dicat aliquis homicidam suiipsius Venceslaum fuisse, negetq́ue cœlo dignum, qui certæ se morti obtulerit. Nos Gotthorum instante procella, plurimas Romæ fuisse puellas legimus, quæ pudicitiæ suæ vim inferri timentes, & ne in manus hostiles inciderent, in Tyberim sese præcipitauerunt: quæ postea miraculis coruscantes, sanctorum honores meruere. Venceslai sanctitati qua die cæsus est Christum Deum testimonium præstitisse, memoriæ prodiderunt, qui regi Dacię per visum apparens, suo martyri ædem constrUi mandauit. Ipsum autem Venceslaum multis miraculis claruisse, atque inter sanctos martyres ab Ecclesia receptum tradunt, Drahoniciam paucis post diebus fatis suis trahentibus, vltionemq́ue parricidij exigentibus, hiatu terræ apud arcem Pragensem absorptam, Boleslaum multis sceleribus nobilitatum, morbo absumptum duos filios reliquisse, Boleslaum paternum nomen referentem, & Stratiquatem.

Venceslai mors.

De Boleslao quintodecimo Bohemorum duce.

Caput XVI.

Milada

BOleslaus imperio potitus, patrui magis quàm patris æmulator extitit. Religionem enim Christi extollens, viginti ecclesias erexit. Huic soror fuit Milada eximia specie virgo, sacris imbuta literis, & multa pollens eruditione. Quæ quum Romam orationis causa petiuisset, à Ioanne pontifice maximo

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

maximo benignè exceptâ, ipsius authoritate monasterium sancti Georgij in arce Pragensi constituxit, ibiq; sacerdos consecrata est. Eadem quoque sancti Viti ædem à Venceslao fundatam, in pontificalem eleuari obtinuit. Ditimarus natione Saxo, & opinione sanctitatis insignis, primus ibi episcopus consecratus, cui Adelbertus successit, nobili genere apud Bohemos natus. Stratiquas, Boleslai frater, relicto seculo apud Ratisponam Baioariæ ciuitatem, in cœnobio sancti Emerammi, monasticam vitam elegerat. Quem Pragam forte aduenientem, aggressus Adelbertus, pontificalem ei cathedram offert: qui quum esset regis frater, ex rege natus, facilè populum sub religione continere posset: nam sibi non esse facultatem eius regendæ plebis, quæ rapinis & adulterijs assueta, ius fasq; omne contemneret. Stratiquas mundanas dignitates quasi malas pestes effugiendas esse respondit, monasterium sibi & præsentem vitam suauem præstare, & futuram promittere meliorem, in eo se viuere moriq; velle. Scribunt authores, Adelbertum his auditis, prophetico spiritu plenum Stratiquati dixisse, Poteras modo Pontificiali honore cum salute defungi: at quod nunc recusas, in perniciem tuam vehementer expetes. Abijsse deinde Romam, ac cum fratre suo beatæ vitæ Gaudentio in monasterio sancti Alexij tamdiu delituisse, donec iussu pontificis maximi, suas oues repetere iussus est. Quibus quum esset prorsus ingratus, in Hungariam profectum, regem Stephanum baptizasse, quem inter sanctos relatum aiunt. Exinde Poloniam ingressum, Gaudentium fratrem, in ecclesia Gnesnensi prędicaturum Euangelium, pontificem ordinasse. Postremò Prutenos adijsse, apud quos dum Christi legem prædicat, gladio cæsum, martyrio vitam finisse. Interea Stratiquatem mutato proposito, Pragensem ecclesiam popoposcisse, neque repulsum, fraterno regioq; fauore adiutum. Sed dum apud Maguntinum archiepiscopum agit, sacris de more imbuendus, inter duos episcopos iacentem pronum, diabolico spiritu arreptum, tamdiu vexatum, donec animam exhalauit, Adeodato natione Teuthonico, ecclesiam commissam.

Ditimarus

Stratiquas

De Boleslao sextodecimo Bohemorum duce.
Caput XVII.

Boleslaus duobus & triginta annis imperio potitus, ex vita decessit, relicto successore filio sui nominis Boleslao tertio: Huic Mescho Polonorum princeps Cracouiam per fraudem eripit. Bello deinde orto, vastatis agris, inducię demum dictæ, statutumq; vt ambo duces apud Crocouiam conuenirent. Boleslaus accepta fide eò pergit, atque in conuiuio captus, luminibus priuatur, comites eiusdem crudeliter necati, exceptis Vrisbuicensibus insidiarum conscijs, sceleriscque participibus. Qui domum reuersi, tanquam magno ex periculo euasissent, publicam fidem atque iusiurandum & iura hospitij à Polono violata queruntur. Vbi fides habita, Ianurem Boleslai fratrem dolo necare conantur. Cocherem inter Vrisbuicenses consilio, opibus & authoritate maior, adolescentem sub specie venationis in syluam tractum, ad stipitem arboris alligatum, sagittis cõfodi iussisse fama est: diuum Ioannẽ Baptistam ab eo precibus exoratũ, hirsuto tegmine sagittas excepisse, vxoremq; eiusdem per visum commonuisse, periclitanti viro opem ferret. Interea famulum principis Oueram nomine, ex periculo prolapsum, proditionem populo exposuisse: illum tanta nouitate commotum, correptis mox armis in syluam procurrisse, captisque proditoribus atque occisis, ducem saluum reduxisse. In eo loco vbi hæc acta sunt, monasterium ordinis sancti Benedicti, quod Velisca appellatur constructum, & aram maiorem ibi sitam,

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

vbi arbor religatum Ianurem tenuit. Meſcho autem coacto exercitu, longè lateque Bohemorum populatus agros, Pragam denique obſidione cinxit, eamque biennio fame laborantem obtinuit, excepta arce Viſſegradenſi, quæ in fide Ianuris permanſit.

De Vdalrico, ſeptimodecimo Bohemorum duce.
Caput XVIII.

FVerat & alter Boleſlao frater, Vdalricus nomine, quem pater Henrico Imperatori nutriendum dederat. Is audita Meſchonis proditione, clàm ab imperatore dimiſſus, caſtellum Dieuizum natura & arte munitum ingreditur. Exin collecto raptim milite, colles occupat, qui Pragæ ſupereminent, tubaſque clangere iubet. Mox alta voce præconem Pragenſibus nunciare, victos prælio Polonos fugam cepiſſe, victorem principem cum exercitu adeſſe. Qua voce accepta Polonorum præſidium quod vrbem tenebat, metu perculſum exceſſit. Pragenſes aucti animo inſequuti, complures in fuga captos necauere. Meſcho cum paucis in Poloniam ſe recepit. Vdalricus Pragam ingreſſus, germano ſuo, ſiue proditoribus ſuggerentibus, ſiue quòd ætatis beneficio illum ſibi præferri videbatur, effodi oculos iuſſit. Multa huius facinora referuntur, partim reprehenſione, partim laude digna. Inter cætera & illud narratur, redeuntem ex venatione, puellam vidiſſe in villa quadam, iuxta puteum veſtimenta lauantem, nomine Bozenam, quod Beatricem interpretatur, eleganti forma, & moribus ſupra quàm par eſſet agreſti venuſtis: captum ſpecie & alloquio modeſto, quamuis amici aduerſarentur, coniugem accepiſſe: Bizetiſlaum ex ea natum. Is quum adoleuiſſet, Iutham Imperatoris Otthonis Rufi filiam, quæ apud Ratiſponam in monaſterio nutriebatur, quamuis nunquam vidiſſet, ſola fama commotus, vi rapuit, ſoluſque cum illa ad patrem perrexit, comitibus velocitatem eius inſequi nequeuntibus, ab imperatore ex fuga retractis atque occiſis. Non improbauit pater factum, ſed admiratus audaciam, tantum ſe filium genuiſſe gauiſus, matrimonium cum rapta in Morauia celebrari mandauit: tanto præſtantiorem filium eſtimans, quantò nobilius eſt, Imperatoris quàm villici filiam amauiſſe. Imperator ea contumelia motus, iureiurando affirmat exercitum in Bohemiam ducturum, terram malis affecturum, ſibique ſedem in medio regni collocaturum. Statimque cum exercitu Bohemiam inſtar torrentis cuncta ſecum rapientis, ingreditur. Contrà Vdalricus filiuſque caſtra mouent. Iam duo exercitus ad iactum teli conuenerant, tum Iutha, cuius ex iniuria bellum ortum, crinibus ſparſis, ſciſſa vnguibus facie, victo periculorum magnitudine muliebri pauore, auſa telis ſeſe inferre volantibus, inter primas acies proſiliens, patris alloquium priuſquam furor ardeat amplior, expoſcit.

Iuthæ elegans oratio. Quo impetrato, Fateor, inquit, pater, iuſtum te bellum mouiſſe, cuius filia rapta eſt, illumque pœna dignum, qui te contempſit, niſi compuliſſet amor, cuius cæca conſilia ſæpe veniam meruere. Sed age obſecro, pone ante oculos quem armis inſequaris, gener tuus, mihi maritus, cui tantoperè iraſceris, & fortaſſe nepos tuus, eius filius, in ventre meo conceptus eſt. Parce oro filiæ, parce nepoti: patrem illi, mihi virum dimitte. Non eſt degener maritus, nec ſolui conſummatum matrimonium Romana eccleſia ſinit: nec tibi victoriæ poteſtas eſt: vtrique vires, vtrique belli artes ſuppetunt: Mars dubius caſum reſpicit. Ne obſecro pater, mei cauſa tantam militiam morti obijcito: parce, cui ego prior læſa, peperci. Illachrymatus pater, audita filia: facturumque ſe quod illa vellet, niſi obſtaret iuramentum. Tum Iutha, Et maritus, inquit, meus iureiurando adſtrictus eſt Theutoniam armis laceſſere: ſed

Grauiter.

vana

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Vana religio,quæ ſceleri locum facit. Vim criminibus ſacramenta non addunt.Et promiſſorem maleficij diuina maieſtas odit,factorem exterminat.Inueni tamen,ſi libet,viam,qua te ſimul promiſſo virumq; ſoluam.Veniet cum patre gener ad pedes tuos,veniam commiſſi petet:te regem,te dominum profitebitur:neque impedimento erit,quo minus ſedem in medio Bohemiæ colloces,ibique ius dicas. Poſtremò curiam tuam in Theutonia petens, villas aliquas quas iuſſeris inter equitandum maritus diripiet.Placuit Imperatori conſilium filiæ,atque in eius verba fœdus ictum, exercitus conſalutati,& in Boleſlauia,quæ vmbilicum tenere Bohemiæ creditur, ſedes Imperatoris lapidea erecta,perpetuum rei monumentum principibus terræ inſigne datum Imperialis aquilæ.Exin Biſetislaus Morauiam ex paterno indulto rexit, Polonosque, qui magnam eius partem occupauerant, bello deleuit, eorúmque multa milia, ligatis poſt tergum manibus,in Hungariam venundandos miſit.

De Biſetislao decimo octauo Bohemorum Duce.
Caput XIX.

DVm hæc aguntur,anno poſt Chriſti ortum triceſimo ac milleſimo, Boleslaus apud Cracouiam excæcatus interiit. Vdalricus quoq; frater eius vita functus eſt.Qua re cognita Ianur & ipſe cæcus,Pragam veniens,ducatum gentis ſuopte ingenio nepoti dimiſit.Biſetislaus ea re cognita,animo auctus, quamuis nulla iniuria laceſſitus, exercitum in Hungariam duxit, magnámque inde prædam retulit. Quinque ei ex Iutha fuerunt filij, Spitigneus, Vratislaus,Conradus,Iaronurus & Otho:quorum fiducia plenus,etiam Polonos vlturus,auum pulſare bello non timuit,Cracouiamque armis capram fundiditus euertit,Gneſenium quoq; metropoliticam vrbem diripuit,multorúmque martyrum ſacratiſſima inde corpora aſportauit, & crucem auream ccc. penſantem libras. Quod quum Imperator Henricus eius nominis ſecundus accepiſſet,indignatus iniuſſu ſuo Poloniam vaſtaram eſſe,Biſetislaum aut reſarcire Polonis damna,aut bellum expectare iuſſit. Ille nihil ſe Imperatori niſi tributum debere reſpondit à maioribus inſtitutum. Pendebat autem Dux Bohemiæ Romano imperio quotannis centum & viginti boues,& argenti puri centum quinquaginta marcas:id ſe neq; neglexiſſe hactenus, neque neglecturum.Si quid amplius iuſſerit Imperator,à bono & æquo recedere,ſe libertati gentis nihil detracturum.Imperator his auditis,ex Ratiſpona in Bohemiam copias traducit: Othardo Saxonum Duce ex altera parte cum exercitu properare iuſſo. Ingreſſus ſyluam, qua Bohemiam cingi diximus, præciſis arboribus iter interceptum reperiens, milites viam ſecuribus aperire iubet. Magnus hic labor equiti:erant enim vaſtæ magnitudinis arbores, multaque robora incidenda, priuſquam iter pateret. Ob quam rem, quum iam opere peracto ad interiora peruenisſent, nec hoſtis in conſpectu vſquam daretur, feſſi ac ſitibundi proiectis armis flumina petunt. Biſetislaus ex inſidijs prodiens,palantes atque inermes aggreſſus,ſtragem haud paruam effecit. Imperator repentino commotus malo multis ſuorum deſideratis,fuga ſalutem petit. Othardus verò iam fines Bohemiæ ingreſſus,Septentrionalem prouinciæ partem longè lateque populatus:his cognitis,cum præda domum reuertitur.Procopius comes Biclienſium, cum parte copiarum aduerſus eum miſſus,fortuna parum proſpera vſus,tanquam pecunia corruptus,effoſſis oculis, manibus, pedibusq; obtruncatis,in flumine Biclinæ demerſus eſt: nec tamen eo pacto quies Bohemiæ data. Nam ſequenti anno Henricus Imperator, & Othardus, maioribus collectis copijs redeuntes, tranſmiſſa ſylua ferro ac

Gneſnæ.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

flamma cuncta vastarunt. Bisetislaum armis diffidentem intra Pragæ mœnia clausum obsederunt. Seuerus tunc episcopatum vrbis gerebat, iureiurando Imperatori obnoxius, ex cuius indulto pontificali sede præerat. Is noctu cum pluribus ad Henricum confugit, obtinendæque vrbis viam ostendit. Quare fractus animo Bisetislaus, errati veniam petijt: dictæ sunt pacis leges quas voluit Imperator, & trium annorum tributum pensum: Slesia sub annuo tributo, auri triginta, argenti cl. marcarum Bohemiæ principi tradita: secundo & quinquagesimo anno post millesimum à Christi saluatoris aduentu. Pace cum Imperatore composita, Hungariam sibi subigere Bisetislaus aggreditur: cuius populus suis vtens legibus, Romanorum imperium contemnebat. Sed ingressus hostilem prouinciam, mox ardenti febre correptus, vltimum instare diem intelligens, vocatis Bohemiæ primoribus, Spitigneum primogenitum successorem suum designat, reliquos filios Morauia inter eos diuisa, parêre fratri iubet. Atq; his demandatis, vita decedit quarto Cal. Maij. Corpus eius Pragam translatum apud parentes sepultum.

De Spitigneo decimo nono Bohemorum Duce.
Caput XX.

SPitigneus vt regnum primùm potitus, omnes Teutonici generis Bohemia excedere iubet, nec matri potestatem manendi facit. Exinde Moraviam infestis petens armis, fratres bello aggreditur. Vratislaus audito germani aduentu, relicta in Olomucio coniuge, ad regem Andream in Hungariam confugit. Conradus & Otho fratri se dedunt. Vxor Vratislai capta, aliquandiu in vinculis habita. Postremò suadente Seuero Episcopo dimissa, dum virum in Hungaria petit, vicina partui in itinere decedit. Mœstus ea re coniunx, ab Andrea rege consolationem accepit, qui filiam suam Adilheidam nuptam ei tradit. Quod quum Spitigneus accepisset, veritus ne vires Hungaricas in se frater armaret, missa legatione, sine causa illum ex Morauia abijsse dicit, nihil hostile timendum fuisse. Nam cur frater fratrem oderit, secundo post se loco genitum? Seruasse se abeunti bona, non abstulisse: redire eum ad suos debere, cuncta ei salua esse. Nec frustratus est fratrem, redeunti quæ armis abstulerat, cuncta restituit. Iutha verò à filio deiecta, quum secundo nupsisset, breui mortua est: cuius corpus in Bohemiam translatum, in sepulchris principum condidêre.

De Vratislao vicesimo Bohemorum Duce.
Caput XXI.

SPitigneo vita defuncto, Vratislaus successit. Qui Morauia rursus inter fratres diuisa, Iaronurum, quem pater ecclesiæ dedicatum exortem regni fecerat, in diaconum vel inuitum ordinari iussit. Is relicto Christi habitu, ad Poloniæ duces confugiens, militarem disciplinam sectatus est. Fuerunt Vratislao ex Adilheide tres liberi, Bisetislaus, & duæ fœminæ, Ludimilla, & Iuditha. Verùm Adilheide mortua, vxorem alterã ex Polonia duxit, nomine Suaranam, ex qua Boleslaum, Borziuislaum, Vladislaum, Sobeslaumque suscepit. Inter hæc Seuerus Episcopus, qui Bohemiam Morauiamque sacerdotio tenuerat, Iohanne in Morauorum ecclesia sibi substituto, iam grauis senio ex vita decedit. Ob quam rem Conradus & Otho Vratislaum precibus onerant: Iaronuro fratri vt ecclesiam Bohemiæ ab Imperatore impetret. Annuit Vratislaus, neque Imperator aduersatus est. Iaronurus ex Polonia reuocatus, relicta militia, episcopus ordinatur, ac mutato nomine* Gebardus appella-

tur

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

tur. Qui mox ſpiritu ſuperbiæ inflatus Morauiam non minus ſibi quàm ſuo anteceſſori debitam dicit, illum exterum, ſe ciuem : illum infimo loco natum, ſe regia ſtirpe ortum. Ingreſſus Morauiam, Iohannem epiſcopum, qui cedere nollet, contumelijs & verberibus afficit. Vratislaus, qui Ioannem amaret, ea re commotus, Romanum pontificem contumacia Gebardi vti corripiat, ſcriptis hortatur. Miſſus eſt in Bohemiam Rudolphus Cardinalis, qui cauſa cognita delictum puniat. Is vocatum Gebardum, quum minimè pareret, ſacerdotio abdicauit. Sed rogatus à clero, dignitatem ei reſtituit, iubens & ipſum & Iohannem intra annum coram ſummo ſacerdote ſe exhibere. Paruerunt ambo. Sacerdos maximus ambobus auditis, Gebardum amouere ſacerdotio ſtatuit: feciſſetque, niſi preces interueniſſent Mathildis virginis, filiæ Bonifacij ducis Lucani, quæ tum Romæ fuit, ex Bohemorum ſanguine nata. Hæc eſt illa Mathildis, fama inclyta, & apud hiſtoricos latè memorabilis, quæ à Radicofano Senenſis agri oppido vſque Ceperanum interiacentem terram donauit eccleſiæ: poſteri patrimonium S. Petri appellarunt. Huius ergò interuentu Romanus præſul vtrumque ſacerdotem ſua diocœſi contentum eſſe. ac remiſſis iniurijs in patriam reuerti iuſſit. *Mathildis.*

Vratislaus dux, Maguntiæ in regem creatur per Henricum Imp. quartum, regnoq; Bohemiæ Poloniam, Sleſiam, Luſatiam, Morauiamq; adiecit.

Caput XXII.

INter hæc Leopoldus Auſtriæ Marchio Morauiam latrocinijs magis quàm iuſto bello infeſtam reddit, nec Conradi aut Othonis, qui tunc prouinciæ præſidebant, preces audit. Illi fraterna ſolatia expetunt. Vratislaus collectò raptim exercitu, Auſtriam ingreſſus, inſtar horridæ tempeſtatis obuia quæq; proſternit: occurrentem Leopoldum prælio victum in fugam conuertit, ipſe onuſtus ſpolijs domum reuertitur. Poſt hæc anno ſexto & octuageſimo ſupra mille ab ortu ſaluatoris Chriſti, apud Maguntiam in concilio principum ab Imp. Henrico, eius nominis quarto, Vratislaus rex declaratur, Morauorum regno, quod ſupra extinctum diximus, in Bohemiam translato: Polonia, Sleſia, Luſacia, Morauia, Bohemorum imperio adiectæ. Gilbertus, Treuirorum Archiepiſcopus cum eo Pragam miſſus, qui coram prouincialibus regem inungat, regalibusq; adornet inſignibus. Id eodem anno factum acclamante populo, Vratislao regi ſalus, honor atque victoria. Suatana quoque regina cum eo coronata. Mortuus eſt per idem tempus Iohannes Morauorum epiſcopus, cuius eccleſia inſtante Gebardo Pragenſi vnita eſt. Quæ res illi maioris inſolentiæ fomentum fuit, adeò, vt præſente rege intereſſe diuinis minimè dignaretur. Ob quam cauſam Vratislaus, indulgente Alexandro Papa tertio, natione Senenſis, collegium Canonicorum regularium in arce Pragenſi erexit: in quo dum res agitur diuina, non præpoſitus tantùm, ſed decanus & ſacerdos, diaconusq; & ſubdiaconus rem diuinam facientes, epiſcopalibus ornamentis vtuntur. Et præpoſitus quidē cancellarius regni appellatus, principis honore defungitur. In fundatione autem eius eccleſiæ regem ſuis humeris duodecim cophinos lapidum geſtaſſe ferunt. Religioſum principem, dignumque qui primus inter Bohemos regio diademate vteretur. Gebardum verò indies magis atque magis inſoleſcentem, ac propterea à Morauorum plebe repulſum, dum per Hungariam ad Romanum pontificem queſtum iniurias proficiſcitur, apud Strigonium morbo correptum interijſſe, Coſmúmque illi ſuffectum. Fuerunt Vratislao & cum Saxonibus, & cum germano, qui Morauiam obtinebat, inimicitiæ. Illos pet filium vicit: germanum ipſe ex Morauia armis expulit, vrbemq; Olomucenſem poſſidendam filio tradidit. *Primus Bohemorum rex.*

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

De Conrado vicesimoprimo, Bizetislao vicesimosecundo, ac Boleslao vicesimotertio, nec non Borziuislao vicesimoquarto Bohemorum Ducibus.

Caput XXIII.

VIta functus Vratislaus, non filium, sicut optauerat, sed Conradum fratrem habuit successorem. qui septimo mense potitus imperio, morbo correptus, nepotibus ex fratre locum fecit. Quinque eos fuisse diximus, qui sibi inuicem pro natiuitatis ordine succesſêre. Duos ex his Vrbuicenses, perpetui regum hostes, fraudibus interceptos necauêre.

De Vlatislao vicesimo quinto Bohemorum duce, & rege secundo.

Caput XXIIII.

PEnultimus Vladislaus nomine, ex Bisetislao fratre nepotem sui nominis, cum ccc. galeatis equitibus auxilio Henrici* sexti Romanorum Imperatoris Romam misit, qui plurimas inde reliquias sanctorum reportauit. Inueni in historia Bohemorum, post Vratislaum primum regem pluribus annis interregnum fuisse. Nam Conradum fratrem eius, ac deinde Vratislai filios non regis nomine, sed ducis tantùm vsos, tanquam regni decus homini, non prouinciæ datum fuisset. Vladislaum verò quarto loco Vratislao natum, à Friderico primo, sibi & posteris regiam dignitatem obtinuisse, & quum in expugnatione Mediolanensi egregiam operam nauasset, Imperatori mirificè gratum, leonem rubeum bifurcatæ caudæ in clypeo albi coloris insigne regium accepisse: candelabrum quoque Salomonis ex Mediolano asportatum in ecclesia sancti Viti Pragensis recondidisse. Pontem super Multauiam, quo vetus Praga minori iungeretur, magni operis ædificasse, quem Ratisponenſi præferunt, in quatuor & viginti arcus, vt antea diximus, protensum.

** aliàs quinti.*

De Sobieslao vigesimosexto, & Friderico vigesimo septimo, nec non Conrado vigesimooctauo, ac Bizetislao vigesimonono, atque Venceslao tricesimo Bohemorum ducibus.

Caput XXV.

POst eum Sobieslaum quinque annis ducatu functum, à prouincialibus exactum, in exilio interijsse. Exin Fridericum Vladislai filium succesſisse, post Conradum, qui apud Apulos in Italiam sequutus Imperatorem decessit. Conradum Biserislaus sequitur, qui & Henricus dictus est. Et quum esset Pragensis episcopus, sedecim annis pontificatum simul & principatum Bohemiæ tenuit. Post eum ducatum obtinuit Venceslaus frater eius. Hos quoque regis nomine abstinuisse constat, siue quia magis vi quàm iure imperauerunt, siue quòd Imperatoris Romani indultum sumendæ coronæ more maiorum obtinere non valuerunt.

De Primislao tricesimo Bohemorum duce & rege tertio.

Caput XXVI.

VEnceslaum tribus mensibus ducali authoritate functum, Primislaus Vladislai secundi regis filius, armis deiecit, & à Philippo Rom. Imp. Friderici secuudi fratre, quem Romana ecclesia non accepit, tertio loco inter Bohemos reges coronatus est.

De Ven-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

De Venceslao Bohemorum rege quarto, & de Othocaro Bohemorum rege quinto,
Caput XXVII.

PRimislao duo fuerunt filij, Venceslaus & Othocarus: Venceslao regnum Bohemiæ cessit: Othocaro marchionatus Morauiæ. Fuit autem Venceslaus vnoculus, & sine liberis decedens, regnum Othocaro reliquit: qui & alio nomine Primislaus appellatus est, inter Bohemiæ reges v. belli appetens, & magnorum operum effector, cui nec animus in rebus arduis, nec consilium defuit. Imperium quod à fratre susceperat, ex mari Balthico, quod falsò plerique Oceanum putauêre, (est enim mediterraneus sinus) vsque ad Danubium protensum, ad internum nostrumque mare, quod Adriaticum dicimus, extendit. Nam quum obijsset Fridericus dux Austriæ sine liberis, soror eius Margarita hæreditatem accepit. Nupserat hæc olim Henrico Imperatoris Friderici secundi filio, eoque sine sobole vita functo, in patriam redierat. Eadem iam anus Othocarum sibi virum asciuit, qui non tam coniugis ætatem, quàm dotem animo voluens, sterile matrimonium contraxit, & principatum nobilem consequutus, more humano, quanto plura possedit, tanto maiora concupiuit. Vlricus eo tempore Carinthiorum principatum tenebat: qui quum virili sobole careret, accepta ex Othocaro pecunia, Carinthiam illi, Carniolam, Marchiam Sclauonicam, & portum Naonis tradidit. Veronenses, exinde Feltrenses, Taruisini, & multi ex Foroiulij vltrò sese ei submiserunt. Bellum Hungaris indixit, commissoque prælio, victor ingentem prædam reportauit, Stiriamque prouinciam illis ademit. In Prussia, quam veteres * Vlinrigiam vocauêre, superatis Tartaris, vrbem condidit, quam Kunisbergium, id est, Montem regium vocant. Sed quantum aucta eius potentia est, tantum etiam insolentia creuit. Qui viuente legitima vxore, & quæ sibi tantum imperium adiecerat, alteram superduxit Cunigundam regis * Maschoriæ filiam. Vocatus per principes electores ad imperium, contempsit: palàm inter suos iactitans, pluris Bohemiæ regem, quàm Rom. Imperatorem esse. Rodolphus itaque Habspburgi comes, qui magister curiæ Othocari fuisset, non minus belli quàm domi clarus, Christianæ Reipublicæ præfectus est. Is missis ad Othocarum legatis, Austriam & Carinthiam, cæterasque vicinas Italiæ prouincias tanquam Iuris imperij repetit, quando nec Austria muliebre feudum esset, nec Carinthiam iniussu Cæsaris Vlricus venundare potuisset. Renuit Othocarus & Imperatori, qui aliquando sibi seruiuisset, impacato respondit animo. Sed interuenientibus amicis, ea lege reconciliati sunt, vt Austria Imperatori cederet: exin datis acceptisque filiabus, affinitas vtrinque iungeretur: prouinciæ de quibus lis esset, dotales fierent. Adeptus Austriam Rodolphus, Othocarum in verba sua more maiorum exposcit. Id superbo regi grauius visum, tanquam ex domino seruus fieret. Exoriuntur nouæ lites, exin bellum indicitur. Cumq; iam duo exercitus ad milia passus alter alteri proximus conueniissent, veritus Othocarus Rodolphi potentiam, iniustamq;. belli causam animo voluens, legatos mittit, qui se iuraturum dicant, si modò intra tentorium imperiale honoris sui causa fieri Rodolphus velit. Accipit conditionem Imperator potius, quàm belli fortunam experiatur. Suggestum in tentorio sublime paratur, ibique aureum solium eminentiori loco erigitur. Rodolphus diademate & imperialibus insignibus conspicuus, considentibus electoribus imperij, cæteris baronibus circumstantibus, aduenientem regem sedens expectat. Ille cum paucis regni sui optimatibus ingressus, conscenso suggesto, ad pedes Imperatoris genua flectit: proinde ex veteri consuetudine, admotis sacrosanctis iureiurando se adegit. Interea tentorium erat arte compositum, à summo vs-

* *aliàs* Vlmerigiam.

* *Masouiæ*

Rodolphus in Imp. electus.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

que deorsum in quatuor prosciſſum partes, decidit, regemque, vt erat in alto loco ad Imperatoris genua supplex, videndum exercitibus præbuit. Stabant circum armatæ acies, rei exitum expectantes: sed quàm læti Theutones glorioſum Imperatorem ſuum intuebantur, tàm mœſti triſtesque Bohemi regis ſui vecordiam atque ignauiam excipiebant, qui ſeruire Imperatori magis quàm præliũ experiri voluiſſet. Stupefactus ea re Othocarus, quamuis dolo magis quàm caſu cecidiſſe tentorium non ignoraret, ſubticendum tamen in præſentia cenſuit: petitaque ab Imperatore venia, plenus irarum domum redijt. Quem, tametſi ſua ſponte ſatis fureret, magis tamen ac magis vxor incendit: quæ cognito rerum ſucceſſu, aduenientem regem hiſce verbis allo-

Vxoris ad Othocaũ oratio.

quuta fertur. Hæccine nobis ſpolia, hæc belli adorea domum refers? Dediti omnes hodie tua opera, veluti mancipia, veluti pecudes ſumus, Regina prouinciarum Bohemia tributaria facta. Quúm te olim ſuperaſſe Tartaros, exuiſſe caſtris Hungaros, Stiriam armis adeptum eſſe, Italiam cum exercitu penetraſſe audiueram: felicem me quæ tali nupſiſſem viro: patrem, qui me regi magnanimo tradidiſſet, ſapientem exiſtimabam, neque reginam eſſe vllam orbe toto, cui me cedere oporteret. Nunc faſſa omnia experior: nam quæ mulier me infelicior? quis te virorum omnium ignauior? Auſtriam prouinciarum nobiliſſimam, tot vrbibus, tot proceribus inſignem, nulla neceſſitate coactus, è manibus tradidiſti: Stiriam, Carinthiam, & quas poſſidebas in Italia ciuitates, turpi metu reliquiſti, cum comite Habsburgenſi infimi generis affinitatem contraxiſti. Poſtremò ei qui ſatelles quondam tuus fuerat, iurando exhibito te ſubmiſiſti, & ſeruus ſerui factus, tu ſimul ac maiorum tuorum gloriam offuſcaſti. En virum, qui magnitudine animi tenuiſſe imperium videri vult. Laudarem, ſi te illi non ſubieciſſes. Agè, ſi tibi animus virilis deeſt, neque gladios exertos intueri potes, ſine me regem eſſe, experiar profectò, Bohemis an Theutonibus regnum debeatur? Sunt Poloni, ſunt Saxones ac Francones, qui noſtra ſigna ſequuntur: ſunt Sleſitæ, Morauique, & verebimur belli tentare fortunam? Vtinam aut tibi meus animus fuerit, aut mihi obedientia quam te habere animaduerto, ſentiret profectò Rodolphus, neque vires aduerſus dominos valere, neque dolos. Othocarus, qui vxoris charitate teneretur, eamque veram loquutam animaduerteret, ſimulque animi magnitudine irrogatam contumeliam ferre non poſſet, accerſitis regni primoribus, collectisque nouis copijs, Rodolpho, qui dolo ſecum egiſſet, bellum indicit: neque ille certamen detrectat. Conueniunt ambo cum exercitibus in campis Auſtriæ, trans Danubium commiſſum eſt atrox prælium, diuque Marte dubio depugnatum, quum Bohemi multitudine acrobore, Sueui, quibus Rodolphus maximè fidebat, ordine ac arte ſuperiores eſſent. Cecidêre quamplurimi ex vtraque parte, maior tamen ſtrages Bohemorum edita. Ad extremum relictus à ſuis Othocarus, dum fortiter pugnat, inter confertiſsimas hoſtium acies occiditur. Ferunt Stirienſes duos dominobiles, quorum frater ab Othocaro per iniuriam extinctus fuiſſet, eum toto prælio quæſitum, quum certis indicijs cognouiſſent, in vltionem fraternæ cædis obtruncauiſſe. Corpus eius, permittente Rodolpho, in Bohemiam translatum regio honore ſepultum. Prælium ipſa die B. Ruffi peractum, anno ab incarnatione verbi VIII. & LXX. poſt ducentos & mille. A populatione Bohemiæ Imperatorem abſtinuiſſe, quæ genero deberetur.

Othocari interitus.

De ſancto Venceslao Bohemorum rege ſexto.
Caput XXVIII.

VEnceslaum Othocari filium ſeptem annos natum, ab Othone Marchione Brandeburgenſi in Franconia abductum, regnumq; tutorio nomine ab eo

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

ab eo quinque annis gubernatum,reuersum puerum sub imperio matris fuisse.Illam Zauisium quendam ex baronibus potentem amasse,cuius nuptias adeptam,multas regni opes ad eum contulisse.Sed ipsa breui morbo extincta, Zauisium captum,neciq; traditum: regnum deinde ex Venceslai arbitrio ordinatum.Quo regnante, eo ipso anno quo Ptolemaida à Saracenis occupata, in hanc vsque diem tenetur.Pragam fermè vniuersam igne familiari exustam, liberalitate regis,ciuiumq; diligentia atque impensa ita instauratam, vt felix incendium fuisse videretur.Rodolpho Albertus filius successerat Imperator. Huic non minores inimicitiæ cum Venceslao quàm inter parentes eorum fuêre.Has lutha Venceslai coniunx atque Alberti soror, mulier viro cautior, magno labore diremit.Charissimus apud Venceslaum Alexius quidam,pontificio iure consultus habitus est.Qui multa de Rom.nobilitate cum eo locutus, vsq; adeò animum regis illexit,vt lutham filiam admodum paruulam, in clara Vrsinorum familia gentili cuidam matrimonio spoponderit. Hinc secuta inter Vrsinos & Bohemiæ reges amicitia, quæ apud Matthæum eiusdem familiæ Cardinalem plurimi fuit. Is enim rogatus à Venceslao, Gotium Vrbeuetanum, vtroque iure cons.in Bohemiam misit,quo regnum sub leges reduceret.Sed impediuêre principes,quib. incerta esse omnia, lucrum. Huius Venceslai soror: nomine Agnes, Rodolpho nupsit Imperatoris Rodolphi filio,qui Pragæ moriens ibi sepultus iacet. Ex ea natus est Ioan. qui Albertum Cæsarem patruum suum circa flumen Rhenum nõ longè ab oppido Schaffhausen,dum simul amicè iter agerent,sua manu interfecit. Deinde pœnitentia ductus,Clementem quintum Pontificem maximum,qui sibi purgationẽ indulgeret,apud Auenionem adijt. Pontifex Imperatoris occisorem ab Imperatore iudicandum ait.Venit igitur Pisas Ioannes,vbi tum Cæsar Henricus vij eius nominis Imperator considebat, à quo iussus religionem ingredi Eremitarum S.Augustini,in eaque perpetuò pœnitere,non recusauit. Mortuus est tandem in eadem vrbe, & in æde sui ordinis sepultus. Tumulum eius nos eo anno vidimus,quo iussi ab Imperatore Friderico tertio sponsam eius Leonoram ex Portugallia venientem,sororis tuæ filiam, cum alijs collegis ducturi Senas excepimus. Mater eius Iohannis cordata mulier fuit; & ingenio feroci. Quæ cùm accepisset germanum suum contentum regno Bohemiæ, delatum imperium recusasse.At ego inquit, si rerum potiar, glebaque vna mihi modò desit,aut quod reliquum est subijciam, aut imperio excidam. Ferunt in coronatione Venceslai non minus nouem ducenta equitum millia apud Pragam ex regia curia cibos accepisse; peditum verò infinitam multitudinem pastam. Subiecisse & Polonos sibi Venceslaum,à quibus inuitatus,in ciuitate Gnesno diadema susceperit.Filium quoque sui nominis xiij. annos natum,petentibus Hungaris regem dedisse. Sed quum Bonifacius Pontifex maximus Carolum adolescentem, Caroli regis Siciliæ filium cò misisset, & Hungarorum animi nutrarent,filium suum Albæ coronatum, & sacram simul coronam ad se recepisse, nec diu postea tertio & tricesimo ætatis suæ anno ex tabe obijsse. Mortem eius Bohemos magno mœrore prosequutos. Fuerat enim mansuetus & clementissimus princeps, & admirandus opinione sanctitatis, quæ postea vel miraculis confirmata traditur: Iohanni Brixinensi episcopo, si vera est fama,per quietem apparens, quum eum flentem tristemque reperisset, interrogauit,quæ nam esset causa mœstitiæ? Dicenti se mortem eius æquo animo ferre non posse,incredulitatem exprobrauit; qui sacris eloquijs fidem non adhiberet, in quibus hæc verba potuisset aliquando legisse. Quum te consumptum putaueris, orieris vt lucifer,& habebis fiduciam proposita tibi spe,& defossus securus dormies. Requiescès; nec erit qui te exterreat, & deprecabuntur faciem tuam plurimi, subiungensque paruam esse eius

Albertus imp. occisus.

Ferociter.

Venceslaus.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

fidem atque inanem, si mortem sanctorum miseram putaret: repentè dis-paruit. Episcopus excitatus, verba quidem sibi dicta memoriter tenuit, sed vbi nam scripta essent in sacro codice penitus ignorauit. Euoluto autem concordantiarum libro xj. apud Iob. capitulo, quod quærebat inuenit. Ad tumulum autem eius insignis latro quum accessisset, exprobrans mortuo vitam, lapideæ statuæ super sepulchrum iacenti colaphum incussit: nec mora, cæcitate percussus impietatis suæ pœnam dedit. Statua postmodum in sacrario erecta est, & alia ænea loco eius reposita, Iohannis Brabantini egregij statuarij nobile opus.

De Venceslao Bohemorum rege septimo.

Caput XXIX.

VEnceslao filius eius successit, quamuis eodem nomine, moribus tamen longè dispar. Qui quum ebrietati & turpissimæ parti corporis dies noctesq; indulgeret, & aliorum bona diriperet, aliorum vxoribus illuderet, apud Olomucium Morauiæ ciuitatē, dum solus in domo decani pontificalis ædis perambulat, tribus vulneribus confossus, duodeviginti natus annos interijt. Ignoratus est necis author, quamuis Conradus eques Thuringus, cruentum gestans pugionem, exire regiam visus fuerit. Nam is prius obtruncatus est populari tumultu, quàm crimen confiteretur.

De Rodolpho Bohemorum rege octauo.

Caput XXX.

VEnerat fortè eo tempore Pragam dux Carinthiæ Henricus, cui altera ex sororibus regis, nomine Anna, natu maior, iampridem nupserat. Hunc Bohemi regem sibi deligunt. Id ægrè fert Albertus Imperator, qui repentè coactis copijs, Bohemiam ingressus, Henricum regno deturbat, Rodolphumque filium suum regem constituit, Elizabeth senioris Venceslai relicta in matrimonium ei tradita, quò regnum eius solidius esset. Qui quum magna Bohemorum spe regnare cæpisset, subitaneo morbo correptus, primo regni sui anno absque liberis decessit.

De Henrico Bohemorum rege nono.

Caput XXXI.

POst obitum Rodolphi dissentientes inter se Bohemi, alij Fridericum Rodolphi fratrem, alij Henricum, quem deiecerant, petierunt. Vicit Henrici factio, trucidatis alterius partis authoribus. Et quamuis Albertus Imperator cum magnis copijs Bohemiam ingressus, regionem longè lateque afflixerit, Henricum tamen regno deijcere non potuit, prius à nepote, vt antè diximus, occisus, quàm meditata in Bohemos exequeretur. Successit Alberto Henricus vij. de quo paulò ante mentionem fecimus, comes Luzelburgensis, consilio & animo iuxtà potens. Hic Elizabeth alteram Venceslai sororem, decem & octo annos natam, clam iussam ad se venire, apud Spiram Galliæ ciuitatem Ioanni filio suo quatuor annis minori matrimonio coniunxit. Eodem quoque tempore tribus comparatis exercitibus, vnum ipse in Italiam duxit aduersus Brixienses, quos armis victos, imperata facere compulit, Lombardosque omnes in potestatem accepit. Alterum aduersus comites Vuirtenbergenses direxit sacro imperio rebelles, quibus ex octoginta castellis & munitissimis oppidis quæ obtinebant, duo & lxx. armis expugnata ademit. Tertium ex

Fran-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Franconibus ac Baioarijs comparatum, duce Petro Archiepiſcopo Magun-
tino,cum filio in Bohemiam miſit.Hic eſt ille Henricus,qui Romæ coronatus
renitente Roberto rege Neapolitano Florentiam obſidione arctiſſima cin-
xit,Piſas, Senasq; in poteſtate habuit, & apud *Bohemicumconuentum in a- *Boncouentũ.
gro Senenſi hoſtili fraude veneno extinctus fertur:cuius corpus in vetuſto ac
nobili Piſarum templo ſublimi loco poſt aram maiorem amici condiderunt.
Pugnatum eſt in Bohemia pluribus locis, quum alij Bohemorum Ioannem
regnare cuperent, alij Henrico ſtuderent, qui iam cum tribus Imperatorum
filijs de regni poſſeſſione contendiſſet.Obſeſſa eſt denique Praga regni caput,
diuq; oppugnata, quum Henricus & Marchio Miſnenſis haud pigrè mœnia
tuerentur. Ad extremum tamen oppidanorum proditione Iohanni tradita,
hoſtis in arcem ſeſe recepit: nec multis poſt diebus Henricus in Carinthiam
profugit. Ex eo tempore vſque ad Imp. Sigiſmundum Bohemia in poteſtate
Lutzenburgenſium fermè centum viginti ſex annis fuit.

De Iohanne Bohemorum rege decimo.
Caput XXXII.

IOannes potenti manu regnum gubernauit, & patre in Italia agente apud
Germanos vicario nomine adminiſtrauit imperium. Patre verò defuncto,
quum plurimæ Italiæ ciuitates ei ſeſe dediſſent, penetrauit Alpes cum exer-
citu,easq; non paucis annis tutatus eſt: tum Fridericus Auſtriæ,& Ludouicus
Baioariæ principes,de Romanorum imperio inter ſe contendunt. Fuerunt ei
& cum coniuge graues diſſenſiones, Baronibus regni reginam à rege ſubtra-
hentibus,tanquam Bohemorum inimico, qui Theutones in primis haberet
acceptos. Ventum eſt ad arma,affectum magnis calamitatibus regnum. Vix
tandem compoſitę lites.Poſt hæc Egra à Ioanne recepta eſt:Vratislauienſium
ciuitas,quam Dux Sleſiæ occupauerat Henricus,Legnicium quoq; & quàm-
plures aliæ Sleſiæ ciuitates Ioanni ſubijciuntur.Geritur & aduerſus Auſtrales
bellum, in quo victor Iohannes ſuos milites præda non modica ditat.Quum
regnum Poloniæ quietè obtinere non poſſet, Caſimiro,acceptis xx.millibus
marcarum argenti,ius ſuum cedit. Cracouiam tamen obſidione cingit: ſed
deficientibus commeatibus abire compellitur. Cæcus effectus à rege Fran-
corum aduerſus Anglicos in auxilium accerſitus, cum lectiſſima equitũ ma-
nu conſanguineo ſolatium tulit,prælioq; memorabili & cruentiſſimo ſe im-
miſcuit,in quo cum multis millibus cęſus interijt:quum regnaſſet xxxv.annis.
Bellum in celebritate S.Ruffi geſtum. Hinc ea dies apud Bohemos atra atque
innominabilis habita,quæ duos reges hoſtili gladio abſtuliſſet.

De Carolo Bohemorum rege vndecimo,qui & poſtea Romanorum Im-
perator factus, Carolus quartus dictus eſt.
Caput XXXIII.

VNum & triginta annos agebat Carolus tum filius eius,ex Elizabetha con
iuge natus.Is viuente patre aduerſus Tartaros feliciter dimicauit: ciuita-
tes Lombardiæ à patre acceptas armis tutatus eſt. Pugnauit adoleſcens cum
Veronenſibus, eosq; prælio fudit: in ea pugna bis equo deiectus,non dubita-
uit tertium conſcendere,facinoraq; fortiſſimi militis edere.Ferunt eum iuue-
niliter laſciuientem,quum Parmæ ageret,alienos thoros non paucos polluiſ
ſe, neq; increpatũ à patre abſtinuiſſe.Fuiſſe per idem tempus Delphino Fran-
ciæ cum principe Sabaudiæ bellum, cui cùm rogatus Ioannes auxilium ferre
ſtatuiſſet,nocte,quæ decretum iter præceſſit, viſum eſſe in ſomnis Carolo,iu-
uenem forma conſpicuum, militari manu raptum,eminentiq; loco,vnde vi-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

deri ab omnibus posset vestimentis exutum, moxque virilia ei execta: quæsiuisse Carolum ex proximo adolescente qui specie supra humanam venerabilis astabat, eaque sic geri mandauerat, quisnam hic iuuenis esset tam crudeliter acceptus, & cur eo supplicio afficeretur? interroganti responsum datum, Delphinum esse regis Franciæ primogenitum, qui talibus modis acciperetur: sic plectendos esse, qui aliena matrimonia violarent. Experrectum Carolum summo mane patri somnium reciasse, rogasseque, ne frustra exercitum fatigaret, Delphinum enim non egere auxilio, quem interemptum esse non dubitaret. Contempsisse patrem verba filij, somnijsque nihil inesse ponderis respondisse, duorumq; dierum itinere cum exercitu profectum, certum accepisse nuncių, Delphinum in obsidione cuiusdam castelli, sagitta in incertum missa, confosso inguine expirasse, copias eius dissipatas esse. Carolum in villa Terentij Parmensis agri, quo in loco visum viderat, in honore beatæ Mariæ virginis collegiatam ecclesiam erexisse, magnificeq; dotasse, quæ adhuc extat. Patronus eius est præcentor ecclesiæ Pragensis, quemadmodum eiusdem Caroli literæ attestantur, quas nos vidimus legimusque. Nomen huic Carolo in Baptismo Venceslaus fuit, quod in confirmatione à Carolo Francorum rege mutatum est, apud quem pueritiæ rudimenta peregit. Fuit autem hic Carolus vir magnorum operum, qui regnum Bohemiæ tum religionis cultu, tum legum ac bonorum morum disciplina illustrauit. Nam schola liberalium artium ab eo in Praga erecta est, noua ciuitas mœnibus cincta, palatium regium magnificentissimè exædificatum, monasteria multa fundata, arces constructæ admirabiles, pax toti regno reddita. Adeptus imperium, rursus Italiam ingressus, Longobardos in potestatem accepit: Gibellinos, qui iam pridem Florentia exulauerant, ejectis Guelphis, in suum locum restituit: reliquis Hetruriæ partibus pro suo arbitrio leges dedit. Coronatus Romæ magnifico apparatu. Nouatores rerum, qui aduersus ecclesiam sentiebant, Romano Pontifici iudicandos tradidit. Iohanni fratri suo Morauiam possidendam concessit. Vissegradum nouis muris ac propugnaculis communiuit: corpus S. Viti Pragam detulit. Pontem Multauiæ, qui exundationibus corruerat, in Praga restauravit: ecclesiam Pragensem ad metropoliticum decus erexit, cùm antea Magun tino pontifici subiecta esset. Clarus profectò Imperator, nisi Bohemici regni gloriam magis quàm Romani imperij quæsiuisset. Illud quoque nomini suo non paruam inussit maculam, quòd Venceslaum ex filijs suis natu maiorem in imperio sibi successorem adhuc viuens ordinare conatus est, idque pecunia. Nam cùm principes electores, haud facilè ad eam rem trahi possent, quod virtute obtinere non potuit, precio comparauit, promissis cuiq; electori centum millibus aureis. Quos cùm repræsentare non posset, publica illis Rom. Reipub. vectigalia obligauit, perperuum imperij malum. Hinc Romana potestas ad nihilum redacta, nec posthac attollere caput imperium potuit, cùm principes electores omnia sibi retinerent: Imperatoremq; iureiurando adegerunt, ne pignora reuocaret. Sigismundus alter Caroli filius à rege Hungariæ Ludouico in spem regni adoptatus est, ibique tandem coronam adeptus, pugnauit feliciter contra Turcas: xxxij Turcarum regulos securi percussit. Tumultu populari captus, ac viduæ, cuius virum occiderat, in custodiam traditus, beneficio linguæ libertatem adeptus, regnum armis recuperauit. In quo fortunam vtramque expertus, inter viros claros enituit.

De Venceslao Bohemorum rege xij. qui & rex Rom. extitit.

Caput XXVIII.

VEnceslaus ætatis suæ anno secundo, permittente patre, regni Bohemici sceptrum assecutus: exin quindecimum agens annum, cum coniuge sua Iohanna

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Iohanna apud Belgas ciuitate Aquenſi, Romani regni coronam accepit. Quarto deinde anno peſtis ſæuiſſima Bohemiam populata eſt. In Praga verò quatuor menſibus in vna tantùm ſancti Stephani parochia tria millia funerum & quinquaginta fuêre. Sexto deinde anno regina deceſſit:: & altera ſuperducta eſt ex domo Baioaria, nomine Sophia, longè viro ſuo præſtantior. Inter hæc Pragenſes populari tumultu excitati, atque in furorem acti, Iudæorum domus inuadunt, bona eorum diripiunt, domus incendunt, atque inter duas horas, non ſexui, non ætati parcentes, infelicem gentem gladio cædunt. Perijſſe aliquot milia feruntur, ſeruati complurimi infantes miſericordia bonorum ciuium, baptiſmi gratiam acceperunt. Calamitoſum genus hominum Iudæi inter Chriſtianos agentes, qui vbi paululum abundare creduntur, mox tanquam Ieſu Chriſti Dei noſtri maieſtatem contempſerint, aut religioni illuſerint, non fortunas tantùm, ſed vitam quoque amittunt. Impune apud Pragenſes flagitium fuit, tum quia populi haud facilè corriguntur ſcelera, tum quia Venceslaus deſidia corruptus, præſenti rerum ſtatu contentus, neque præterita corrigere, neque futura curauit præcauere. Fuit enim Venceſlaus longè patri abſimilis, voluptatum ſequax, ac laboris refugiens, vini prorſus quàm regni curioſior. Ob quam rem captus à baronibus, xvij. hebdomadas in cuſtodia habitus eſt. Iohannes dux Luſatiæ, & Procopius Marchio Morauiæ magno Reipublicæ malo eum libertati reddiderunt. Captus & ſecundò per Sigiſmundum Hungariæ regem fratrem ſuum, & Alberto Auſtriæ duci in cuſtodiam datus. Cuſtodia eius egregijs in ædibus apud Viennam habita, quibus exinde cognomen Praga datum, quòd eas rex Pragenſium incoluiſſet. Sed quum parum diligenter cuſtodiretur, fugam arripuit, regnoque rurſus potitus eſt: neque tamen vitam mutauit, ſed priori conſuetudine vino cibóque marcens, lucemque dormiendo nocti coniungens, ab electoribus imperij, comprobante Romano Pontifice, imperio deiectus, domi torpens illaudatum egit æuum.

Iudæorum clades.

Venceslai ignauia.

De perfida ſecta Huſsitarum, & damnatis articulis profeſſionis illius. Caput XXXV.

SVb hoc rege, noſtra demum memoria, ætatis verò ſuæ anno circiter quinquageſimo, perfida Huſſitarum inſania ortum habuit: cuius & originem, & progreſſum hoc loco proſequi animus eſt, quando ea peſtis omnem penè Germaniam conturbauit, neque adhuc extincta, regni Bohemici magnam partem occupat. Rexerant ſcholam Pragenſem vſque in ea tempora Theutones: id moleſtiſſimum Bohemis fuit, hominibus natura ferocibus atque indomitis. Ex quibus vir quidam genere nobilis, ex domo quam Putridi piſcis vocant, apud Oxoniam Angliæ ciuitatem literis ſtudens, quum Ioan. Vuicleui libros offendiſſet, quibus De realibus vniuerſalibus titulus inſcribitur, magnopere illis oblectatus, exemplaria ſecum attulit. Inter quæ de ciuili, deq; iure diuino, de eccleſia, de diuerſis quęſtionib. contra clerum, pleraq; volumina, veluti precioſum theſaurum patriæ ſuæ intulit. Imbutus iam ipſe Vicleuitarum veneno, & ad nocendum paratus, tum quòd erat familiæ ſuæ cognomen, Putridum piſcem, id eſt, fœtidum virus in ciues ſuos euomuit. Commodauit autem ſcripta quę attulerat his potiſſimè, qui Theutonicorum odio tenebantur: inter quos Ioannes eminuit, obſcuro loco natus, ex villa Hus, quod anſerem ſignificat, cognomentum mutatus. Hic cùm eſſet ingenio peracri, & lingua diſerta, multumq; dialecticis oblectaretur, & peregrinas opiniones amaret, auidè admodum Vuicleuitarũ doctrinam arripuit, eaq; Theutonicos vexare magiſtros cœpit, ſperans eo modo confuſos Theutones ſcholam reli-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

ros. Quod cùm succederet, à Venceslao impetratum, vt Pragense gymnasium ritu Parisiensis gubernaretur. Ea res magistratum scholæ Theutonibus abstulit. Quam ob causam commoti magistri ac discipuli Theutonici generis, iureiurando adacti, vno die supra duo millia Pragam reliquêre. nec diu pòst circiter tria millia sequuti, apud Lipsiam Misnæ ciuitatem, trium dierum itinere à Praga distantem, vniuersale studium erexêre. Bohemis scholæ suæ gubernatio liberè patuit, quorum princeps est habitus Ioannes Hus, lingua potens, & mundioris vitæ opinione clarus. Qui vbi satis fidei comparatum sibi existimauit, venenum, quod iam pridem occultè conceperat, palàm euomuit. Fundauerat opulentus quidam ciuis in vrbe Pragensi sub nomine Sanctorum Matthiæ & Matthæi haud ignobile templum, quod Bethlehem appellauit, reditibus additis, ex quibus duo prædicatores alerentur, qui festis profestisque diebus verbum Dei Bohemico sermone plebibus insinuarent. Horum alter Iohannes assumptus est. Qui quum se libenter audiri animaduerteret, multa de libris Iohannis Vuicleui in medium attulit, asserens in eis omnem veritatem contineri, adiiciensque crebro inter prædicandum, se postquam ex hac luce migraret, in ea loca proficisci cupere, ad quæ Vuicleui anima peruenisset, quem virum fuisse bonum, sanctum, cœloq; dignum non du-

Cautè bitaret. Sequebantur Ioannem clerici ferè omnes, ære alieno grauati, sceleribus ac seditionibus insignes, qui rerum nouitate euadere pœnas arbitrabantur. His & nonnulli doctrina celebres iuncti erant, qui cùm in ecclesia consequi dignitatem non potuissent, iniquo animo ferebant, sacerdotia maiorum censuum his committi, qui quamuis nobilitate præirent, scientia tamen viderentur inferiores. Excæcauit eos inuidia, vt qui viderant nõ viderent, & qui intellexerant, nõ intelligerent. Proruperunt in blasphemias, & cùm aliquibus ignauis fortasse ac vitiosis maledicere possent, in omnes latrare sacerdotes cœpêre: & ab ecclesia catholica recedentes, impiam Valdensium sectam atq; in-

Hußitarum dogmata. saniam amplexi sunt. Huius pestiferæ ac iampridem damnatæ factionis dogmata sunt: Rom præsulem reliquis episcopis parem esse. Inter sacerdotes nullum discrimen, Presbyterum non dignitatem, sed vitæ meritũ efficere potiorem. Animas è corporibus excedentes, aut in æternas euestigio pœnas mergi, aut perpetua consequi gaudia. Purgatorium ignem nullum inueniri. Vanum esse orare pro mortuis, & auaritiæ sacerdotalis inuentum. Dei & sanctorum imagines delendas. Aquarum, palmarumq; benedictiones irridendas. Mendicantium religiones malos dæmones inuenisse. Sacerdotes pauperes esse debere, sola contentos eleemosyna. Liberam cuiq; prædicationẽ verbi Dei patere. Nullum capitale peccatum, quantumuis maioris mali vitandi gratia tolerandũ. Qui mortalis culpæ reus sit, eum neq; seculari, neq; ecclesiastica dignitate potiri, neq; parendum ei. Confirmationem, quã chrismate pontifices inducunt, & extremam vnctionem inter ecclesiæ sacramenta minimè contineri. Auricularem confessionem nugacem esse: sufficere sua quemq; Deo in cubili suo conqueri peccata. Baptisma fluuialis vndæ, nulla interiecta sacri olei mixtura recipiendum. Cœmiteriorũ inanem vsum, quæstus causa repertum: quacunq; tegantur tellure humana corpora, nil distare. Templũ Dei latè patentis ipsum mundum esse: coarctare maiestatem eius, qui ecclesias, monasteria, oratoriaq; construunt, tanquam propitior in eis diuina bonitas inueniatur. Sacerdotales vestes, altariũ ornamenta, pallas, corporalia, calices, patenas, vasaq; huiusmodi nil habere momenti. Sacerdotẽ quocunq; loco, quocunq; tempore sacrum Christi corpus conficere posse, petentibusq; ministrare: sufficere, si verba sacramentalia tantùm dicat. Suffragia sanctorum in cœlis cum Christo regnantium frustra impetrari, quæ iuuare non possunt. In canonicis horis cantandis dicendisq; frustra tempus teri. Nulla die ab opere cessandum,

nisi

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

nisi quæ dominica nunc appellatur. Celebritates sanctorum prorsus reijciendas. Ieiunijs quoque ab ecclesia institutis,nihil inesse meriti. Subinco,cognomine Lepus, claris parentibus apud Bohemos ortus, per idem tempus Pragensem ecclesiam pontificio retinebat, consilio & animo illustris. Qui orienti calamitati obuiam ire cupiens, priusquam amplius debacharetur,libros Ioannis Vuiclei ad se ferri, omnesq; doctorum virorum consilio adhibito publicè concremari iussit. Supra CC volumina fuisse traduntur,pulcherrimè conscripta,bullis aureis tegumentisq; precioſis ornata. Ioanni prædicatio interdicta, & adiectæ minæ, si quando priores in populum errores vulgare auderet. Ipse Praga excedens,apud villam vnde sibi origo fuit ac cognomen, permittente loci domino, qui eius insaniæ fauebat, vocare plebes, ac docere non destitit: multa in Romanum præsulem, multa in reliquos ecclesiæ pontifices maledicta congerens. Vtq; populi animos sibi magis ac magis conciliaret, decimas haud aliter quàm eleemosynas sacerdotibus debitas,liberum esse prædia possidentibus, si velint eas dare: si nolint, nullo iure cogi posse. Nondum error de sacramento altaris irrepserat,sed attulit nouam pestem Petrus Dresdensis(id oppidum Misnæ super Albim situm)qui cum alijs Theutonibus paulò ante Bohemiam reliquerat. Cognitus inter suos,quia Valdensi lepra infectus esset, patria pulsus velut hæreticorum asylum Pragam repetijt, puerorumq; docendorum curam accipit. Apud ecclesiam sancti Michaelis per id temporis populum prædicando instruebat Iacobellus Misnensis,literarum doctrina & morum præstantia iuxtà clarus. Petrus hunc aggressus, mirari se ait doctum & sanctum virum,qui diuina eloquia plebibus exponeret, errorem illum non animaduertisse communionis eucharistiæ,qui iam pridem ecclesiam pessundasset,in qua sub vna tantùm specie dominicum corpus populo ministraretur, quum apud Ioannem euangelistam & apostolum Christo dilectissimum, sub duplici specie,panis viniq; sumi iubeatur,dicente apud eum saluatore: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Commotus his Iacobellus, quum perquisitis vetustis sanctorum doctorum codicibus, Dionysij præsertim & Cypriani,communionem calicis laudatam inuenisset, prohibitus apud sacellum archangeli Michaelis prædicare,in templo maiore sancti Martini cathedram sortitus,publicè cõmouere populum cœpit, ne deinceps communionem calicis, sine qua saluari nemo posset, quoquo pacto negligerent. Huic omnes hæretici consenserunt, haud modica gestientes lætitia, quòd articulum inuenissent in euangelica lege fundatum, per quem Romanæ sedis vel ignorantia, vel nequitia coargui posset. Odioso quanuis hæc animo rex intelligeret, desidia tamen corruptus, & inertia torpens, impunè debacchari sinebat hæreticos. Subinco archiepiscopus vbi nullum aduersus tantum emergens malum in Venceslao præsidium inuenit, ad Sigismundum Hungariæ regem confugit, obsecrans atque obtestans, vt negligentiam fratris emendet,neque labefactari orthodoxę fidei sacramenta permittat. Dat fidem Sigismundus,petiturum se breui Bohemiam,ecclesiæ catholicæ consulturum. Sed quum dies die ducitur,Subinco apud *Postinium in Hungariam moritur, & Albicus ei sufficitur,natione Bohemus,arte medicus,& Sigismundo propterea charus, vnicum extremæ auaritiæ barathrum. Qui claues cellæ vinariæ nulli alteri quàm sibijpsi credidit,& animalia viuentia dono accepta mox vendidit. Et quia sumptuosos esse coquos didicerat, abiectam anum popinæ suæ præfecit. Interrogatus aliquando, sonorum omnium quem molestius audiret: Maxillarum,inquit,ossa frangentium. Idoneus profectò pontifex, qui surgenti fomentum hæresi daret. Infestabat ea tempestate Romanam ecclesiam Ladislaus rex Neapolitanus aduersus quem

Subinco

Petrus Dresdensis

Subinco

Aliàs Posoniũ

Albici sordes

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Ioannes papa tertius & viceſimus bellum decernens, plenariam peccatorum remiſſionem indulſit his,qui ad tuendam eccleſiam arma induerent. Recitabatur in eccleſia Pragenſi decretum pontificis. Quod quum quidam ſordidæ artis homines audiſſent,Ioannem papam antichriſtum eſſe magna voce clamauerunt,qui crucem contra Chriſtianos decerneret. Eos eueſtigio ſenatus in carcerem rapi iuſſit: populus verò ſuſceptis armis dimitti omnes petijt.Sed placatus oratione ſenatus,tanquam vita captiuorum in tuto eſſet, ſuam quiſque domum rediere. de illis clam ſupplicium ſumptum. At quum ſanguis extra prætorij ianuam defluens iudicium necis feciſſet,iterum accurrens populus interemptorum corpora rapuit,& aureo circumuoluta panno per omnes vrbis eccleſias detulit, clamantibus eiuſdem ſectæ ſacerdotibus: Iſti ſunt ſancti,qui pro teſtamento Dei ſua corpora tradiderunt.Exin cadauera in ſacrario apud Bethleem repoſita, quaſi martyrum reliquiæ aromatibus condita.

De Ioanne Hus & Hieronymo hæreſiarchis, in Conſtantienſi concilio igni traditis.
Caput XXXVI.

DVm hæc aguntur, generale conſilium apud Conſtantiam Sueuorum vrbem cogitur.In quo de rebus Bohemicis ſermo habitus,patrum mentes ingenti cura confecit, voluentium animo, quonam modo ſanari prouincia poſſet. Placuitq; tandem, Sigiſmundo imperatore ſuadente,Ioannem & Hieronymum ad ſynodum euocari, qui tum cæteris eiuſdem regni doctiores,tum populi ductores, ac hæreſum principes habebantur. Venerunt ambo,non tam verecundè aliena diſcere,quàm ſua impudenter ingerere parati: docendi quippe quàm diſcendi cupidiores, & popularis amantes auræ. Auditi ſunt in conſeſſu patrum.Ioannes ætate & authoritate maior habitus,doctrina ac facundia ſuperior Hieronymus.Lecti ex omni natione patres,diuini atq; humani iuris doctores:ſæpe cum his colloquium habuêre:dogmata eorum à lege diuina aliena eſſe monſtrarunt, neq; bonis conducere moribus. Rogauerunt ne plus ſapere quàm eccleſia vellent, ſed ſáperent ad ſobrietatem:peregrinas opiniones relinquerent: ingenia ſua,quæ quidem eſſent nobiliſſima, Vuicleuitarum inſania ne fœdarent: eloquentiam qua præditi eſſent,in corroborandis eccleſiæ inſtitutis,non euertendis:in edocendis populis,non dedocendis exercerent: poſſe eos & in conſpectu Dei, & in eccleſia militante ſublimem conſequi locum, ſi reiectis nouitatibus patrum veſtigia ſequerentur,inuentioneſq; ſuas vniuerſali concilio ſubmitterent. Stetere in propoſito pertinaces Bohemorum animi, neq; victi rationibus vinci voluere.Se veraces,ſe ſancti euangelij æmulatores, ſe Chriſti diſcipulos eſſe:Romanam eccleſiam,cæteraſq; per orbem diſperſas, longè à traditionibus apoſtolorum abijſſe,quæ opes ac delitias ſectarentur,dominatum in populo,& primos in conuiuijs accubitus exquirerent, canes, equos alerent, eccleſiarum bona,quæ Chriſti pauperibus deberentur, per laſciuiam luxumq; conſumerent: aut neſcire prorſus diuina mandata, aut ſcientes contemnere. Primores magnæ ſynodi, vbi pertinaciam & immutabiles animos perditorum hominum animaduerterunt, membra eccleſiæ putrida, quæ ſanari non poterant,ne reliquum corpus inficerent,reſecanda cenſuerunt. Lata eſt in conſeſſu patrum aduerſus contumaces ſententia: Cremandos eſſe qui doctrinam eccleſiæ reſpuerent. Prior igitur Ioannes combuſtus eſt,Hieronymus diu poſtea in vinculis habitus, quum reſipiſcere nollet, pari ſupplicio affectus. Pertulerunt ambo conſtanti animo necem,& quaſi ad epulas inuitati

ad

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

ad incendium properarunt,nullam amittentes vocem quę miseri animi posset facere indicium. Vbi ardere cœperunt,hymnum cecinêre,quem vix flamma & fragor ignis intercipere potuit. Nemo philosophorum tam forti animo mortem pertulisse traditur, quàm isti incendium.Pogius Florentinus,ætatis nostræ nobilis scriptor,de morte Hieronymi ad Nicolaum Nicolai conciuem suum elegantem scripsit epistolam: quamuis paululum sua consuetudine in mores cleri inuectus videatur. Cineres exustorũ ne raperentur à Bohemis in lacum proiecti. Discipuli eorum ex eo solo terram abstulêre in quo ignis fuit,eamq; veluti sacram secum attulêre in patriam. Ioannes ac Hieronymus apud Bohemos martyrum honores meruêre, nec minores quàm Petrus & Paulus apud Romanos habiti. Nunciatis enim in Bohemia quæ Constantiæ gesta fuerunt de Ioanne ac Hieronymo, discipuli eorum sequacesq; omnes in vnum conuenientes,memoriam in primis defunctorũ consecrant, celebrandamq; quotannis decernũt.Exin per amicos nonnullas sibi ecclesias à rege tradi poscentes extorquent, in queis suæ prędicari plebi,sacramentaq; ministrare liberè possint.Neq; hoc modo contenti,apud*Sclauoniam nobile monasterium fratrũ Prædicatorum extra mœnia oppidi situm,à fundamẽtis deiiciunt:eaq; prima ecclesiarum ruina in Hussitarum nouitate facta,decurritur in ecclesias monasteriaq; passim: nobilissima superis dicata templa ferro atq; igne vastantur. Nullum ego regnum ætate nostra in tota Europa tam frequentibus, tam augustis,tam ornatis templis dicatum fuisse quàm Bohemicum reor. Templa in cœlum erecta, longitudine atq; amplitudine mirabili,fornicibus tegebantur lapideis, altaria in sublimi posita,auro & argento quo sanctorum reliquiæ tegebantur onusta, sacerdotum vestes margaritis textæ, ornatus omnis diues, preciossissima supellex:fenestrę altæ atq; amplissimæ conspicuo vitro & admirabili opere lucem præbebant. Neq; hæc tantùm in oppidis atq; vrbibus, sed in villis quoq; admirari licebat. Fuit inter cætera monasterium aulæ regiæ apud ripam Multauiæ, qua Mosa fluuius illi iungitur, situm,in quo regum corpora condebantur, singularis excellentiæ:nam præter ædem, magni & memorabilis operis amplum dormitorium, cæteraq; monachorum officinas magnificè constructas:quadrata porticus fuit,quæ non paruum concluſit hortum,ambitum vocauêre. In huius lateribus vetus nouumq; testamentum ab initio Geneſis vsque ad Apocalypsim Ioannis literis maiusculis in tabulis scriptum continebatur, notis quo altius iret paulatim crescentibus,ita vt à summo vsq; deorsum facilis lectio præberetur. Sed hoc decus post Venceslai mortem Hussitarum rabies deleuit.

Aliâs: Glacouiam

Qui postquam ecclesias quamplurimas deiecerunt,monasteria incenderunt, castellum petentes cui Bechingne nomen est, octauo ferè miliario ab oppido quod nunc Thabor appellant,triginta circiter milia hominum conuenêre,atq; ibi trecentas mensas in patentibus campis erexêre,ex quibus populo sacramentum calicis ministrarunt. Terruit ea congregatio Venceslaum,verentem ne tumultu facto in se arma conuerterent,regnumque sibi adimerent. nec sua res periculo caruit. Venceslaus ei saluti fuit cognomento Corãda singulari facundia presbyter,& in plebibus auditus. Qui dum populum de republica admoneret,inter cætera quæ loquutus est, Quanquam,inquit, viri fratres, ebriosum atque inertem sortiti regem sumus, si tamen cæteros expẽdere principes pergimus,nemo est quem nostro regi anteferamus,quem rectè omnium regum specimen dixerim, quietum, benignum, nostri amantem:nam quis eo regnante nos lacessere audet?licet nobis ex voto viuere nostro. Si non est eadem sibi quæ nobis de religione sententia, ritum nostrum neq; ipse perturbat,neq; alios perturbare sinit.Quibus de rebus par esse arbitror preces pro eo ad Deum fundamus, vtq; singuli ei vitam rogemus,cuius

Corandæ oratio.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

desidia, nostra salus, nostra quies est. Quòd quum ab exploratoribus rex cognouisset, quieto animo fuit, & factus ex tepido frigidus, Corandam inter amicos habuit. Per idem fermè tempus surrexit & alius Pseudosacerdos apud Pragam, Ioannes quidam ex ordine Præmonstratensium impius monachus, & ad omne scelus audax: qui quum prædicaret apud sanctum Stephanum in Piscina, neq; bene sapere videretur, inde amotus monasterium Carmelitarum inuasit. Hoc suasêre hæretici, vt suam potentiam ostentarent. Singulis fermè diebus sacram eucharistiam per suas ecclesias circumuectabant: quas quum paucas esse dicerent, ductore Nicolao viro nobili eius loci domino, vnde Ioannes Hus originem trahere diximus, in regiam tumultuariè prorumpentes, Venceslaum orauêre, sibi vt ampliores ecclesias elargiretur, qui iam populi maiorem partem obtinerent. Audiuit rex benignè Nicolaum pro multitudine loquentem, vtq; in posterum diem redirent, iussit. Deinde misso populo, ad Nicolaum qui remanserat conuersus: Tu, inquit, qua me regno ejjceres orditus es telam: at ego laqueum inde efficiam, quo te postea strangulem. Ille è regis conspectu abiens, populares magis ac magis incendit. Rex in arcem Vissegradensem vrbi vicinam, paruoq; tantùm fluuio disiunctam, sese recepit, & paulò post in castellum nouum quod ipse construxerat, quinto distans lapide, cum paucis abijt, missis ad fratrem oratoribus, qui eius auxilium implorarent. Consulibus autem nouæ ciuitatis Pragensis, ne vlterius ab hæreticis dominicum corpus in pompa deferri sinerent, imperauit.

Ioan. Præmon stratensis

De morte Venceslai regis. *Cap.* XXXVII.

AT hæretici pridie Cal. Iulij apud ecclesiam Carmelitarum conuenientes, ad ędem sancti Stephani eucharistiam per plurimas plateas atque ecclesias armati circumtulere, vbiq; domum sacerdotis suis ineptijs non consentientis diripuere: & sublato clamore ingenti, furentes prætorium petiere. Consules XI metu perculsi fuga saluati sunt: septem qui remanserant, & cum his iudex vrbis, atq; alij nonnulli ciues raptim intercepti, ex altissimis fenestris in forum præcipitati, lanceis ac verubus irati populi excepti. dirum spectaculum dilaniati præbuêre, stante in foro Ioanne monacho, & sacrum Christi corpus sanguinario populo ostentante. Camerarius regni, qui cum trecentis equitibus ad sedandum tumultum accurrerat, vbi furentem plebem animaduertit, de sua vita solicitus, fuga sibi consuluit. Ea quum regi nunciarentur, cunctiq; circumstantes attoniti facinus detestarentur: At ego, inquit pincerna, futura hæc præscieram. Quem rex indignatus correptum repentè ante pedes suos prostrauit, & arrepto pugione conatus est interficere. Sed impeditus à circumstantibus, ægrè illi vitam dimisit: nec mora, paralysi correptus ægrotare cœpit, atq; infra xviij. dies signatis nominibus hęreticorum, quos neci destinauerat, fratrem assiduè vocitans, & amicorum auxilia anxius expectans, antè vita excessit quàm vocati principes adessent, quũ regnasset annis LV, vixisset duobus amplius. Consueuerunt corpora regum apud Bohemos priusquam sepelirentur, octo diebus aromatibus condita per sacraria vrbis circumferri, plangiq;, & sequentibus amicis ac Baronibus conclamari. Hoc in Venceslao neglectum, non audente regina nouam ingredi ciuitatem. Delatum est cadauer ad ecclesiam S. Viti in arce, & inde ad aulam regiam, de qua paulò antè meminimus, ibiq; conditum in sepulchro quod ipse sibi delegerat. Sed postea quum monasterium ipsum ab hæreticis diriperetur, & sepulchra regum effringerentur, cadaueraq; abijcerentur, piscículos quispiam cognomine Musca Venceslao vendere solitus, regis quem amauerat corpus clàm collegit, & in loculo apud se domi condidit. Interiecto deinde

Venceslai mors.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

de tempore, rebus in meliorem formam redactis, quum Venceslai corpus inquireretur, acceptis xx aureis illud reddidit, tumq; circumgestatio ex more facta, & iustum regi funus exhibitum.

De Ioanne Ziſca, hæreticorum Huſſitarum capitaneo, in armis ſtrenuiſſimo ac victorioſiſſimo.
Caput XXXVIII.

REcens obierat Venceslaus, quum Ioannes Ziſca nobilis genere, ex loco cui Troſnouia nomen, cenſu tenui, in curia regis à puero enutritus, & bellis exercitatus, vno carens oculo, quem ſtrenuè pugnans iam pridem amiſerat, infectus Huſſitarum veneno, & rapinarum auidus, collecta perditorum hominum multitudine, in eccleſias quæ reſtabant, impetum fecit, ſimulachra ſanctorum & imagines magni Dei perfregit: monaſterium Carthuſienſium Pragæ vicinum inuaſit, & direptum incendit: monachos eius ordinis tanquam populo inutiles, qui veluti ſues in clauſtro ſaginarentur, migrare aliò iuſſit. Venêre per idem tempus ex montibus Pragam CCCC circiter viri cum mulieribus lepra Huſſitarum infecti, atque in foro ſedentes, cibum ex magiſtratibus petiêre. Conſulatus metu plebis, quæ aduenarum miſerabatur, cibaria eis publicitùs miniſtrauit. Ziſcha hos ſibi adiunxit, & arcem Viſſegradenſem, quæ negligenter cuſtodiebatur, inuadere cupiens, ad locum quem Cruces appellant, profectus eſt. Ibi ſupra quadraginta millia virorum ex hæreticis conuenere. Quiſuam multitudinem conſpicati, animum ad omne facinus audacem ſumpsere. Multa ibi aduerſus Sigiſmundum Cæſarem, quem regni hæredem ſuis conatibus infenſum norant, excogitata atque decreta. Exin Ziſcha, duce Coranda, de quo ſuprà meminimus, Pelzinam, vbi complures eſſe ſuæ factionis amicos non ignorabat, raptim contendit, eamque vrbem in poteſtatem receptam valido præſidio munijt: qui apud Cruces remanſerant, arcem Viſſegradenſem inuasêre. Sophia interim anxia quo ſe pacto tueretur, crebris nunciis ac literis Sigiſmundum vocare, vicinorum auxilia petere, atq; in omnes partes mentem dirigere. Sigiſmundum malo vſum conſilio, in Turcas, qui ſe iam pridem caſtris exuerant, arma prius mouere, quàm Bohemiam petere libido inceſſit. Quod ſi mox exercitum Pragam duxiſſet, antequam vires hæreticorum concaluiſſent, nunquam ea incendia quæ poſtea vidimus, Germaniam exuſſiſſent. At dum ille Turcas laceſſere parat, Bohemiam amiſit, & Hungariam non defendit. Ea propter quum ſerum eſſet eius auxilium, regina cum Cenehone Vuartenbergenſi regnum gubernans, ex theſauro regio copias comparauit: arcem Pragenſem & minorem ciuitatem quæ arci adiacet, præſidio firmauit: ponti Multauiæ, ne tranſitus illàc eſſet hæreticis, ligneas turres ac ianuas adiecit. At illi paſſim per regnum conuentus agitare, ſollicitare populos, hos minis terrere, illos blandicijs allicere, implere nouam ciuitatem ſuis hominibus, dies noctesque conſultare quibus modis ſummam ſibi rerum acquirerent. Cum quibus Petrus Sterembergius apud inſulam Benedicti confligens, æquo Marte prælium diremit. In Praga aucta hæreticorum colluuie, pro ponte pugnatum, multiſque vtrinque cadentibus, pons denique in poteſtatem Huſſitarum factus, & pars decliuior Pragæ minoris: fideles in altiorem ſeſe partem receperunt, atque inde conuerſi acribus animis inſtaurauêre certamen. Pugnatum eſt die noctuq; continuis quinque diebus ſæuiſſimis ac crudelibus auſibus: multi vtrinque cæſi, magnificæ domus exuſtæ, prætorium infimo loco ſitum, incenſum atque deletum.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

De Sigiſmundo Bohemorum rege xiij, & Roman. Imperatore.
Caput XXXIX.

QVum hic eſſet rerum ſtatus, legati Sigiſmundi ſuperuenêre, qui regni gubernationem accipientes, cum ciuitate Pragenſi ea lege inducias fecêre, vt arce Viſſegradenſi reddita, liceret ciuibus ad Sigiſmundum oratores mittere, deq; re ſua cum eo tranſigere. Ziſca Pelzinam, Pieſtam, & alia quæ occupauerat loca reſtitueret. Conditionibus acceptis atq; completis, externi hęretici vrbem reliquêre: conſulatus ex priſco more gubernationem init, quietior reddita ciuitas: non tamen catholici qui exceſſerant, redire auſi. Expectabant enim Sigiſmundi aduentum, cuius præſentia ſeſe tutos fore arbitrabantur. Sed interruperunt ſpem omnem literæ ab eo miſſæ, in quibus ſcriptum erat, ipſum breui venturum, regnumq; eo modo gubernaturum, quo pater Carolus prouinciam gubernaſſet. Quibus ex verbis intellexerunt hæretici ſectam ſuam excluſum iri, quæ regnante Carolo nondum ortum habuiſſet: proinde magis ac magis indignari. Sigiſmundus autem ad feſtum natiuitatis dominicæ Brunnam, quod eſt Morauiæ oppidum petiit: ibiq; Pragenſibus veniam petentibus ea lege pepercit, vt catenas & repagula tota ex vrbe deponerent, ſuoſq; magiſtratus acciperent. Paruit attonita ciuitas, quũ primores regni eleuatis in cœlum manibus aduentum noui Regis gratulabundi expoſcerent, eiuſq; rectores ſine controuerſia reliquæ vrbes admitterent. Nec dubium videbatur quin tota Bohemia Huſſitarum labes exceſſiſſet, ſi ex Brunna Sigiſmundus rectà ſe Pragam contuliſſet. Sed diuertit ille, vt fortaſſe in fatis erat, Vratiſlauiamq; Sleſiæ caput acceſſit. Quo in loco populus vrbanus non diu anteà conſulatum à Vencaſlao fratre ſuo conſtitutum per ſeditionem obtruncauerat, cuius ſceleris authores ſecuri percuſſit. Quod vbi Pragæ renunciatum eſt, diffiſi de venia ciues, exemplum Vratiſlauienſium veriti, manifeſtò deſciuerunt, & allecto præmijs Cenchone, qui arci Pragenſi præerat, in totum regnum literas dedere, ne quiſpiam Sigiſmundo aditum præberet, qui Dalmaticæ linguæ hoſtis eſſet, nec alia cura teneretur, quàm regni perdendi, qui *antiquam Prutenorum ciuitatem ordini iure pignoris obligaſſet, Brandenburgenſem autem à corona Bohemica alienaſſet, Ioannem ac Hieronymum in Conſtantienſi concilio cremari non ſolùm permiſiſſet, verumetiam procuraſſet: dogmata fidei quæ ipſi ſequerentur, totis conatibus impugnaret.

Aliàs Marchiam nouam Prutenorum, &c.

De ciuitate Thabor & extructione eius, fratribusq; Thaboritis.
Caput XL.

ZIſcha dum hæc aguntur, relicta ex fœdere Pelzina, bis à fidelibus inuaſus, bis verſutijs vſus, ex penè victo victor euaſit. Erant aſpera loca, in quibus pugnare oportuit, hoſtes in equis, milites ſui omnes pedites: nec certamen committi niſi pedeſtre potuit. Vt ergo deſilière ab equis aduerſarij, mulieres quæ de more ſuum exercitum ſequebantur, proijcere pepla in terram iuſſit: quibus implicati per calcaria equites, prius extincti ſunt, quàm pedes expedire valerent. Ipſe deinde Auſcam petijt, oppidum ad Luſinitium amnem in ripa ſitum, ex quo Procopius & Vlricus fratres, veræ fidei cultores, eiuſq; loci domini, non paruam populi partem eiecerant cum hæreticis ſentientem. Id Ziſca prima quadrageſimæ nocte aggreſſus armis expugnauit, diripuit, incendit. Sed & Litium caſtellum, ab eo loco mille paſſuum diſtans, quò ſe Vlricus receperat, vi cepit: Vlricum familiamq; ſuam gladio occidit, vni tantùm vita retenta, qui reliquos obtruncaret. Quumq; ciuitatem quam

Stratagema.

inco-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

incoleret, muro cinctam non haberet, locum natura munitum ad eundem amnem elegit, vix octo ſtadijs ab Auſcha ſeparatum. Hunc mœnibus cinxit, & vt quiſque tentoria fixerat, ita ædificare ſibi domos imperauit,:ciuitati Thabor indidit nomen: nam & comites eius, fratres Thaboritæ appellabantur, tanquam cum tribus apoſtolis ſaluatoris Chriſti transfigurationem in monte vidiſſent, indeque ſuas opiniones mutuati eſſent, quas fidei Veritates appellant. Ciuitas quamuis altis defenſa rupibus, muro tamen & antemurali cincta eſt. Luſinitius amnis maiorem vrbis partem alluit: quod reliquum, torrens non modicus ambit. Qui quum rectà in Luſinitium tenderet, ſaxeo colle impeditus quàm longa eſt ciuitas flectere ad dexteram iter coactus, in fine vrbis maiori fluuio miſcetur. Spatium quo per terram acceditur (nam peninſulam duo amnes efficiunt) vix pedes xxx protenditur. Hic foſſa profunda manu facta, & triplex murus ea craſſitudine, quæ nullis effringi machinis queat. Turres in mœnibus crebræ, & propugnacula, quæ ipſi Thaboritæ, expugnandarum vrbium magiſtri, excogitauerunt, locis opportunis conſtructa. Hic refugium omnium hæreticorum, arcemq; Ziſcha primus erexit: qui eum ſequuti ſunt: pro ſuo quiſque ingenio munimenta vrbis auxerunt. Nos qualem vidimus ciuitatem deſcripſimus. In amne Luſinicio auri grana reperiuntur, ciceris æquantia magnitudinem, quæ nullo egent purgamento. Nondum equites apud Thaboritas militauerant, quum eſſent omnes fermè infimæ plebis homines, & qui non tam nouam fidem ſequuti, quàm iudicia & carceres fugiſſe videbantur. Nicolaus magiſter monetæ, quem Sigiſmundus ad res curandas in Bohemiam miſerat, primus omnium equorum copiam Thaboritis fecit, qui cum mille equitibus in vico, cui Vogize nomen eſt, nouis Ziſchę motibus occurſurus conſederat. In hunc nocte ipſa Paraſceues Ziſcha ex improuiſo prorumpens, omnes illi equos ademit, arma ſurripuit, vicum incendit, milites ſuos equos aſcendere, ſaltare, currere, flectere in girum docuit: neque poſthac abſque alis equitum copias duxit. Nicolaus in arce ſaluatus eſt.

Thabor

De Adamitis hæreticis. Caput XLI.

INter hæc & alia apud Bohemos nefanda & inaudita prius emerſit hæreſis. Piccardus quidam ex Gallia Belgica, tranſmiſſo Rheno per Germaniam in Bohemiam penetrauit, qui præſtigijs quibuſdam fidem ſibi concilians, breui tempore non paruam mulierum virorumque plebem ad ſe traxit, quos nudos incedere iubens, Adamitas vocauit: & occupata inſula quadam, amne Luſinicio cincta, filium Dei ſe dixit, & Adam vocari. Connubia eis promiſcua fuere: nefas tamen iniuſſu Adam mulierem cognoſcere. Sed vt quiſque libidine incenſus in aliquam exarſit, eam manu prehendit, & adiens principem: in hanc, inquit, ſpiritus meus concaluit. Cui princeps: Ite, reſpondit, creſcite & multiplicamini, & replete terram. Aiebat quoque cæteros homines ſeruos eſſe, ſe verò, & qui ex eis naſcerentur, liberos. Ex ijs quadraginta viri inſulam exiere: & intrantes vicinas villas, euaginatis gladijs ſupra ducentos agreſtes interfecere, quos diaboli filios aſſerebant. Ziſca ijs auditis, quamuis ſceleratus, ſcelus tamen exhorruit: habet enim hoc natura hominum, vt aliena magis quàm ſua quiſque vitia perhorreſcat: neque ſumma mala diu inulta manent, vltoremque mali ſæpe malum cernere licet. Duxit igitur in eos exercitum, expugnataque inſula, Adamitas omnes gladio deleuit, duobus tantùm reſeruatis, ex quibus gentis ſuperſtitionem cognoſceret. Audiui ego ex Vlrico Roſenſi præſtanti regulo, quum agerem in Bohemia, fuiſſe apud ſe viros & mulieres eius ſectæ captiuos, & mulieres

Piccardus

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

quidem palàm dixisse, non esse liberos qui vestibus, & præsertim femoralibus vterentur, easque in carcere apud se peperisse: quas quum anno elapso simul cum viris igni tradidisset, ridentes cantantesque flammarum incendia pertulisse.

Quomodo Sigismundus Bohemiam ingressus coronam regni acceperit, minúsque feliciter pugnauerit.

Caput XLII.

SIgismundus interea conuocatis Slesiæ ducibus, ingressus Bohemiam, Grecium, exinde Cuthnam infesto exercitu petit. Cenchonem vt arcem Pragensem sibi reddat magnis sponsionibus allicit: equitum quatuor millia qui vrbem lacessant ibidem collocat. Cencho bina proditione insignis domum reuertitur. Pragenses Zischam accersunt, qui cum Thaboritis nihil moratus, vrbem accepit in potestatem. Duo tantùm ex Baronibus, Hilco Crussina Lituburgensis, & Hilco Valdesteinensis, ac pauci nobiles, Pragensium signa sequebantur: reliqua multitudo ex plebe collecta. His primum studium fuit arcem oppugnare, locus ipse natura munitus, non aliter quàm fame vinci posse apparebat. Clausi aditus, ne quid commeatus importaretur. Sigismundus ferro iter aperuit, obsessisq; necessaria præbuit: nec diu postea ciuitatẽ ipsam, accersitis ex imperio auxilijs, obsidere decreuit. Fuerunt in castris eius Saxoniæ duces, Marchionesq; Brandenburgenses, & gener eius Albertus Austriæ princeps. Oppugnata est ciuitas sex hebdomadibus. Ipse verò Sigismundus in æde metropolitica, quæ in arce sita est, regni coronam accepit. Conradus natione Vuestualus archiepiscopus, qui postea in hæresim prolapsus est, sacris solennibus ritê peractis, diadema ei imposuit. Albicus enim iampridem dignitate cesserat, quum familiam edentem bibentemque ferre non posset, & minori contentus officio, auaritiæ seruiebat. Oppugnabatur summis viribus hęretica ciuitas. Medio tempore reguli Rosenses, & Chrageri Thaboritæ castra tenentes, à Nicolao Hus, quem Zischa cum parte copiarum eò miserat, prælio victi castris exuuntur. Grecium quoque reginæ ab hæreticis expugnatum. Imminet vrbi Pragensi sublimis mons, quem Videchonis appellant, hunc ne hostes occuparent, Zischa præsidio munierat. Cum qucis Marchio Misnensis congressus, magnam militum suorum partem amisit. Misnenses enim quum iam montis cacumen occupassent, in partem coacti, quæ prærupta erat, acrius oppressi, vbi retinere impetum non valuere, alĩ cæsi sunt, alĩ ex monte deturbati per abrupta dilapsi perierunt. Sigismundus obsidione dimissa Cuthnam se recepit. Per idem tempus vulgauerant hæretici, ipsa die Pentecostes ignem de cœlo casurum, qui vrbes Bohemicas omnes exureret: ob quam rem magna ex parte ciuitatum mœnia relicta, populariter in agris erratum. Sed quum dicta die imbres tota fermè Bohemia vehementes fuissent, religio in risum conuersa, multum opinionis hæreticis detraxit: vicit tamen obstinatio eorum, quos rapinarum cupido magis quàm fidei scelus pellexerat. Zischa apud Pragenses degens, ex consilio suorum sacerdotum omnes basilicas delere adorsus est, quæ sanctorum nominibus dedicatæ fuerant: neque enim fas dicebant, alteri quàm soli Deo templa sacrari. Hinc plurima monasteria & nobiles ecclesiæ vno impetu in ciuitate disiectæ. Id Pragensibus ægrè fuit, quibus seruandum ædificiorum decus videbatur. Orta dissensione, iurgioq; sensim obrepente, Zischa cum suis abijt, & ad Thaboritas reuersus multa fidelium loca expugnauit. Inter quæ Pragatini præpositi Vissegradensis oppidum diripuit, in quo viros ac mulieres cum pueris & infantibus cunctosque loci sacerdotes in ecclesia concluſos immisso igne combussit.

De

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

De Orebitis hæreticis. Caput XLIII.

FVit & alia in Bohemia hæreticorum factio, fratrum Orebitarum appellata, quæ territorium Gresense vicinasq; gentes Romanæ ecclesię cultum obseruantes magnis affecit cladibus, pestifera atq; immanis, neq; Thaboritarum crudelitate vlla ex parte inferior. Aduersus quam Martinus V Pont. Max. nominatim crucem decreuit, neque tamen in plures annos extirpari potuit. Huius sectæ homines quotiens sacerdotes nostros intercepere, aut igne cremauerunt, aut nudos rigenti hyeme super glaciem colligatos dimisere: quos parui momenti existimarunt, desectis virilibus abire permiserunt. A Pragensibus inter hæc summis viribus arx Vissegradensis oppugnatur. In qua quum cætera abessent, equinæ carnes aliquandiu pro cibo fuere. Ad extremum, nisi ad certum diem Sigismundus auxilium ferret, deditio promissa: verùm ea lex adiuncta, vt veniente Sigismundo Vissegradenses prorsus quiescerent. Affuit inter diem dictum imperator, ignarusq; conditionis locum ingressus arctum sub arce, in quo facilè ab obsessis defendi poterat: quum illi datam fidem obseruassent, inuasus repentè à Pragensibus, ingentem perpessus stragem, rebus infectis retrò abijt. Ceciderunt ex Morauis xiiij proceres, ex Hungaris cæterisque gentibus quamplurimi, arx Pragensibus dedita.

De multis prælijs & victorijs Ioannis Zischæ. Caput XLIIII.

ZIscha dum hæc fiunt, Boosłaum regulum, cui Cygneo cognomen fuit, qui multis antea cladibus hæreticos affecerat, in oppido suo munitissimo vi cepit, & in hæresim suam pellexit. Qui ad Rhetium paucis post annis in Austria dum hæreticorum copias ducit, vulneratus interijt. Erant in territorio Pelzinensi complura cœnobia, opibus & structuris insignia, ex quibus Zischa quinque combussit. In monasterio verò Claronensi, quod munitius fuit, præsidium posuit. Huc Sigismundus exercitum admouit. Zischa autem in eum copias ducente, turpi fuga recessit, nec diu postea, Bohemiam quoque reliquit. Zischa ad Pelzinam duxit. Sed quum ciuitatem egregiè defensam expugnare desperaret, inde soluens Comitauiam petijt, non parui nominis oppidum. Quo vi capto, populares cum sacerdotibus in ædibus ligneis reclusos frustrà veniam petentes exussit. Quum verò ante oppidum, cui Rabi nomen est, cõuocatis fratribus Thaboritis & Orebitis castra teneret, obsessosq; summa vi oppugnaret, oculum quo vno lumen cœli videbat, sagitta confossus amisit. Inde Pragam ad medicos vectus, quamuis ex vulnere curatus vitam retinuit: lucem tamen haudquaquam recuperauit. Nec propterea castrensem laborem, aut rei militaris curam omisit. Cæco populo cæcus placuit ductor: res apud posteros plus admirationis habitura quàm fidei. Pragenses autem Veronam, vbi magnum inerat Sigismundi præsidium, armis ceperunt: & paucis vita reseruatis, puberes vtriusque sexus interemerunt. Expugnarunt & Brodam Teutonicam, interfecto præsidio: mox Cuthnam, pluresque alias ciuitates dedentibus oppidanis in potestatem acceperunt. Quum verò ad oppidum cui Pons nomen est, & à Misnensibus possideretur, copias ducerent, occurrentibus Saxonibus non audentes congredi redierunt. Post hæc Sigismundus principibus electoribus diem statuit, vt in celebritate diui Bartholomęi ad Occidentalem plagam Bohemiam cum copijs ingrederentur, ipse ad Orientale latus cum Hungarorum exercitu aggressurus. Venêre Moguntinus archiepiscopus, Comes Palatinus Rheni, Saxoniæ duces, Marchio Brandenburgensis, & plurimi ex Alemania pon-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

tifices,cæteri ſuos miſere.Caſtrametati ad oppidum Sozium munitiſſimum locum expugnare non potuere. Vaſtatus eſt vndiq; per circuitum ager.continuata obſidio ad feſtum vſq; ſancti Galli: tumq; ſoluta quum Sigiſmundus ad promiſſum diem non adeſſet.Ille autem collecto ex Hungaris,Auſtralibus ac Morauis exercitu,circa ſolennia dominicæ natiuitatis Bohemiam intrauit,& aliquot oppida vi cepit,Cuthnenſes per deditionem accepit. Sed irruente in ſe Ziſcha quamuis cæco, pauidus trepiduſq; multis ex ſuis interfectis nobilibus, & amiſſis impedimentis effugit. Prius tamen Cuthnam exuſſit, quam Thaborenſes propter argenti fodinas crumenam Antichriſti vocabant. Ziſcha itinere vnius diei imperatorem ſequutus,magna fugientiũ præda ditatus eſt:& oppidum Brodam,quod Teutonicorum vocatur,vi captum incendit,quod poſtea xiiij fermè annis ſine habitatore permanſit.Imperator amnem Iglariam ponte tranſmiſit.Piſo Florentinus,qui equites in eam expeditionem xv millia ex Hungaria duxerat, per glaciem iter habuit, quæ multitudinis pondere diſſoluta multos mortales in profundum rapuit. Hac victoria elatus Ziſcha magis ac magis in eccleſias deſæuit: nec iam amplius vllam pati aut ſtatuam ſanctorum, aut picturam poterat,nec tolerandum eſſe putabat,qui priſco more ſacerdotalibus indutus veſtibus,rem diuinam conficeret. Ob quam rem maiores quàm prius inter eum & regni proceres inimicitiæ obortæ. Conſules verò Pragenſes inſolentiam Ioannis apoſtatæ Prę-
Ioannes Præmonſtratenſis. monſtratenſis iniquo ferentes animo, eum in prætorium vocauêre, & nouem ſimul ſcelerum principes tanquam de republica cum his aliquid acturi, intromiſſos ſtatim gladio percuſſere: & quaſi nihil actum eſſet pacatam ciuitatem arbitrati, domos quiſq; ſuas petieruut. Sed miniſtri parum cauti, dum atrium aqua proluunt,cruorem interemptorum per aquęductum in forum tranſmiſere. Eo viſo non latuit populum res geſta. Tumultus eueſtigio factus,expugnato armis prætorio, vndecim primarij ciues, qui rei authores putabantur, occiſi: collegium Caroli direptum, & nobilis bibliotheca diſiecta. Mulieres,quæ Ioannem monachum veluti diuinum habebant, caput eius intercipientes, pluribus diebus vlulantes, per vrbis eccleſias circumtulerunt, beatum vociferantes, ſanctum & Deo plenum virum, qui pro veritate & patrum traditionibus occubuiſſet.Contrà verò ſacrilegos,nepharios,Deo atque hominibus odibiles, qui ſacro & optimo ſacerdoti manus inieciſſent: poſtremò inter ſacras reliquias aromatibus conditum ſeruari Ioannis caput
Purgellinum. obtinuere. Per idem tempus caſtellum Purgellinum,in quo paruum Sigiſmundi erat præſidium, & quò multi Pragenſes rectæ fidei cultores cum liberis & vxoribus confugerant,per incuriam arſit:qui ſuperfuerunt incendio, Pelzinam ſe contulêre. His actis nonnulli Bohemorum reguli,& conſulatus Pragenſis legatos ad Vitoldum Lituaniæ ducem misêre, eumq; ſibi regem aſciuerunt, aduerſante Ziſcha, eiuſque factione, qui liberis hominibus regem habendum eſſe negabat, & eum potiſſimè qui gentium ritu viueret. Vitoldus Sigiſmundum Coributum cum duobus millibus equitum in Bohemiam miſit, qui apud Pragenſes magnis exceptus honoribus, ciuitatem breui ad meliorem formam redegit: nobilibus & qui quietè viuere vellent, blandus atque amicus: in inſidioſos atque facinoroſos aſperrimus vindex. In huius aduentu munitiſſimum caſtellum in monte ſitum oppugnare placuit, quod lapidem Caroli vocant. Hic Sigiſmundus quartus centurias militum præſidio liquerat. Caſtra tribus locis poſita ſunt:obſidio ſex ducta menſibus, neque die neque noctu omiſſa oppugnatio: quinque baliſtæ maiores ingentia ſaxa per omnes horas intra mœnia iactauerunt: vaſa circiter duo mil-
Fœtor dentibus inimicus. lia cadaueribus, & humano excremento plena in hoſtes emiſſa, tantùm miſeris obſeſſis fœtorem attulere, vt omnibus infectis dentes aut deciderent

derent aut nutarent: tolerauerunt tamen forti animo,& in hyemem vsq; protraxerunt certamen, accepto clàm ex Praga medicamento, quo dentes contineri possent. Fons erat extra mœnia in medio præruptæ rupis, vnde aquam oppidani necessariam hauriebant: & turris desuper vetusta, qua tuerentur aquantes. Hanc Pragenses diruere machinis conabantur. Fama est, in potestatem obsessorum primarium quendam inter Pragenses ciuem, casu factum, eumque in turris culmine deligatum, dato per irrisionem in manum flabello, quo lapides balista missos quasi muscas abigeret: parsuros quippe conciui suo Pragenses arbitrabantur. Illos nulla misericordia flexos, saxa ingentia quamplurima proiecisse: Hominem verò, quum diem integram intactus perseueraſſet, hostium magis misericordia, quàm ciuium suorum humanitate seruatum. Interea Fridericum seniorem, Brandenburgensem principem, magnis copijs Bohemiam ingressum, longè lateque prædas agentem, Pragenses ab obsidione discedere compulisse: Vitoldum verò rogatu Vladislai, Poloniæ Regis, qui cum Sigismundo Cæsare in finibus Hungariæ conuenerat, patruelem suum Coributum ex Bohemia reuocasse. Putauit ea re Sigismundus hæreticos externis auxilijs destitutos, mox imperata facturos, sed longè deceptus est. Nam illi magis ac magis insolescentes, subactis intra regni fines catholicæ fidei cultoribus, exercitum extra Bohemiam duxêre, vicinas latè gentes populati. Ferunt Zischam in Austriam profectum, quum agrestes armenta quæque nauibus in insulam Danubij transportassent, vitulos, sues q; nonnullos per negligentiam in villis dimissos, ad ripam fluminis tamdiu deuerberasse, donec pecus insulam depascens, mugitum, grunnitumque audiens, desiderio similis animantis fluuium transnatauit, eoque modo magnam prædam abactam. Per idem tempus Sigismundus Imperator Alberto duci Austriæ genero suo Morauiam, ne defensore careret, dono dedit: quamuis iam plerique illius prouinciæ proceres ad Hussitarum insaniam defeciſſent. Eo quoque tempore Ericius rex Daciæ, & infans Petrus regis Portugalliæ germanus, Iacobi Cardinalis sancti Eustachij excellentis & clarissimi viri pater, Imperatorem accedentes, ambo rei militaris peritissimi, exercitum eius & copijs & auxilijs auxêre. Ob quam rem castra ad Lutembergam Morauiæ oppidum, Hussitarum peste infectum, statim posita: obsidio tribus mensibus eo loco ducta Eques apud Pragenses cognomento Aqua, satis opulentus fuit, & inter suos ciues authoritate præditus. Is sororis filium nomine Procopium quum sobole careret in suum adoptauit, eumq; grandiusculum, ad Galliam, Hispaniam, Italiam, demum Hierusalem secum adduxit, reuersus in presbyterum ordinari curauit. Qui, surgente in patria Hussitarum nouitate, Zischæ adhæsit, & quum esset robustus, & manu promptus, nulliusque fugax laboris, magno loco apud eum habitus, primos ductauit ordines, malus malo aptissimus. Hic est ille Procopius, qui postea ob res fortiter gestas Magni cognomen obtinuit. Huic prouincia Morauiæ commissa est, & Lutemburgensium defensio. Qui non parua militum manu accepta, inuitis obsidentibus, commeatum in obsessum oppidum importauit, irritamque Sigismundo fecit obsidionem. Dederat Imperator Marchionibus Misnensibus Pontem & Auscam super Albim fluuium, vt eas ciuitates præsidio tuerentur. Obsederunt Auscam Zischa simul cum Pragensibus: Fredericus Marchio Misnensis pater eorum, qui modo prouinciam regunt, & frater eius Lantgrauius Thuringiæ, collecto ex Saxonia, Thuringia, Misnia, & vtraque Lusacia milite, obsessis auxilium ferre statuerunt. Commissum est ante vrbem prælium: incerta diu victoria pependit, quum fortissimi vtrinque caderent, & nunc illi, nunc isti victi victoresque viderentur. Ad extremum cæca cæcum sequuta penes hæreticos fuit. Burggrauij

Stratagema

Procopius

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Alàs Chiburgenſes.

Miſnenſes & * Chirpogenſes, & comites Glichenſes, multiqúe nobiles in eo prælio ceciderunt. Ex quibus plerique proiectis armis, flexis genibus fruſtrà vitam ſupplices petierunt. Nouem millia ea pugna ex fidelibus cæſa: Auſca capta, & funditùs deleta. Elatus ea victoria Ziſcha, inſolentius indies agere, eccleſias paſſim delere, ſi quæ reſtabant: ſacerdotes qui more maiorum ſacra peragerent, crudeliter perſequi: nobilibus infenſus eſſe, ciuitatibus grauia imperare tributa: Pragenſium qui detrectarant eius imperium vicos & villas incendere. Ob quas res Pragenſes Baronum auxilio freti, aduerſus eum copias eduxere. Ille cùm ſe armis imparem animaduerteret, ad Albim vſq; profugit, eratq; penè comprehenſus, niſi pater Georgij eius qúi nunc regno potitur, per Poggiebracium oppidum tranſitum ſibi præbuiſſet. Nec ſic ſua res facta eſt. Patuerunt & hoſtibus alio loco pontes, per quos Albim tranſmiſerunt: ſed Pragenſes fugientes vltimum agmen inſectati, complures Taboritas necauêre. Peruentum eſt denique ad montes, vbi Ziſcha vallem ingreſſus, quum loci anguſtias eas eſſe noſſet, in quibus explicare hoſtes ſuas acies minimè poſſent, ſtare ſigniferum iuſſit. Exin commilitones pro tempore hortatus, pugnæ copiam fecit. Certamen atrox commiſſum, victor Ziſcha tria millia Pragenſium cecîdit, reliquos in fugam vertit. Nec moratus, Cuthnam à Pragenſibus inſtauratam iterum vi cepit, atque incendit, & qui Pragenſes inerant, eodem igne conſumpſit. Mox ſucceſſu rerum tumens, infeſtis ſignis Pragam petijt, & ad ſagittæ iactum caſtrametatus obſidere vrbem cœpit. Erant & in ciuitate & in exercitu plurimi, qui hoc diſſidium deteſtabantur, & alij Ziſcham, alij Pragenſes accuſabant. In caſtris quoque tumultuatum eſt, dicente milite, indignum eſſe eam vrbem armis premi, quæ caput regni eſſet, neque de religione ſecum diſſentiret, caſuram breui Bohemorum potentiam, ſi ſe hoſtes diuiſos norint. Materiam belli ſatis magnam à Romano Imperatori præberi, ſtultum eſſe conſilium in ſe arma vertiſſe.

Ziſchæ oratio ad populum.

Accepit Ziſcha quæ vulgò dicebantur, & aduocata in concionem multitudine, vas vinarium quod fortè aderat conſcendens: Nolite, inquit, amari ſuper me fieri fratres, & hominem accuſare, qui vobis ſalutem peperit. Recentes victoriæ ſunt, quas me duce conſequuti eſtis, nunquam ego vos in aliquem locum duxi, vnde victores non redieritis. Vos clari, vos diuites facti: ego veſtri cauſa lumen amiſi, & iam in tenebris ago, nil mihi ex tot bellis feliciter actis, niſi nomen inane ſupereſt. Vobis pugnaui, vobis vici: nec laborum pœnitet, nec mihi cæcitas dura, niſi quòd rei veſtræ priore ex more conſulere nequeo. Nec ego Pragenſes mei cauſa perſequor, ipſi veſtrum ſanguinem, non meum ſitiunt. Parum eis fuerit me iam ſenem & vtroque caſſum lumine perdidiſſe: veſtras illi manus timent, & feroces in periculis animos. Aut vos certè, aut illos perire oportet, qui dum mihi parant inſidias, veſtras animas expetunt. Domeſtica vobis arma timenda magis quàm externa, ciuiles auferre ſeditiones oportet. Pragam prius expugnabimus, ſeditioſoſq; ciues exterminare licebit, quàm Sigiſmundo diuiſionis noſtræ nuncius afferri poſſit. Cum paucis eiuſdem animi tutius imperatorem expectabimus, quàm ſi nobiſcum dubij Pragenſes in caſtris militent. Verûm ne me amplius accuſetis, liberam vobis conſulendi facio poteſtatem. Si libet Pragenſibus pacem dare, non abnuo, inſidiæ modò abſint. Si bellum decernitis, præſto aſſum. In vtramuis partem declinaueritis, Ziſcha veſtri conſilij adiutor erit. His dictis mutati militum animi, bellum decreuere, multitudo arma capere, feſtinare, muros adire, prouocare hoſtem, pro portis vrbis pugnam ciere, egredientes ciues in vrbem repellere, Ziſca ad oppugnationem vrbis cuncta parare.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

De Iohanne Rochezana presbytero hæretico.

Caput XLV.

OPpidum est Pragensis ecclesiæ,non longè à Pelzina, cui Rochezana est nomen. Ex hoc loco puer obscuris parentibus,censuq́; tenuissimo natus,Iohannes nomine,Pragam venit, mendicatuque victum quærens,grammaticam & dialecticam didicit. Quum adoleuisset,nobilis cuiusdam pueri pædagogus factus est: & cùm valeret ingenio, linguaque promptus esset, in collegio pauperum receptus,auditor Iacobelli fuit.Postremò presbyter ordinatus, prædicare verbum Dei Pragensibus cœpit, ex oppido vnde ortum habuit,Rochezanæ cognomen ducens. Et iam nomine & authoritate valebat,quum Zischa Pragam obsideret.Exijt ergo consentientibus ciuibus,& in castra profectus, ciuitati Zischam conciliauit.

De morte Iohannis Zischæ.

Caput XLVI.

SIgismundus autem vbi Zischæ cuncta ex sententia cedere animaduertit, & iam illum esse vnum, ex quo res Bohemiæ penderent, clam sibi eum conciliare tentauit, gubernationem sibi totius regni, militiæ quoque ducatum, & ingens auri pondus quotannis promittens,si se regem nominaret,& in verbā sua ciuitates iurare cogeret. In magnam profecto regiæ maiestatis ignominiam,& imperialis gloriæ dedecus,atque infamiam Reipublicæ Christianæ sempiternam.Sigismundum pluribus regnis præfectum, ex Imperatoribus natum,& ipsum Imperatorem, cuius nomen Italia, Gallia, Germania,& omnis Europa venerata est, quem barbaræ nationes timuerunt, supplicem vidit nostra ætas homini ex parentibus haud admodum nobilibus nato, seni,cæco, hæretico, sacrilego, & in omne scelus audaci,pecuniam & summos honores offerre,vt suarum esse partium dignaretur. Sed auertit diuina pietas eam pestem,& tantum malum è medio Christianorum eripuit. Nam Zischa conditionibus annuens,dum conuenta completurus Sigismundum petit,inter eundum apud Castellum Priscouiam diuinitus, vt par est credere,pestetactus expirauit:monstrum detestabile,crudele,horrendum,importunum: quod postquam manus humana conficere non valuit, digitus Dei extinxit. Ferunt illum quum ægrotaret interrogatum,quo nam loco mortuus sepeliri vellet:iussisse cadaueri suo pellem adimi, carnes volucribus ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri,eoq́; duce bella geri:arrepturos fugam hostes,quàm primùm eius tympani sonitum audiuerint. Thaborenses, qui reliquas picturas abominantur,Zischæ tantummodò & angeli cuiuspiam calicem manu tenentis effigiem supra portam vrbis pinxêre,eique sacra quotannis agunt.

De Orphanis hæreticis, qui se post mortem Zischæ separauerunt à Thaboritis.

Caput XLVII.

ZIscha mortuo ingens mœror inuasit exercitum, trepidare,lamentari milites, accusare fortunam, quæ ducem inuictum, morti vincedum dederit.Nec mora,duæ factiones exortæ. Altera Procopium magnum, quem Rasum quoque vocauêre,cuiusque supra meminimus, sibi ducem præfecit. Altera nullum inueniri posse dictitans, qui iure Zischæ succederet, selectis paucis, qui communi consilio bellum adminiſtrarent, sese Orphanos appellauê-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

re inter quos potior habitus est Procopius, cognomento Minor. Atque ita Thaboritæ in duos exercitus diuisi, alij vetus nomen retinuêre, alijs Orphanorum, vt diximus, ob mortem ducis, inditum nomen. Qui etsi aliquando inter se dissentirent, vbi tamen extrinsecus vis ingruit, iunctis viribus in vnis castris sese defenderunt. Muro circundatas vrbes nisi necessariorum emendorum gratia perrarò ingredi, cum liberis & vxoribus in castris vitam agere: carros quamplurimos habere, his pro vallo vti. Procedentes ad pugnam, duo ex his cornua facere, in medio peditatum claudere, alæ equitum extra munitiones prope adesse. Vbi congredi tempus visum, aurigæ qui cornua ducerent, ad Imperatoris signum, comprehensa sensim qua voluerunt hostium parte, ordines quadrigarum contrahere: intercepti hostes quibus sui subuenire non possent, partim gladio à peditatu, partim missilibus ab his qui erant in carris, viris ac mulieribus necari. Equitatus extra munimenta depugnare, quem si fortê hostis oppressisset fugientem, mox aperti currus excipere, indeque velut ex ciuitate mœnibus cincta defendi, eoque modo victorias quamplurimas consequi: cùm eam pugnandi peritiam vicinæ gentes ignorarent, & ager ille Septentrionalis latè patens, ad explicandos bigarum quadrigarumúe ordines peridoneus haberetur. Egrediebantur duo exercitus, alter Slesiam, alter Morauiam populabatur, vicinasque regiones assiduis excursionibus infestabant. Theutones per circuitum habitantes, alios Philisteos, alios Idumæos, Moabitasq; vocabant. Bohemiam terram promissionis esse dicebant. Cumq; in proximam prouinciam exissent, prius cum præda depopulatis agris reuertebantur, quàm hostis cognouisset aduentum. Erat & tertius exercitus, quem fratrum Orebitarum appellari diximus. Huic ductor fuit Bredricus presbiter Strasmicensis, natione Morauus, qui bellis assiduis Slesiam affectauit. Hic etiam hodie viuit, & vrbem Coloniam appellatam possidet. Qui spreta religione Christiana, calcatoque pontificio iure, vxorem publicè duxit, & illa mortua, alteram ex Polonia superduxit, ex qua filios suæ nequitiæ sectatores sustulit. Quum obsiderent Suetlam oppidum in Austria, Thaboritæ simul & Orphani duabus noctibus & vna die absque intemissione mœnia oppugnauêre. Superueniente autem Alberto eius terræ principe cum exercitu, vt auxilium oppidanis afferret, pugnatnm est quatuor fermè horis, nutante hinc atque illinc victoria. Ceciderunt ex vtraque parte primi bellatores. Postremò ita discessum est, vt currus Thaboritæ suos amitterent: Albertus castris exutus abiret, quod negligentia Roberti Vallensis factum credidêre, qui tum ductor exercitus fuit. Redijt tamen paulo pòst Procopius Rasus, & oppidum Retium in Austria celebri obsidione cinxit. Pragenses eius signa secuti, & Boheslaus Cygneus, cuius suprà meminimus, qui eo loco sagitta confossus interijt. Retium vi captum, direptum atque exustum, in quo multi mortales periêre, Burggrauius Magdeburgensis, loci dominus, captus, & Pragam ductus, in carcere diem obijt. His gestis, vocati ab Imperatore Bohemorum principes, ad eum vsque Posonium profecti sunt. Id oppidum Hungariæ, in finibus Austriæ atque in ripa Danubij situm. Neque ingressi mœnia, in tentorijs è regione vrbis mansere. Egressus ad eos Sigismundus, multa de iure suo locutus, paternum atque auitum regnum repetere, si qua essent, quæ prouincialium mentes ab sese alienarent, ea ablaturum, Bohemis, ex quibus natus esset, pacificum, benignumque regem futurum. illi se armis ab eo sine causa impetitos dicere, ciues suos in Constantia contra publicam fidem exustos inauditos, Bohemiæ primores tanquam hæreticos à Romana ecclesia damnatos, regnum sacris contumeliosè interdictum: non esse tam exiguam Bohemorum potentiam, quæ suo nequeat honori consulere. Responsum à Sigismundo benignè datum ad obiecta, oblatumque generale concilium, in quo suam innocen-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

nocentiam Bohemi ostendere possent, si se vniuersalis ecclesiæ iudicio submittere vellẽt. Bohemos, qui armis vincere consuesset, verbis vinci non tulit, infectisque rebus domum abijt.

De expeditione in Bohemiam contra hæreticos & rebelles, per Martinum Papam quintum instituta: & de infelici pugna contra eosdem.

Caput XLVIII.

AT Martinus pontifex maximus, vbi armatam hæresim crescere indies animaduertit, priusquam pestis amplius inualesceret, Cardinalem Vintonienſem natione Anglicum, regia stirpe natum, in Germaniam proficisci iussit, qui contra Bohemicam labem vicinas gentes in arma conciret: cui & Imperator adiumento fuit. Instituti sunt tres exercitus. Saxoniæ duces, & quas vocant stagnales ciuitates in primo militauere: secundum ex Franconibus constitutum Marchio Brandenburgensis ductauit: tertio præfuit Otho Treuirensis Archiepiscopus, quem Rhenenses sequuti sunt. Baioarij quoque & ciuitates Sueuorum imperiales. Ingressi Bohemiam tribus locis: postquam syluam penetrauere, iuncti simul, ante Misnam castrametati sunt. Hanc vrbem *Prichicho Elenotensis, inter hæreticos quantum doctior ac facundior, tantum crudelitate ac perfidia nequior, præcedenti nocte ex fidelium manibus se eripuerat. Erat igitur consilium exercitus, hanc vrbẽ prius recuperare, quàm vltra procederent. Sed quum hæretici collecto raptim milite, in eos properare nunciarentur, non visum hostem fugerunt: Thacouiamque petentes, instrumenta bellica cum præda ibi dimiserunt. Nondum Cardinalis in exercitu fuerat: sed ad Thacouiam fugientibus occurrens, admiratus est tot ducum, tot fortium virorum pauidam fœdamq; fugam, magnis precibus vt redirent in hostem omni ex parte debiliorem hortatur. Quod cùm frustra niteretur, & ipse turpis fugæ comes effectus. Vix syluam ingressi erant, cùm superuenientes Bohemi postremum agmen lacessere cœperunt. Facta est profusior ac pauidior fuga, nec prius Theutones fugere, quàm Bohemi persequi destiterunt. Hostes impedimentis direptis, Thacouiã expugnantes, machinisq; bellicis potiti sunt. Exin Misnam populati, quum per Franconiam redirent, ne Bambergensem agrum Norinbergensemq; vastarent, pecunia placati, diuitem exercitum reduxere. Sigismundus his cognitis, Norinbergam profectus, noua principum auxilia comparat. Martinus quoq; Pontifex maximus Iulianum Cardinalem S. Angeli, literis ac moribus excellentem, cum ea legatione in Theutoniam mittit, vt Bohemis bellum inferat, & adueniente tempore in Basilienſi concilio, quod propediem futurum erat, nomine apostolico præsideat. Is Germaniam ingressus, mox Norinbergam ad Sigismundum se confert: quo in loco frequentes Germanorum reguli conuenerant. Decreta est noua in Bohemos expeditio ad octauum Calendarum Iulij. Dux belli Fridericus Marchio Brandenburgensis declaratus, qui Cardinalem sequeretur. Ingressus est Bohemiam per viam quæ ducit ad Thopam. Institutus Albertus Austriæ princeps, suas copias per Morauiam ducere iussus est. In ea expeditione Albertus & Christophorus Baioariæ, & Fridericus Saxoniæ duces fuere. Iohannes & Albertus Brandenburgenſes principes cum patre, quem penes belli summa erat: Herbipolensis, Bambergensis, Eistetensis episcopi, societas Sueuorum, quam Sancti Georgij vocant, & imperialium ciuitatum magistratus, Maguntinus, Treuerensis, & Colonienſis antistites auxilia miserũt, & cum his prouinciarum suarum primores. Supra quadraginta milia equitum fuisse traduntur. Peditum minor erat numerus, Nam Germani

** aliàs Prierchо Clenoуensis.*

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

patentibus freti campis, equeſtres plerunque pugnas agitant. Promiſerat & Renatus Lotharingiæ princeps in eam expeditionem ſeſe venturum. Sed domeſtico bello implicatus, dum comitem Videmontenſem oppugnare nititur: neque promiſſo ſatis fieri poteſt: neque comes Palatinus Rheni, qui Videmontenſi opem tulit, aduerſus Bohemos ire permittitur. Cardinalis dum eos opperitur, ad Calendas vſque Auguſti profectionem ſuſpendit. Albertus interea ex Auſtria ducens, cùm ad dictum diem adeſſe Cardinalem minimè intelligeret, impar Bohemicæ potentiæ retroceſſit. Ingreſſus deinde Cardinalis, numeroſum exercitum ductans, multas hæreticorum villas incendit, oppidáque diripuit, in quibus non auaritia tantùm, ſed crudelitas etiam militum graſſata eſt, qui mares cum fœminis obuios, ſenes, puerosque paſſim necauêre. In extremis tamen regni partibus ea calamitas deſæuit, cùm duces copiarum interiora petere formidarent. Bohemi, qui iampridem hoſtem affuturum acceperant, expeditas in armis legiones coegerant, & vbi fidelium domicilia reperiebant, ea ferro atque igne vaſtabant. Inter quæ Stiltiuergium oppidum ab Orphanis expugnatum ac direptum, puberes ad vnum necati. Interea ſiue proditio in exercitu fidelium fuit, quod plurimi putauere, ſiue inanis ſua ſponte mentes hominum pauor inuaſit, totis caſtris trepidatum eſt, & priusquam hoſtis vllus in conſpectu daretur, fœdiſſima cœpta fuga. Mirari Iulianus vnde hic timor, quæ ratio tantum exercitum fugere ſuaderet, ambire duces, hortari arma expedirent, aciem inſtituerent, forti animo hoſtem expectarent. Non de regni gloria, aut agrorum poſſeſſione certari: de vita, de religione, de Chriſti honore, de animarum ſalute bellum geri. Turpe Germanis eſſe, quorum nobilitatem virtutemque totus orbis celebraret, ex prælio fugere: mori ſatius, quàm hoſti nondum viſo cedere. Neque ſecuros intra mœnia habitare poſſe, qui campos hoſti relinquerent, arma viros non muros tegere. Niſi gladijs modò libertatem ſuam tueantur, aut caſuros breui hoſtili ferro, aut ſeruitutem morte miſeriorem laturos. Sed fruſtra apud eos cohortatio fuit, quorum pudorem metus euicerat. Ablata ſunt raptim ſigna, & tanquam nullus eſſet in exercitu ductor, tumultuosè quiſque non expectato imperio, non ſalutato comite, multi etiam proiectis armis, non aliter quàm ſi hoſtis à tergo inſtaret, rapido curſu fugam maturauêre. Quibus & Cardinalis inuitus ſeſe comitem dedit. Hoſtis paulò pòſt ex metu alieno factus audax affuit, impedimentisque omnibus, quibus per ſyluam non erat facilis exitus, & ingenti præda potitus eſt. Albertus tamen quum accepiſſet intraſſe Bohemiam Cardinalem, & ipſe iterum raptim ex Auſtria coactis copijs, in hæreticos duxit. Præzorouiámque munitum oppidum oppugnare adorſus eſt. Sed fuga Cardinalis cognita, ab incepto deſtitit, & per Morauiam, quæ nondum ei patebat, infeſta ſigna circumferens, ſupra quingentas villas ferro atq; igne deleuit. Oppida multa vi cepit atque diripuit: mortalium maximam cædem fecit, adeoque gentem illam afflixit, vt iugum eius accipiens, parêre ſibi ea lege promiſerit, vt circa religionem id ſequi teneretur, quod Baſilienſe concilium decerneret.

Iuliani ad fortitudinem oratio.

De inchoatione Baſilienſis Concilij, & de vocatione Bohemorum ad ipſum Concilium, vt fidei ſuæ rationem redderent.

Caput XLIX.

EXactus ex Bohemia legatus, Baſileam ſe contulit; ibique concilium celebrauit Sigiſmundus, qui per tempus expeditionis Norinbergæ ſe contulerat. Ad coronam imperij Romæ ſuſcipiendam iter ingreſſus, primoribus regni Bohemiæ literas dedit, in queis ſcriptum erat, ſe natione Bohemum nulli

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

nulli genti magis quàm ſuæ affectum,Romam non aliam ob cauſam petere, quàm coronæ ſuſcipiendæ gratia.Id decus Bohemorum genti accidere,cuius honeſtandæ ſibi maxima ſemper cura fuerit. Cœptum eſſe iam ſua opera Basileæ concilium,hortari eos,qui ſe audiri de religione cuperent, eò proficiſci, nec plus ſapere vellent quàm mater eccleſia catholica: auditurum benignè conuentum rationes eorum, tantùm operam darent, vt cum ſynodo de religione conueniant,ſibique redeunti pacatum regnum reſeruent:neque enim ſe arbitrari Bohemos eius imperium fugere,cuius frater,pater,auus apud eos regnauerint:nec ſe alia lege regnaturum quàm cæteri Chriſtiani reges. Scripſit & ipſa Baſilienſis ſynodus Bohemis,vt legatos mitterent, qui fidei ſuæ rationem oſtenderent, ſecuritatem itineris & dicendi quæ vellent libertatem promittens. Fuerunt inter Bohemos duæ ſententiæ: Orphani & Thaboritæ & plebs fermè omnis,eundum eſſe negabant, Ioannis & Hieronymi exemplum in medium afferentes,qui Conſtantiam ad ſynodum profecti ſub fide Sigiſmundi,publicè combuſti fuiſſent. Nobilitas verò Mainardum ſequuta principem Nouæ domus,virum cordatum & ingenio dextro, petendum eſſe concilium prorſus aicbat, nec tolerandos videri, qui nouas peregrinasúe de fide ſententias,nouumque ritum religionis inueniſſent,niſi dictorum factorumque rationem vniuerſali eccleſiæ redderent,& quæ vulgo inculcauerant, coram doctis defenderent. Vicit hæc ſententia. Legatio CCC equitum Baſileam miſſa, cuius principes fuêre Gulielmus Coſca,non tam equeſtri dignitate,quàm eccleſiarum direptione inſignis:Procopius cognomento Raſus, idemque magnus multis victorjjs, magnisque ſceleribus nobilitatus: Iohannes Rochezana, pſeudo Pragenſium apoſtolus: Nicolaus Galecus Thaboritarum ſacerdos, & Petrus Anglicus patria profugus, ac ſolis elenchis in diſputatione confidens. Effuſus extra mœnia vrbanus populus, ex ſynodo quoque complures, aduentum fortiſſimæ & iam fama celebratiſſimæ gentis pro portis expectauêre. Alij frequentes in plateas quà tranſitus eſſet conuenere:matronæ,pueri,puellæ feneſtras atque tecta compleuere:alij hunc, alij illum digito deſignare: peregrinos habitus,non viſa prius veſtimenta mirari: horribiles hominum facies, truces notare oculos: non eſſe alienum dicere,ab ea hominum ſpecie facta,quæ fama prodiderat: in vnum tamen cuncti Procopium defigere lumina: illum eſſe qui toties fidelium fudiſſet exercitus, qui tot oppida ſubuertiſſet, tot hominum milia neci dediſſet,quem ſui pariter atque hoſtes metuerent: inuictum ducem, audacem,intrepidum, neque labore neque timore ſuperandum.

Sigiſmundi literæ ad Bohemos.

Bohemorum legatio.

Procopius.

Oratio Iuliani Cardinalis ad Bohemorum legatos, reſponſiuaq; eorundem.
Caput L.

EXceptos Bohemorum legatos hoſpitaliter, poſtridie in concione accerſitos Iulianus Cardinalis benignè alloquutus, & longa & luculenta oratione,quæ adhuc extat,ad ea quæ pacis & vnionis eſſent cohortatus eſt:eccleſiam Chriſti ſaluatoris ſponſam omnium fidelium matrem eſſe dictitans,claues ligandi atque ſoluendi habere,candidam ſine ruga, ſine macula, in his quæ neceſſaria ad æternam vitam eſſe creduntur, errare non poſſe: qui eam contempſerit, alienum,prophanum,& quaſi ethnicum publicanumque cenſendum:eam nuſquam melius quàm in generali concilio repræſentari. Statuta conciliorum eccleſiæ placita exiſtimari: concilijs non minus quàm euangelijs credi oportere,quorum authoritate & ipſa ſacrarum literarum eloquia recepta ſunt: Bohemos, qui ſe filios eccleſiæ dicerent, vocem matris audire

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

debere, quæ filiorum obliuiſci non poteſt: eos iampridem ſeorſim à matre vixiſſe: neque id nouum eſſe. Complures aliquando fuiſſe, qui matrem reliquere, redijſſe tamen qui ſalutem optauere: regnante diluuio, omnes perijſſe qui extra arcam remanſere: dominicum agnum in vnis ædibus comedendum: extra eccleſiam non inueniri ſalutem: hanc eſſe concluſum hortum, ſignatumque fontem, cuius aquam ſi quis biberit, non ſitiet in æternum. Ex re ſua feciſſe Bohemos, qui eius aquæ flueuta apud concilium requiſiuerint, matremque tandem audire ſtatuerint. Faceſſere iam odia debere, ponenda eſſe arma, omnemque belli materiam procul abijciendam: audituros benignè patres quæcunque Bohemi pro ſua cauſa dicere velint: tantùm parati animo ſint, ne bene conſulta ſanctæ ſynodi conſilia reſpuant: quibus non Bohemos tantùm, ſed omnes Chriſti fideles conquieſcere oportet, ſi modò æternæ vitæ participes eſſe velint. Audita eſt Cardinalis oratio ſummo patrum conſenſu. Bohemi pauca reſpondere, quibus par facundia non eſſet: Se neque concilia neque eccleſiam contempſiſſe: aduerſus inauditos ſententiam Conſtantiæ latam: nihil de religione Chriſtiana detrahere: incorruptam apud ſe patrum authoritatem manere: quodcunque Bohemi aſſerant, ſacris literis atq; euangelio confirmari: veniſſe vt innocentiam ſuam vniuerſali eccleſiæ patefaciant, petereque publicam audientiam, in qua laici quoque adſint. Neque id negatum. Interrogati quænam illa eſſent, in quibus à Romana eccleſia diſſentirent, quatuor articulos propoſuere. De communione diuinæ Euchariſtiæ, quam ſub ſpecie panis & vini ſumendam his qui ſalui eſſe velint neceſſariò affirmabant. De ciuili dominiò, quod clericis interdictum diuina lege dicebant. De prædicatione verbi Dei, quam liberam permiſſamque paſſim omnibus arbitrabantur. De publicis delictis, quæ nulla ratione toleranda putabant, etiam maioris mali vitandi gratia. Nam quamuis plurima ſint, quæ Huſſitarum perfidia aduerſus catholicæ fidei veritatem aſtruere ac prædicare non dubitat, coram concilio tamen doctorumque patrum cœtu, hæc tueri tantummodo poſſe arbitrati ſunt, eaque regni nomine dicta. Verùm quum legatus alia quoque de Bohemis accepiſſe ſe affirmaret, quæ Chriſtianas aures offenderent: inter quæ illud eſſet, quòd religiones Mendicantium inuentum eſſe diabolicum prædicarent: aſſurgens Procopius, Neque hoc falſum eſt, inquit: nam ſi neque Moyſes, neque ante eum patriarchæ, neque poſt eum prophetæ, neque in noua lege Chriſtus dominus, neque apoſtoli mendicantes inſtituêre, quis non intelligit diaboli tenebrarumque opus eſſe? Excepta eſt ingenti auditorum cachinno Procopij vox: Legatus verò vt erat manſuetiſſimus pater, argumentationem indocti hominis placidè diſſoluit: neque enim patriarcharum prophetarumque placita, & quæ Chriſtus inſtituit, quæ ſanxerunt apoſtoli duntaxat à Deo eſſe docuit, verùm eccleſiæ quoque decreta, quæ ſancto dirigente ſpiritu ducitur, opera Dei eſſe monſtrauit: quamuis & aliunde Mendicantium vita ex euangelio ſumpta videri poſſit. Selegerunt Bohemi quatuor magiſtros, qui ſuos articulos ex diuina lege ſumptos oſtenderent. Qui eos confutarent, ex cœtu patrum totidem aſſumpti viri præſtantes, & ad dicendum parati. Diſputatum eſt quinquaginta diebus: multa in vtramque partem adducta. Poſtremò quum victa Huſſitarum perfidia vinci nollet, ad tractatus ventum: tentatumque ſi fortaſſe amice trahi poſſent.

Bohemorum reſponſio.

Miſſi & oratores ex concilio in Bohemiam viri doctiſſimi, & qui gentis verſutiam noſſent. Multa cum Bohemis agitata, nunc pacis ſpes facta, nunc belli metus.

De vi-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

De victoria Bohemorum fidelium, & debellatione mortes Procopij, ac aliorum hæreticorum.

Caput LI.

DVm hæc aguntur, Thaboritæ & Orphani Mainardo cæterisque nobilibus infensi esse cœperunt, eorumq; suspectas actiones habere, tanquam concilio auscultarent. Neq; vana opinio. Conuenere namq; sæpe inter se Barones, errorem suum recognoscere, miseros se dicere: qui quum regis imperium abdicauerint, Procopij iugum ferant: illum dominum esse, illum pro sua libidine prouinciam regere, vectigalia exigere, tributa imponere, delectum habere militum, exercitum quò velit ducere, rapere, spoliare, occidere, nullum pati qui suis consilijs aduersetur, nobiles iuxtà atq; ignobiles ei mancipia esse, nullum hominum genus infelicius esse Bohemis, quos semper in castris versari oportet: æstates atq; hyemes sub diuo agere, in duro iacere solo, arma in omnes horas versare, nunc ciuilibus bellis, nunc externis agitari, aut bellum geri, aut belli metum impendere. Excutiendum tandem crudelis tyranni iugum, neq; ferendum, vt qui cæteras gentes armis vicerint, Procopio seruiant. Placet accersire publicè conuentum procerum & ciuitatum, in quo regni status reformetur. In eo Mainardus ei regno bene esse dicit, in quo neque per ocium marceant homines, neq; per bellum atterantur. Bohemos hactenus expertes fuisse quietis, attritum assiduis calamitatibus regnum: periturum breui nisi occurratur: incultos iacere agros: homines atq; armenta sensim deficere: id accidere quòd omnia in potestate vnius sita essent, qui sine consilio procerum ciuitatumq; pro suo arbitrio rem gereret. Illi salubre bellum esse: nam si paci locus sit, imperium eius statim casurum. Deligendum vnum esse ex nobilitate ducem, cuius potestas annua sit, nonnullosque ei adiungendos, quorum consilio domi bellique rempublicam administret. Ne verò vsurpare sibi Barones imperium viderentur, ex media nobilitate assumendum ducem consuluit. Itum est fauente conuentu in sententiam Mainardi, Alscio Risemburgensis antiquæ nobilitatis homo, sed tenui censu, dux gentis declaratus, quem Capitaneum vocauêre. Cæterùm maiestatis insignia penes eum fuere, authoritas apud Mainardum extitit. Procopius his cognitis, Orphanos & Thaboritas in expeditionem ducens, ad vrbem Pelzinam, quam fideles incolebant, castra ponit, atq; vndecim continuis mensibus pertinaci obsidione, crebrisq; oppugnationibus vrget. Oppidani extrema omnia passi, ac iam fame pereuntes, ad synodum Basiliensem misêre oratum, ne fidelem vrbem in manus hæreticorum peruenire sinerent. Patres, quibus non esset publicum ærarium, ex priuato argento symbolum dedere, auri octo milia numûm Mainardo mittentes, qui collecto exercitu subueniret obsessis. Per idem tempus, ea pars Pragæ, quę Noua ciuitas appellatur, ab Orphanis imposito præsidio tenebatur: cuius præfectus erat presbyter Lupus Rochezanæ infensissimus: aduersum quem prædicando plebem incitabat. Ille in veteri ciuitate, apud ædem sanctæ Mariæ ante lætam curiam habitabat, Lupumq; suis & ipse sermonibus probrosisq; maledictis lacerabat. Ob quam rem crescentibus odijs, clauserunt Orphani aditus veteris ciuitatis in nouam: turresque ligneas plurium tabulatorum erexêre, quibus oppidanos in aduersa ciuitate missilibus infestarent. Ea occasione vsus Alscio conuocata nobilitate, nihil esse imperium suum dicit, quòd Thaboritæ Orphaniique contemnant, regnum maturè peritùrum, nisi magistratibus pareatur. Rogat proceres in medium consulant. Placet omnibus cum ea manu militum, quam Mainardus comparauerat, Pragam peti. Nec morati, veterem ciuitatem ingrediuntur, ligneas turres amoueri, parereque omnes Alscioni iubent. Negant Orphani ducem esse, quem neq; ipsi, neque

Pulchre

Alscio.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Thaboritæ ſuſcepiſſent. Fit tumultus, committitur in vrbe prælium. Lupus vbi ſuos cedere animaduertit, pluresq; cadere, ſalutem pedibus petijt. Diſiectæ turres ciuitatis omnes, in poteſtatem Alſcionis factæ. Pelzinenſes re cognita, Procopio è muris illudere, hortari ſuis ciuibus opem ferat, alienos ne laceſſat. Stultum eſſe eum qui ſua tueri nequeat, infeſtare aliena: niſi ſuopte ingenio ab obſidione diſcedat, venturos breui proceres, qui nolentem cogant. Ficta ea Procopius credere, atq; oppidanis ad ferendam fortius obſidionem blandimenta oblata. At vbi certum nuncium de geſtis Pragenſibus accepit, ſoluta mox obſidione, plenus irarum, cũ omnibus copijs verſus Pragam iter dirigit. Properanti communes amici occurrunt, de pace inter eum & nobiles agunt: diuiſum inter eos regnum ſtare non poſſe, conſulendum communi quieti, neque concordiam ſine viribus, neq; vires ſine concordia ſufficere: ciuitatibus eius populi inexpugnabile munimentũ eſſe, qui concordib. animis arma tractaret: lites ex arbitrio ducis componi poſſe, delectis ex vtraq; parte pari numero viris, quorum conſilio leges pacis dicerentur. Procopius demum ita ſe pacem habiturum reſpondet, ſi noua Praga ſibi reſtituatur: ſi munitiones deiectæ reficiantur: ſi Pelzina eo in ſtatu reponatur, in quo fuerat ante diſſolutã obſidionem: nam commeatus iam eò importati fuerant. Nobiles vbi res factu difficilimas peti vident, Procopiumq; vincula, verbera, cædes minari, cùm alia via pax inueniri non poſſet, armis decertare conſtituunt. Relicta itaq; ciuitate, cuius nutare animos non ignorabant, obuiam hoſti pergunt. Ventum eſt ad locum inter Brodam Bohemicam & Burim, quatuor milibus & quingentis paſſibus à Praga diſtantem, in agris latè patentibus. Ibi currus contra currus incurrunt, & ſublato clamore, alteri alteros cõtumeliosè compellant. Decreuerat Procopius haudquaquam pugnæ copiam facere, niſi ex occaſione prærogatiua daretur. Erat ei animus recta via Pragam petere, vbi non dubitabat nouam ciuitatem ſibi portas aperturam. At equitatus nobilium munitiones eius prætergreſſus, dum fortè vltimam partem apertam videt, raptim ingreditur, cædemq; magnam facit. Hoſtes improuiſo malo præuenti, quid agant neſciunt. Trepidatur totis caſtris: inſolita res terrorem auget. Neq; enim intra munitiones curruum intraſſe prius equites aliquando viderant. Cæduntur paſſim pedites, fit fuga aperta ex altera parte mole quadrigarum. Inſtant nobiles, ſternuntur vbiq; fugientes. Procopius vbi ſuos retinere non poteſt, nec audire hortamenta periculum metusq; ſinit, inter confertiſſimos hoſtes dilapſus, cum cohorte quam ſibi ex fortiſſimis magis quàm amiciſſimis delegerat, aliquandiu hoſtis impetum ſuſtinet: multisq; cæſis, victoriam penè hoſtibus eripuit. Sed circumuentus multitudine equitum, non tam victus quàm vincendo feſſus, telo in incertum miſſo transfoditur. Pari modo & alter Procopius, quem minorem appellari diximus, in eodem globo fortiter pugnans occumbit. Atq; is finis duobus illis pernicioſiſſimis ac deterrimis monſtris fuit. Sic Thaboritarũ & Orphanorum ſcelerati exercitus, inuicti prius, victi ac deleti ſunt. Procopiũ Raſum quis occiderit ignoratũ eſt, quamuis Coſcha de quo ſuprà meminimus, id facinus honeſtum dignumq; præmio ſuum dixerit, quitum partes nobilium ſequebatur. Primus eius victorię author habitus eſt Mainardus, poſt eum Ptarſconis magna virtus viſa. Coapcho verò, qui Thaboritarum equitatum ductabat, rei militaris apprimè peritus, & qui multis aliquando damnis Prutenos affecerat, & à rege Poloniæ vocatus, vſque Gedanum & mare Baltheum, victorem exercitum duxerat, ex hoc prælio dilapſus, cum magna parte equitatus in Coloniam ſeſe recepit. Confecto bello cum multa milia captiuorum eſſent, Mainardus concilio procerum accerſito, perdere peſſimam plebem ſtatuit, quæ nutrita in armis, omnem ætatem in caſtris egerat, nec ſub legibus victura crederetur, rapinis & cædibus atq; adulterijs aſſueta.

Procopiorum interitus.

Qua

Qua ſtante,pacatum regnum ſtare non poſſet. Sed veritus ne ſimul innocentes interficeret,qui ex agris coacti ad pugnam venerant, voce præconis edici iubet,nondum bellum peractum eſſe,fugiſſe Coapchonem, Coloniam expugnari oportere,vicinasque per circuitum gentes quæ regnum populārentur, armis domandas. Ad eam rem neceſſarios, qui ſub Procopijs militaſſent,viros fortes,& in bello exercitatos : decretum eis ex publico ſtipendium,donec regnum pacaretut.Proinde omnes qui ſtipendia facere vellent,in horrea ſeſe proxima reciperent,cauerent,ne rudes inexpertosq; belli ſecum admitterent: illos ſua rura ſuosq; lares repetere poſſe. Introierunt horrea, quæ apud Bohemos in villis ex maceria culmo tecta, frequentia ſunt, pleraq; Thaboritarum & Orphanorum milia, homines nigri, ad ſolem & ventum indurati, aſpectu tetri atque horribiles,& qui circa fumum in caſtris vixiſſent, aquilinis oculis, impexo crine,promiſſa barba,corporibus proceris ; membris hiſpidis ; cute adeò dura,vt ferrum quaſi lorica repulſura videretur. Clauſa ſunt confeſtim oſtia,& ignis immiſſus horreis,quo fex illa & colluuies hominum,ignominioſum agmen,poſt multa quæ patrauerat ſcelera,exuſta,contemptæ demum religionis pœnas dedit.

Quomodo Sigiſmundus Romæ coronatus, poſt multas diſſenſiones & bella cum pace & gaudio à Bohemis ſuſcipitur.

Caput LII.

Sigiſmundus interim ab Eugenio Pont. max. Romæ coronatus, Baſileam petierat,diſſidioque patrum quod tunc erat cum Eugenio ad tempus ſedato,Vlmam ſe contulerat. Ea eſt Sueuiæ ciuitas, ad vlteriorem Danubij ripam ſita. Licius amnis, qui Sueuos à Baioarijs diſterminat, eregione vrbis in maiori flumine exoneratur. Hic audira Thaboritarum Orphanorumq; clade,legatos in Bohemiam mittit,regni proceres commendat,qui viros nocentes deleuerint.hortatur regni quietem procurēt,ſeq; regem ſuſcipiant, quem fratri ſucceſſorem ius gentium dederit. Illi magno numero apud Ratiſponam eum conueniunt,regemque ſalutant. Venerunt & ſeorſum Coapcho & Iohannes Rochezana,de ſuis rebus acturi. Legati quoque Baſilienſes,qui Pragæ fuerant, & cum Bohemis certo modo conuenerant, eò ſe contulere. Sigiſmundus auditis quæ de religione in communione placuerant, conuenta probauit,eaque ſeruari mandauit. Exin poſcentibus Hungaris, nauibus per Danubium vectus,Budam petijt,vbi reformato rerum ſtatu, vocatis ad ſe Bohemorum principibus,in Alba regali ſexaginta milia numûm inter eos diſtribuit,pecorumque maximum numerum. Dicta die qua vellet Bohemiam ingredi,non moratus Iglauiam venit:vbi concilio cum Bohemis habito,conuenta legatorum ſynodalium iterum comprobauit firmauitque. Ea huiuſcemodi fuere. Bohemis ac Morauis eccleſiaſticam vnitatem, pacemque complectentibus, ſeq; in cæteris, omnibus præterquam in vſu communionis vtriuſque ſpeciei vniuerſalis eccleſiæ fidei ac ritui confirmantibus, authoritate domini noſtri Ieſu Chriſti & eccleſiæ ſponſæ ſuæ, ſub duplici ſpecie panis ſcilicet ac vini,his qui conſueuiſſent,diuinæ euchariſtiæ communicare licebit.An verò ex præcepto Dei id fieri debeat,generale concilium in Baſilea congregatum diffiniet,& quod vtilitati fidelium ſalutiq; congruat, lege in perpetuum valitura conſtituet. Quo facto ſi perſeuerauerint Bohemi in eiuſmodi communionis deſiderio,idque miſſa legatione petierint, facer conuentus Bohemiæ ac Morauiæ ſacerdotibus communicandi ſub vtraque ſpecie perſonas ſibi ſubiectas,& in annis diſcretionis conſtitutas, & quæ id reuerenter poſtula-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

uerint,libertatem impartietur: ea conditione adiecta, vt inter communicandum plebem publicè instruant,non sub specie panis carnem Christi tantùm, nec sub specie vini solùm sanguinem, sed sub qualibet specie totum & integrum contineri Christum. Breuis concordiæ notula, verùm tot sententiæ, quot verba,quibus peregrinæ de fide sententiæ,diuersiq; de religione ritus eliminari iubentur:& quod ecclesia vniuersalis credit,quod seruat,genti Bohemorum credendum seruandumq; præcipitur: circa communionem tantùm permissa nouitas. Cæterùm inter Bohemos & Imperatorem aliæ pactiones interuenere,quibus ecclesiarum prædia occupatoribus iure pignorum relicta sunt,donec certa pecunia redimerentur. Religiosis vtriusque sexus, quibus adempta monasteria essent:exulibus quoque spes reditus interdicta, Rochezanæ Pragensis ecclesiæ præsulatus promissus, de disponendo ecclesiarum Bohemicarum regimine, summo pontifici facultas oblata. His sic constitutis,Rochezana cum alijs quatuor presbyteris, nomine totius cleri sibi adhærentis,sedente Sigismundo pro tribunali in foro ciuitatis erecto, assistente Alberto genero, magnaq; procerum & oratorum circumstante corona,obedientiam Romanæ ecclesiæ sese præstare professus est.Sequenti verò die haud absimili solennitate absoluti sunt ab anathemate, cæterisque censuris hæretici,& in ecclesiam per concilij legatos introducti. Vbi quum diuina celebrarentur,Rochezana perfidiæ suæ non immemor,altare accedens,diuina re peracta,vni quem iusserat ex laicis adesse,sacramentum ex calice dedit. Et quamuis Ioannes Polomor,alter ex concilio legatus in aliena ecclesia id sibi non licere assereret,eumque prohiberet,in proposito perstitit. Ob quam rem penè in irritum conuenta ceciderunt.Composita tamen lis est,ex eo conuentionis capite,quo sancitum erat,ne paucis pacta violantibus,communis concordia rumperetur.His compositis,Sigismundus vj.Cal.Septem. anno vj & xxx.supra millesimum & quadringentesimum ab ortu saluatoris domini,Pragam venit: vbi,qui paulò antè Bohemorum hostis euaserat, ex adulterio natus,antichristi fillus,sacrilegus,publicis hominum votis perdendus censebatur, extremis honoribus exceptus est. Barones ac ciuitates in eius verba iurauerunt,& magistratus suos quos ipse cõstituit acceperunt,certantes inter se,quis alteri suo regi obsequentior videretur,vt est humanum ingenium vtranq; in partem immodicum,siue persequi,siue obsequi malit.Philibertus episcopus Constantiensis,natione gallicus,& collegæ sui ex Basilea missi,ecclesiasticos introducere ritus,sacerdotes instituere,ex missarum solennib.vulgaria verba,cantilenasq; detrahere, sanctorum imagines reducere,aquam benedictam in ædibus sacris reponere,baptismatis fontes sacrare,altaria ornare, spurcitias omnes abolere.Paruere complurimi,quib.mens sanior fuit. Rochezanæ complices resistere,obloqui,blasphemare,plebem modis omnib.auertere.Ipse quoq; incentor malorum ex parochia S. Mariæ ante lætam curiam, quã propria temeritate inuaserat, amoueri minimè potuit: neq; laniare sermonib.suis inter prædicandum Romanam curiam prætermisit, legatisq; sæpe necem per insidias machinatus est. Sigismundus aũt cùm ecclesias pollutas intrare nollet, templum S. Iacobi, quod fratrum minorum fuerat, & in quo machinæ bellicæ tum seruabantur,restitui sibi poposcit.Annuit ciuitas,& aliquot monachi introducti sunt, qui verbum Dei prædicarent. Id olim ne Zischa subuerteret, armati carnifices defendêre, sepulchris maiorum consulentes. Redierunt & alij mendicantes,tum Celestini,Sclaui,Serui sanctæ Mariæ,Theutones,Hierosolymitani,& nonnullorum monasteriorum abbates. Sacerdos quoque sancti Georgij in arce Pragensi, quæ principis honore defungitur,& pastorali baculo vtitur,sacris præfecta virginibus,ab exilio remeauit.Hæc ex veteri more quotannis in celebritate sancti Viti nouellum regi panem offerre tenetur.

Resti-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Restituti sunt & cathedralis ecclesiæ canonici, ac vicarij & mansionarij, ornamenta altaribus reddita, diuinum officium instauratum: Legati Basileam missi, qui declarationem super articulo communionis expeterent: quumque nulli essent ecclesiæ redditus, ex quibus ali templorum ministri possent, iussit Imperator ex fisco regio per singula canonicorum capita hebdomadatim aureum nummum distribui, minoribus clericis dimidium dari. Ea res annuè aureorum sex millia apud ecclesiam cathedralem absumpsit. In alia quoq; templa donaria collata. Noua iam facies vrbis, nouus populus, verus redijsse religionis cultus apparebat. Quibus ex rebus liquet, Imperatorem, quæ fœdera cum hæreticis percussit, necessitate magis admisisse quàm voluntate: voluisse illum paternam hæreditatem quoquo modo intrare, sensimque regni possessione accepta, more maiorum sub veram Christi religionem prouinciam reducere. Iam reges ei populique Christiani de regno recuperato congratulabantur, eiusq; nomen in omni ecclesia magnum erat. Eugenius quoq; Pontifex maximus auream rosam indicem suæ lætitiæ ad eum misit. Thaboritæ qui superioribus cladibus superfuerant in oppido conseruati, ea lege in gratiam recepti, vt quinquennio toto suis moribus viuerent, religionis cultum mutare non cogerentur, iura ciuitatis haberent, signum ferrent, in sigillis rubra cera vterentur, tributi nomine singulis annis sexagenas decem penderent. Sed cùm nefandas eorum consuetudines Sigismundus accepisset, quibus illi circa rem diuinam vterentur, quinquennium haudquaquam expectaturum se dicere, correpturum propediem sceleratæ ciuitatis insaniam, Rochezanam hortari, Romanæ ecclesiæ se subijceret, sic posse pontificatum ei committi: superbienti, & aliena de fide sapienti ascensum desperandum esse, quin vel consecratus episcopus eijci deberet. Ille mente superba, & opinione sua inflatus, dietim peior, dietim venenosior effici, monachorum reditum ægerrimè ferre, quorum sermones non minus quàm suos acceptum iri verebatur. Ob quam rem occurrente inter prædicandum sermone de monachis, Veniunt, inquit, noui dietim ad nos dæmones, quos monachos vocant: his studium est eijcere nos de veritate: at si viri fuerimus, prius sanguinem effuderimus. Id Sigismundus vbi accepit, Imò nos, inquit, Rochezanæ sanguinem non inuiti ante aras libabimus. Non latuit Rochezanam Sigismundi sermo, qui ex amicis commonitus clàm aufugit. Eius ecclesia Rapusconi bono & docto viro commissa, quem nos postea exulem, perturbatis iterum rebus, in noua domo vidimus. Priusquam Bohemiam intrasset Sigismundus, Iohannes Rohacius, nobili loco natus, ingenio malo, mente pessima, non longè à montibus Cuthnis, intra syluas in edito colle castellum exædificauit, vocauitque montem Sion, asserens ex eo loco veritatem aliquando exituram, quæ gentem Bohemicam libertate donet. Euntibus ad Iglauiam cæteris nobilibus Imperatorem suscepturis, ipse domi manens, vicinis infestus prædas agitat, instigantibus nonnullis baronibus, quibus pax noxia, bellum salubre videbatur. Sigismundum quoque lacessit, armenta boum & * ouium, quæ illi aduehebantur ex Hungaria rapit. Itinera quoq; insecura infestaq; reddit, neque à purpuratis regibus abstinet. Sigismundus Henricum Ptarsconem qui hominẽ corripiat cum exercitu mittit: obsidio quatuor ducta mensibus, castellum summa vi occupatum. Sed in cacumine montis situ, vallo, fossa, murisq; opportune munitum, difficile superatu erat. Eriguntur turres, quæ munitiones murosq; superent, tela intra iaciuntur, multi vtrinq; cadunt, obsidentium plures, in quos tela haud frustra cadebant. Accessum ad muros altior fossa prohibebat, quæ licet aqua caruit, laborioſum tamen periculosumq; militi erat, sagittis vndiq; cadentibus in eam descendere, atq; inde rursum vallum quo muri præcingebantur ascendere. Cuniculis igitur aditus in fossam paratur, relicto terræ ali-

Rohacius.

*aliàs uina.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

quanto,ne fraus intelligi posset instar ostij ante fossam. Expectatur ventus qui ex castris in castellũ spiret. Is vbi vehemens datus est,armati aditum ingrediuntur,tormenta ænea quàmplurima simul incenduntur,ventus fumum in castellum rapit,milites aperto cuniculorum repagulo in fossam prosiliunt,& admotis scalis vallum ascendere nituntur. Prandebat tum fortè Rohacius:pauci qui pro muris excubabant,clamorem attollunt. Fit tumultus,concurritur vndiq; ad defendendum vallum. Rohacius quoq; relicto cibo, sumptis armis auxilio suis ex arce aduolat: pugnatur eodem tempore pluribus locis acerrimè. Vbi Rohacius adest, hostis ex alia parte vallum superat,stragemq; latè faciens castellum ingreditur. Rohacius dum redire in arcem festinat,præcluso itinere capitur, arx quoq; vi rumpitur,latronibus qui eò confugerant interceptis,sacerdotiq; Hussitarum vesaniæ participi, qui sacramenta ministrabat hæreticis,indita vincula: ducti omnes Pragam suspendio vitam finiêre. Furcarum, quibus damnati pœnas dedere,triplex differentia fuit: è sublimiori Rohacius pependit,imam tenuere latrones circiter nonaginta: media sacerdotem arripuit nomine Medium: atque ita Medius in medio furcarum damnatam animam deuotamq; Satanæ reddidit.

Rohacij interitus.

De morte Sigismundi Imp. & quem reliquerit in testamento hæredem. Caput LIII.

Barbara. AEgrotare interea Sigismundus cœpit, exaugente morbum senectutis incommodo. Barbara imperatrix de retinendo imperio solicita,Henricum, Ptarsconem,Sterenbergium,Georgium Poggiebracium, & alios plerosq; barones,quorum authoritas apud Bohemos potior, clanculum ad se vocat, Sigismundum breui moriturum asserit, futuras in regno turbas, nisi rei suæ quàm celerrimè consulant:quietis vnicam viam esse,si se viduam rex Poloniæ ducat vxorem. Id ei suasu facile. Nam quis matrimonium renuat,quod dotalia duo regna sequantur,eaque maxima & opulentissima? Suo nomine & in Hungaria & in Bohemia oppida munitissima custodiri,comites Cilię alterum fratrem,alterum nepotem auxilia prębituros,multosq; in Hungaria proceres suas partes complexuros. Placet Bohemis imperatricis consilium,datisq; dextris fœdus ineunt. Mulier iam anus,nouum coniugium mente complexa, fi-

In anilem libidinem. liam,quę in spem regni creuerat,& Alberto duci Austriæ nupserat,ex animo dimouet,nec aliud,quàm noui concubitus gaudia meditatur. Inexhaustam fœminæ libidinem, quæ tumulo quo propior est, eo genitalis thori,nuptialisq; facis cupidior & curiosior redditur. Non latuerunt Imperatorem furentis fœminæ excogitatus. Qui postquam referentibus medicis moriendum sibi esse cognouit, ex Bohemia cuius sibi dubia fides erat,in Morauiam se vehi iussit, visurus filiam priusquam vita excederet. Illa cum viro ad eum in ciuitatem venit,quam Snoima vocant. Ibi mox Barbara virum sequuta,custodiæ traditur. Vlricus Ciliæ comes præmonitus,fugam arripuit. Imperator vocatis in cubiculum Hungariæ ac Bohemiæ primoribus, aduentasse resolutionem sui corporis, nec iam amplius se viuere posse affirmat, iturum se patrum viam. Cæterùm priusquam oculos claudat,de salubri statu regnorum suorum velle cum eis agere. Albertum Austriæ ducem,generũ suum esse,& virtute præstantem,& generis nobilitate sublimem, eum se non minus amare quàm filium, successorem itaq; suum nominare, rogare supremam voluntatem suam exequantur,beatum id regnũ futurum,cui Albertus imperauerit. Exin legatos nominat,qui se mortuo Bohemiam petentes,in cõuentu procerum testamentũ suum patefaciant. Inter quos Gaspar * Slik princeps fuit, matre Italica ex comitibus Collisalti agri Taruisini,patre Theutonico natus, ex familia Lazana prouin-

aliàs Silichius

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

prouincię Franconiæ, ingenio dextro, facundia ſuaui, doctrinę cultor, ad omnia genitus quæcunque ageret. Quem vſqueadeò fortuna & virtus extulit, vt quod erat prius inauditum, trium Cæſarum ſucceſſiuè regnantium cancellariæ præfuerit, vnus ex ducibus Sleſiæ filiam ſibi in matrimonium tradi non recuſauerit. Sigiſmundus illi Egram & Cubitum, & alia in Franconibus oppida dono dedit: Albertus in Hungaria Caleſium, & Albam eccleſiam: Fredericus in Auſtria Grecium. Verſatile profectò ingenium, & naturæ bonitas ſingularis, quæ inter tot Imperatores, moribus prorſus diſpares, pari gratia viuere potuit. Nos huius amicitia in curia Frederici Cæſaris vſi, ſi quid profecimus, quod ſcimus quàm tenue eſt, adiumento eius ſequuti ſumus: epiſcopatum certè Tergeſtinum, vnde reliquæ dignitates prouenêre, ipſe nobis primus committi curauit. Mortuus eſt Viennæ ex apoplexia, & apud Carmelitas cum coniuge ſepultus. Sigiſmundus ſupremis ſuis ordinatis, inter amicorum manus defecit.

De ſepultura Sigiſmundi Imperatoris.
Caput LIIII.

ALbertum barones qui aderant ex Hungaria & Bohemia, concordibus animis regem ſalutauêre. Ipſe miſſis in Bohemiam ſuis à Sigiſmundo delegatis, verſus Poſonium iter flexit. Miſerabile ſpectaculum, & humanarum rerum ſingulare documentum, Imperatrix captiua, & Imperatoris cadauer vnà vehitur. Occurrunt lugubres Hungari, nec tenere lachrymas in tanta rerum nouitate poſſunt. Hic defuncti Regis corpus fletum elicit: inde reginæ vincula commiſerationem excitant. Solatur tamen miſeros noui Regis electio, cuius virtutis multa extabant documenta. Duo inter ſe pugnantes curæ occurrebant, altera ſepeliendi regis, plena mœroris: altera coronandi, lęta iocundaq;. Iuſta prius defuncto regi perſoluta, corpus eius in Varadino, vt in vltima voluntate placuerat, ſepultum. Albertus in Alba regali, cum coniuge ſua Elizabeth, kalen. Ianuarij ſummo conſenſu & applauſu populi coronatus eſt.

De Alberto Bohemorum Rege quartodecimo, & etiam Romanoum rege.
Caput LV.

LEgati in Bohemiam profecti, vulgato Sigiſmundi teſtamento, Albertum vicinum, potentem, nobilem, virtute præſtantem, Bohemis amicum, regem aſſumi petunt. Ioannis, Caroli, Venceſlai, & ipſius Sigiſmundi erga regnum merita commemorant. Natam ex earum ſanguine Elizabeth, non eſſe paterna hæreditate priuandam. Inter Bohemiæ reges & Auſtriæ principes fœdus extare, procerum conſenſu & imperiali authoritate firmatum: vt deficientibus in altera domo maſculis hæredibus, altera regnum accipiat. Defeciſſe maſculos in Bohemia regiæ ſtirpis, ſucceſſorem ex Auſtria vocandum. Neque alium regno idoneum viderunt, quàm Albertum, qui & vxoris, & ſuo iure, & ſoceri iudicio præferendus ſit. Futurum eum regem, quem Bohemi ex cœlo miſſum putent. Hungari quem cupidè regem acceperint, Bohemis haud aſpernandum. Flectitur his Bohemorum conuentus. Albertus pridie nonas Maias rex deſignatur. Verùm proceres qui cum Barbara conſpirauerant, non alio pacto in Albertum conſentiunt, quàm ſi poſtulatis ſuis mos geratur. Alſcio Sternenbergius eorum nomine Albertum adijt: ſed fruſtra eius preces fuêre. Albertus ea fermè Bohemis, quæ ſocer, affirmauit. Interea Barbara, dimiſſis quæ poſſidebat in Hungaria inexpugnabilib. caſtellis, libera

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

tati reddita est,duodecim millia aurea nummûm,locis patentibus,quoad viueret ei singulis annis constituta. Ptarsco de voluntate Alberti ab Alscione certior factus, accersitis ex factione sua primoribus,quorum pars potior hæretica fuit, Hussitarum sequax erroris,Casimirum regis Poloniæ germanum, tredecim annos natum, regem appellat, missisq; oratoribus auxilia petit, quibus nobile regnum ei conseruari possit. Inter hæc & electores imperij apud Francfordiam conuenientes, rem Romanam Alberto commendant. At illi acceptare imperium iniussu baronum Hungariæ haudquaquam licebat.Id enim eis promiserat,quum se regem accepêre. Vocati primores regni, negabant ex vsu esse Hungariæ regi, Theutonicis cæterisq; gentibus imperare:dum Sigismundus Romanæ rei consulturus, Italiam, Germaniam, cæterasque prouincias peragraret, Hungariam Turcarum direptioni patuisse. Multa in vtramque partem dicta,postremò victi precibus Frederici ducis Austriæ tunc adolescentis, assensum dedere: imperium summa Germanorum congratulatione ab Alberto susceptum. Nec mora,legati ad regem Poloniæ, nomine gentis Bohemicæ missi, Ioannes Rabensteinus, & Henricus Placius, oratum ne fratrem turbare Bohemiæ regnum patiatur,meminerit inter Bohemos ac Polonos veteris amicitiæ: Albertum ex Sigismundi testamento,& prouincialium decreto, regem esse, non potuisse paucos qui Casimirum vocauêre,ius regni in alterum transferre. Si pergat alienum regnum fratri parare,caueat ne de suo certare cogatur. Polonus ad ea,Bohemos sibi amicos esse fatetur, cupere beneuolentiam perpetuò stare: at fratri quem primarij barones regem vocauerint, ius auferre non posse:Polonis ac Bohemis vnam esse linguam, & vnam vtriq; genti originem: cum Theutonicis nihil Bohemis esse commune: nihil prouincialibus incommodius, quàm sui regis vocem non intelligere,atq; in omni colloquio interpretis egere. Regnum sibi suum satis tutum fidumq; esse,neq; se externam vim vllam timere. Proinde orare,vt fratrem potius ipsi recipiant, quàm ipsi ab eo recipiantur: donatósque precios pellibus,vt est mos gentis,oratores dimisit. Legatis autem alterius partis,missurum se propediem auxilia pollicitus. Albertus medio tempore Iglauiam petit,quo in loco ab Vlrico Rosensi,Mainardo,plurimisq; Bohemiæ proceribus percupidè expectabatur. Ptarsco verò per nuncios eum rogat,ne prius regnum ingrediatur,quàm sibi factionique; suæ faciat satis. Neque enim passurum se regem esse, quem ipse non elegisset. Albertus quod maior pars regni statuisset, id ratum esse debere respondit: hortari ne regni quietem interturbet. Inuenturum benignum regem,si paci consulat: sin pergat res innouare, plus belli reperturum quàm velit.Exin motis castris Cuthnam occupat, quam Ptarsco sine præsidio reliquerat. Petenti Pragam frequens populus occurrit,atq; vt hostium victori congratulantur. Et quamuis iterum Ptarsconis factio conuentum peteret, prius quàm rex coronaretur, reiectis precibus,tertio kalendas Iulij solenni pompa coronam accepit. Ptarsco verò Coloniam,& alias suæ factionis ciuitates impigrè muniuit. Quumq; duo millia equitum ex Polonis ad eum veniissent,populari eorum agros cœpit, qui regem introduxerant: & tanquam diu Bohemia quieuisset, nouo exultans bello, adeò gloriabundus in campos exijt, vt captiuos nobiles quos fortè interceperat,ea conditione iuratos dimitteret,vt se non prius representarent,quàm castra muris Pragensibus admouerentur. Albertus & si auxilia ex Austria Hungariaq; asciuerat,illis tamen non expectatis,hosti copiam pugnandi fecit. Quam Poloni detrectantes, per montes Cuthnæ,& Sobesla uiam, ad Thaboritas se contulere, amicam sibi ciuitatem, castrisq; ante vrbem positis, Albertum expectauêre. Ipse cum copijs egressus,per Benescauiam ad eos festinans, legatos præmisit, qui Polonis dicerent, Inter Casimi-

Albertus Imperator factus

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

rum,cuius cauſam agerent, ſeq; belli præmium Bohemiam eſſe, cauerent ne incendia agitarent. Experirentur prælio,cuius prouincia eſſet:cultam potius quàm deſertam mallent: ſeſe moram minimè facturum, quin pugna litem regni definiat. Poloni ad hæc huiuſcemodi reſponſum dedere. Aequo ſe ferre animo Alberti arrogantiam pugnam petentis: nam ſuperos ſuperbis infenſos eſſe. Venturum,non defuturum prælium, Polonos faciem hoſti,non terga oſtentare ſolitos. Lætus eo nuncio Albertus,quadrato agmine in conſpectum hoſtis aduolat. Quo intra caſtra ſe continente,& ipſa caſtra ſua è regione Thabor ad iactum lapidis tormentalis metatus eſt. Pugnatum ſingulis diebus in campo, qui medius inter bina caſtra iacebat:nunquam totis viribus in fortunam belli ventum, Polono non tam facilè egregia manu facinora ædente, quàm verba magnifica ore iactante. Erant in caſtris Alberti, Chriſtophorus Baioariæ princeps,qui poſtea regno Daciæ potitus eſt,Fredericus Saxoniæ dux,& Albertus Marchio Brandenburgenſis, cuius nomen ab eo tempore cultum, magnumq; fuit. Triginta millia militum Alberto parebant:Polonis quatuordecim millia,quorum caſtris iuncta ciuitas,magno adiumento erat. Tormenta quoq; ænea in vtriſq; caſtris plurima,maiora apud Albertum fuere. Ex quibus vni quod erat maximum,ignem admoueri iuſſit, cuius lapis emiſſus miræ magnitudinis,quum præter opinionem in caſtra hoſtium cecidiſſet,multos mortales interemit. Vidiſſes paſſim corpora ſine capite iacentia,capita quoq;, pedes,membraq; ſine corpore in cruore fluitare, iumenta humi procumbere mortua. Neq; enim primo ictu duntaxat,ſed multiplici ſaltu pluribus in locis decidens ſaxum ſtragem fecit. Quare conſternati Poloni,relictis caſtris intra vrbem ſe recepêre. Georgius Poggiebracius per idem tempus quum Thaboritas peteret: nam & ipſe Ptarſconi innctus erat, in alam quandam Alberti equitum fortè incidens, commiſſo prælio hoſtem proſtrauit,atque hinc primum homini nomen datum. Albertus verò quum expugnari Thaboritæ aliter quàm fame nequirent,ſoluta obſidione,Pragam redijt:Poloni exhauſti argento, amiſſis equis, pedibus in patriam abiêre. Fredericus Saxonum princeps,dimiſſo rege domum rediens,in hoſtium inſidias incidit. Sed nihil improuiſa re motus,ordinata raptim acie,ea conſtantia eaq; fortitudine pugnam inijt, vt penè victus captusq; vicerit,cæſisq; quampluribus,captos abduxerit. Rex Poloniæ nondum cognitis, quæ in Bohemia ſuis acciderant, cum duobus magnis exercitibus Sleſiam ingreſſus, in Bohemiam properabat. Sed intellecta ſuorum fortuna, popularis hoſtium agris domum redijt: Albertus autem relicto qui regnum gubernaret Vlrico comite Ciliæ per Sleſiam Gorlicium venit. Vratiſlauienſibus verò (ea eſt ciuitas nobilis ac præpotens,& Sleſitarum caput) Albertum marchionem Brandenburgenſem petentibus belli ducem dedit, qui Poloniam ſæpe infeſto exercitu petens,longè lateq; prędas egit. Non multis poſt diebus actum de concordia. Rudericus Burgenſis epiſcopus, natione Hiſpanus, doctrina ac virtute præſtans,arbiter litis ex Baſilienſi concilio miſſus, Albertum conuenit. Diſceptatum eſt inter legatos partium: non conuenientibus,indutiæ belli dictę, conuentus in aliam diem apud Vratiſlauiam ſtatutus. Eò veniens Albertus, ex gradu fortè prolapſus, grauiter læſus, pluribus diebus ægrotus decubuit. Exin claudus effectus,infecta pace,per Morauiam in Auſtriam redijt. Interea comes Vlricus, qui Bohemiæ præerat, inter barones de vendicando ſibi regno agere cœpit. Albertus cognito eius ſtudio,properatim ſtipendia ſubtraxit,gubernationem dimiſit. Ille materia adempta,qua Bohemorũ animos ſibi conciliabat,ex prouincia diſceſſit:nec vltra remiſſus eſt,regni cura Mainardo & Vlrico Roſenſi commiſſa. Per idem tempus Deſpotus Seruiæ,quam Raſciam vocant,cum ſacerdotibus & nobilibus in Hungariam profugerat, Tur-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

carum impetum veritus,vno tamen relicto filio,qui caſtellum Sinderouiam in ripa Danubij ſitum, & à Turcis obſeſſum tueretur. Albertus ab Hungaris inuitatus, obſeſſis opem laturus, Budam petijt. Interea Georgius Palotius, Strigonienſium pontifex, diem obijt, qui coronam regni,diuitemq; regum ſupellectilem in arce ſeruauerat. Qua re cognita,Albertus eò ſe confert:arx reginæ deditur. Quæ dum theſaurum regni coram baronibus ad eam rem ſelectis recognoſcit, coronam beati Stephani regis, quam ſacroſanctam putant, clam ſurripuit, anuique cuſtodiendam tradit, cætera obſignatis occludit arcis.

De morte Alberti inclyti Regis.
Caput LVI.

ALbertus Budam reuerſus, non expectatis auxilijs,aduerſus Turcas exercitum ducit:caſtra inter Titiam amnem ac Danubium collocat. Interea Turcarum Imperatore victo caſtello, excæcatoq; Deſpoti filio, cuius ſororem in matrimonium duxerat, domum abijt:crudelis,qui neque coniugij affectum ſenſit.Verùm Turcis matrimonij neceſſitudo leuis,apud quos ſinguli pro opibus plures vxores habent:regibus eo amplius nubere licet. Ita animus multitudine diſtractus, nullam pro ſocia,pariter omnes viliter habet. Albertus vbi expugnatam Sinderouiam, Turcas abijſſe cognouit,dimiſſo exercitu,Budam redijt. Sed inſolito feruentis Auguſti calore vexatus,dum peponibus nimium oblectatur, in ventris ſolutionem incidit,ſentiensq; periculum, moriturus in patria, Viennam repetere ſtatuit. Iter ingreſſus,quum iam Strigonium præterijſſet, in villa quæ Longa dicitur, condito teſtamento vi. kal. Nouembris deceſſit, princeps liberalitate ac fortitudine clarus,& qui cæteris rebus longè religionis ſtudium antepoſuit.

Quomodo Bohemi poſt mortem Alberti eligunt in regem Albertum Baioraiæ ducem, ſed electioni conſentire noluit.
Caput LVII.

BOhemi qui Alberti regis cauſa inter ſe diſſidebant, cognita morte, apud Pragam conuenientes, vnum totius regni corpus efficiunt, atque ad eligendum nouum regem ad viij. kalendas Maias diem ſtatuunt. Rochezana qui dudum apud Grecium exulauerat, domum reuertitur, ſuoque more inſaniens,Romanam eccleſiam,cardinalesq;, patriarchas,cæterosq; per orbem epiſcopos blaſphemans, apud ſolos Bohemos incorruptæ veritatis inueniri ſacramenta dicit: precioſiſſimum Chriſti ſanguinem paruulis ac dementibus præbet.Sacerdotes ſuæ temeritati aduerſantes,domo pellit: popularibus communionem ſub ſpecie vini recuſantibus, eccleſiaſticam ſepulturam interdicit. Redeunt damnata tempora, ſuumq; placitum,ſuumq; quiſq; ingenium recepit. Regina Elizabeth iam filium ex Alberto pepererat viij. kalend. Martij,Ladiſlaum nomine,atq; Hungarorum ei coronam impoſuerat. Mittuntur ad eam legati,qui dicant,ad eligendum regem diem ſtatutam: ſi quid iuris in regno Bohemię ad ſe ſpectare confidat,oratores mittat,qui rem ſuam agant. Regina natum ex Alberto filium in cunabulis oſtendit, rogat ne paterna hæreditate pupillum exuant. Tempus mittendi legatos arctum eſſe, neque enim amplius quàm dies quindecim ſupererant. Si prorogetur terminus,miſſuram qui pueri iura ediſſerant. Erat inter legatos Procopius Rabenſteinus nobilis eques, doctrina ac morum lenitate præſtabilis, cuius nos amicitia pluribus annis oblectauit. Is quum Alberto ſeruiſſet, habiturum ſe

curæ

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

curæ ait,quæ regina mandaret.Reuersus in Bohemiam,eos primùm adijt,qui partes Alberti fouerant. Exponit reginæ desiderium, suadet conuentum. Res digna exauditione videtur. Verùm Ptarsco,& qui Alberti recusarant imperium,quum iam Pragæ conuenissent,regno consulendum quantocyus esse dixêre. Reginam spernere,instare,properare,vocare absentes:Illi diẽ ex die consulto proferre,moræ causas nectere. Interea legati ab regina veniunt,fit frequens conuentus. Intromissi oratores proceres rogant,Sigismundi & Alberti suorum regum meminerint, nepotem filiumq; ne respuant: contra ius gentium paternam hæreditatem puero ne adimant: fœdera cum Australibus percussa ne violent:pupilli atque orphani misereantur. Sunt non pauci qui læto fauore legatorum postulata suscipiunt.At qui Albertum oderant,filium regem negare, cuius patri tanquam regi non paruissent. Infantem regno inutilem esse,regem à regendo dictum: qui regendus sit, regem vocari non posse. Antequam Ladislaus adolescat,longum tempus effluxurum,posse interim regem assumi, qui per se regat. Satis esse Ladislao,si post quatuor & viginti annos ad regnum vocetur: medio tempore locum alteri faciat. Reges regno dari, non regna regibus. Fredericum Austriæ ducem, iam Romanorum regem electum, Bohemis indulsisse, vti quem vellent regem sibi asciscerent. Vicit hæc sententia. Albertus itaque Baioariæ dux,maiore procerum voto rex declaratur, qui apud Venceslaum quondam nutritus, Bohemicæ linguæ non ignarus erat. Mittuntur ad eum primores regni,inter quos Vlricus Rosensis,homo semper se tempori accommodans,princeps fuit: qui licet Alberti partes olim defenderit, huius tamen sententiæ suasor extiterat. Quibus ea res indigna videretur,hi Procopium ad Fridericum Cęsarem clàm ire iubent,rogantes nobile regnum ne pupillo negligat,cuius tutelam susceperit. Iam enim Elizabeth Hungarorum inconstantiam verita,qui ad Poloniæ regem defecerant, Ladislaum ad eum miserat educandum. Fredericus audito Procopio, missis ad Albertum Baioariorum nunciis, hortatur ne regnum sibi alienum vsurpare præsumat: quod quum difficile, tum ignominiosum fuerit Bohemis, quibus defuncti regis hæres esset,non licuisse alium eligere, neque se potestatem eam dedisse, quemadmodum in Bohemorum conuentu nonnulli ementiti fuerant.Procopium verò in Bohemiam remittit,qui ius Ladislai haudquaquam se neglecturum asserat. Albertus ea virtute atq; animi moderatione vsus est, quæ postquam reges esse cœpere, rarissima semper fuit. Nam venientibus ad se Bohemorum legatis,amplum & nobile regnum offerentibus gratias egit,qui se vnum ex omnibus elegissent, cui parêre vellent, dignumq; tanto imperio iudicassent. Multa se idcirco debere Bohemis, neque id vnquam beneficij obliuioni daturum. At quum regis Alberti soboles extet, indecorũ esse cum alterius iniuria regnum quærere, paternam hæreditatem nulli auferendam: qui pupillos suo iure dispolient, dijs atq; hominibus inuisos pœnas aliquando patrati sceleris dare:cognouisse se non vano rumore fœdus antiquum inter Bohemos & Australes extare,deficiente mascula sobole principem ne foris assumant: fidem seruare pulchrum.ne cui temerè noceatur cauendum.Scelestam execrabilemque vocem illorum, qui regnandi causa ius violandum astruunt. Atque ita maiorem se spreto regno monstrauit, & si verum fateri licet, clarissimum egit regem. Nam regnum apud eos est qui spernunt,non qui cupiunt.

Alberti modestia.

De Ladislao infante Bohemorum Rege.
Caput LVIII.

BOhemi ab Alberto repulsi, iterum conuenientes, legatos ad Cæsarem mittunt,petentes tutorio nomine vti regnum accipiat.Is in Belgicum se

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

iturum dicit, coronæ ſuſcipiendæ gratia, quum redierit, de reipſa tranſacturum. Reuerſum potentiſſimi ex Bohemia proceres adeunt, inter quos Ptarſco quum eſſet Alberti filio infenſus, ſeorſum Fredericum alloquitur, regem vt ſeipſum faciat hortatur, facilè id futurum, ſi tutelam pupilli reijciat. Nam quum cæteri deſint. Bohemos ſuopte ingenio regnum ſibi oblaturos, cui ex fœdere tanquam ſeniori Auſtriæ principi debeatur. Negauit Fredericus orphani, cuius tutelam gereret, hæreditatem ſe quoquo pacto inuaſurum. Nec tamen Bohemiam tutorio nomine adminiſtrare voluit, quam ſine profuſione magna pecuniarũ retinere non poterat. Nam Bohemi niſi ex regibus quotidiana munera accipiant, ab officio recedunt. Neq; regnum eſt cuius fiſcus abundat: regiæ poſſeſſiones in priuatas manus peruenêre, argentifodinæ vnde opes regiæ in immenſum creuêre, maiore ex parte perierunt. Diſtracti cenſus, vectigalia prorſus extincta: niſi populares in ſumptus regios pecuniam conferant, quam vocant Bernam, aut rapere vnde viuat regem oportet, aut precariò regentem mendicare. Suaſit igitur imperator ipſi per ſe prouinciam regerent, donec pupillus adoleſceret, donatoſq; oratores à ſe dimiſit. Domum reuerſis. gubernatores eligere placuit, inter quos Ptarſco & Mainardus priores habiti. Stetit aliquandiu concordia diſcors. Nam licet Mainardo Ptarſconiq; factionum capitibus parum conueniret: & alter conuenta cum concilio habita ſeruanda eſſe diceret catholicarum tutor partium, alter ſperneret Rochezanæ amicus: ab armis tamen abſtinuêre, mediumq; quoddam temperamentum inuentum eſt, quo partium cuique ſuo voto liceret viuere. Verùm Ptarſcone vi morbi repentè extincto, Mainardi poteſtas aucta eſt, cui quum Pragenſes, tum potiores regni ciuitates paruêre. Id ægrè fuit aduerſæ parti, quæ Ptarſcone defuncto ad Georgium Poggiebracium ſe contulerat, eumq; ſibi ducem elegerat, iam tum rei militaris peritia, rebusq; ſtrenuè geſtis inſignem. Orare igitur ne iacere ſuas partes ſinat, Mainardum indies creſcere, Pragam in poteſtate habere regni Metropolim, ſacerdotes qui Romanum ritum introducant magnificare, qui veritates patrum ſequerentur perſequi. Occurrendum temeritati hominis, qui peregrinos mores patriæ anteponat, Pragam ei auferendam, neq; id eſſe difficile: ciuibus non placere Mainardi regimen, Rochezanam multos habere amicos, qui excitato tumultu arma capeſſant: audendum eſſe fortibus viris, fortunam ipſam aperire victoriam. Georgius ipſe qui ſuapte natura magna cuperet, collaudatis ſuaſoribus nonnullos in vrbem ire iubet, qui pertentatis ciuium animis quæcunq; inuenerint ad ſe referant. Poſtquam multi aures adhibent, coniuratione facta, inuadendæ vrbis dies conſtituitur. Coniurati incendium in parte vrbis admodum remota excitant, concurritur ad reſtinguendum ignem. Interea Georgius ex aduerſa parte cum copijs muros inuadit: nec mora, proditores in id inſtanti portas aperiunt: extollitur clamor vt in captâ vrbe ſolet. Hinc tremor ſuprema timentium, inde exultatio victorum exaudiri. Trucidantur paſſim reſiſtentes. Mainardus in eo tumultu captus in arcem coniectus, ibiq; tandem obijt, ſiue tædio diutini carceris, ſiue vt pleriq; putauerunt, exhauſto veneno. Ex illo tempore Praga ſine controuerſia in poteſtate Georgij fuit, neque poſthac aduerſari palàm voluntati eius ex baronibus quiſquam præſumſit, quibus poteſtas ſuſpecta viſa: durum imperium, in concionibus laudare hominem, probare regimen, blandiri, vnum eum eſſe dicere, qui tandem regni calamitatibus modum imponat. Id nulla via rectius fieri poſſe, quàm ſi rex in regnum veniat, precari, numen obteſtari, id patriæ non deneget, legatos ad Cæſarem mittat, inſtet, vrgeat, facturum tutorem denique quòd in pupilli rem ſit: ſi pergat aduerſari, nihil Bohemis imputandum alium regem quærentibus. Sententia quamuis ingrata Georgio, accepta in auribus populi

Berna

Praga per proditionem capta.

Mainardi mors.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

puli refelli non potuit. Missi ad Cęsarem oratores nihil impetrauêre: pupillaris ætas excusationem prębuit, quaquam sæpius idem tentaretur Venêre plurimi ex Bohemis ad Fredericum visendi Regis gratia. Inter quos Georgius cognomine Giscra, armorũ gloria clarus, qui partes eius vnus fermè defẽderat in Hungaria, quum Rex Poloniæ regnum inuasisset, * prædones sæpe acie fuderat: Ioannem Huniadem bis castris exuerat: rebellantes Hungaros magnis cladibus affecerat. Is vbi ad conspectum Regis intromissus est apud Nouam ciuitatem, quo in loco tunc aderamus, astantibus pluribus illachrymans, Ladislai manum exosculatus, in hunc modum verba fecit: Video te tandem teneoq; mi Rex, si scires quę pericula propter te adiui, quibus me laboribus implicui, quot aduerso corpore vulnera accepi. En cicatrices testimonio sunt, patri ego tuo tibiq; vitam deuoui. Nulla vis est, nulla fortuna, quæ alienare animum à te meum possit, officia mea sola tibi auferet mors. Sed tu hæc per ætatem non intelligis. Et subridens: Quod ergo, inquit, mihi præmium fidei ac laboris erit? & quod das mihi tuo stipendium? Sextum tunc annum agebat Ladislaus: qui postquam Giscra finem dicendi fecit, oculos huc atq; illuc circumuoluens, loculos Ioannis magistri cameræ suspiciens ex phylacterio pendentes, qua ille numos more Theutonico pauperibus erogandos asseruabat: hanc tacitus arripuit, æraq; sex tantùm, neq; enim plura inuenit, illinc deprompta Giscræ dono dedit. Admirati omnes pueri factum, & prouidum & liberalem futurum iudicauêre. Gisera innexos postmodum auro numos è collo suspendit, regię gratitudinis monumentum. Hungari qui mortuo Alberto Regem Vladislaũ ex Polonia vocauerant, diu imperium Ladislai obtrectauêre, bellumq; aduersus Turcas infeliciter gessêre, in quo Vladislaus fortiter pugnans obtruncatus est. In conuentu deinde ciuitatum procerumq; Ladislaus Rex appellatus: missa legatio ad Fredericum Cęsarem in qua regni primores fuêre, decretum electionis exposuit, Ladislaũ in Hungariam mitti coronandũ postulauit. Responsum est, rectè Hungaros egisse, qui Regem tandem suum recognouerint, electione tamen haudquaquam opus fuisse in eo, quem natura Regem dedisset, neq; coronandum esse, qui semel coronatus sit. Puerum adhuc egere tutore. nullius tutelam salubriorem esse, quàm Frederici Imperatoris & proximi consanguinei: Expectarent ętatem regno idoneam, interea per se regnum administrarent. Diu inter Hungaros & Imperatorem ob negatum Regem inimicitiæ fuêre, & armis quoq; tentata res est. Ioannes Huniades infestis copijs Austriam ingressus, quamuis ferro atque igne agros vastauerit, Regem tamen coronamq;, & quæ repetebat in Hungaria castella, obtinere non potuit. Pugnauit iterum contra Turcas, à quibus magno prælio victus, humilior factus Cæsaris beneuolentiam & petijt & impetrauit. Ob quam rem quamuis sæpe & ab Hungaris & à Bohemis Ladislaus peteretur: res tamen ad duodecimum eius annum protracta est. At quum Fredericus imperialis coronæ suscipiendæ gratia Italiam petere statuisset, rursus Bohemi, Hungari, & Australes, legationibus seorsum missis, Imperatorem fatigauere, Ladislaum reposcentes: postulata omnibus negata sunt. Ad Bohemos, qui ea de re conuentum Pragæ habituri erant, ac ferocius agere videbantur, Regem alium electuri, nisi mos eis gereretur, legatos mittere placuit, quibus & nos additi sumus, Prouinciales, quibus apud Pragam dies statuta fuerat, grassante illic peste, in Beneschauia conuenêre, quos in frequenti conuentu, præsidente Georgio Poggiebracio, in hunc modum alloquuti sumus, Petiuistis ex Cæsare viri Bohemi, Ladislaum Regis quondam vestri filium ad vos mitti: idem Hungari, idem Australes importunis precibus exigunt. Si vobis mos geritur, illos offendere necesse est: si preces aliorum audiantur, contemnere vestras oportet: si necessarium sit alterum ex duobus, vestram ami-

Giscra. Alias Polonos.

Legat. imperatoris oratio.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

citiam præferet Imperator. Vetus enim maiorum ſuorum cum Bohemica gente fœdus, & acceptorum vltrò citroque beneficiorum memoria recens. Sin virtus claritasq; penſitanda eſt, quis Bohemico nomini non inuideat, cuius victorias tempeſtate noſtra plures numerare licet, quàm reliquæ gentes omnibus ſeculis comparare potuerint? Verûm Cæſari hoc tempore in hanc electionem deſcendere haudquaquam neceſſarium videtur, quando ea pueri ætas eſt, quæ neq; vobis neq; Hungaris vſui eſſe poteſt. Eſto, veniat in Bohemiam Ladiſlaus, quod inde regno emolumentum cedet? Illéne ius litigantibus dicet? ſtatum Reipublicæ reformabit? aduerſus hoſtes copias ducet? belli, pacísue munia obibit? Nihil horum præſtare poteſt, cui rectè tutela opus eſt. Illud in primis eius aduentus faciet, Regis pompa ducenda eſt, ornanda regia, adhibendi miniſtri, curia more progenitorum apparanda. Ad hæc grandi pecunia opus. Vobis nullum ærarium eſſe audio, nullos cenſus, nulla vectigalia publica. Ad veſtras igitur opes recurrendum, vos præſtare ſumptus, vos Regem alere, vos inexplebilem curiam & inſatiabiles miniſtros explere oportebit. Video præterea inter vos non paucos eſſe proceres, conſilio, authoritate, atque opibus benè pares. Cura Regis vni committenda erit, non omnibus: ille dominus, ille Rex veſter iudicabitur, qui Regis corpus in poteſtate habebit. Et quis veſtrûm eſt, qui non eum honorem ſibi quàm alteri malit? Semina inter vos diſcordiarum petitis, niſi prius in vnum conueneritis, qui Regis curæ præſit. Vos his incommodis Fredericus liberat, qui ſuo ſumptu pupillum regni gubernans, diſſenſionum vobis fomitem aufert. Nec vos latet, quandoquidem tenera Regis ætas eſt, corpus eius in poteſtate Cæſaris rectius eſſe quàm in alterius cuiuſpiam. Ille enim conſanguineus eſt, ex eadem familia natus, & Imperator. Et quis pupillo Regi conuenientior tutor detur, quàm princeps principum? Si ſit inter vos & Hungaros contentio coram extraneo iudice, de cuſtodia corporis Regis, par cauſa veſtra atq; illorum iudicabitur. Vtriq; Regem petitis, vtriq; fidelitatis documenta præſtatis. Verùm in hoc illi ſuperiores erunt, quia natum apud ſe Regem coronatumq; dicent. Apud Cęſarem veſtra cauſa longè iuſtior eſt, quàm Hungarorum: ſeipſum tamẽ in cura patruelis vobis pręfert. Curate regnum, pupillum ſibi dimittite, quem poſtquam pubes fuerit, vobis in primis credet. Quòd verò oratores veſtri dixêre, alium Regem accerſendum à vobis eſſe, id magis terroris incutiendi cauſa dictum Imperator exiſtimat, quàm quòd animo veſtro ea ſententia ſedeat. Neque enim veſtra fides incorrupta prius, hoc repromittit, neq; progenitorum Ladiſlai in vos collata beneficia hoc exigunt, nec innocens eius ætas quicquam demeruit. Cæterùm voluite animo prius vt ſapientes decet, quémnam Ladiſlao præferre poſſitis? cuius ſanguinem, ſi matris originem memoria tenetis, quatuor Romanorũ Imperatores produxêre. Si paternam proſapiam exquiritis, quinquies imperatoria dignitas in Auſtrali domo reſedit. Obſcuritatem quęrat neceſſe eſt, cui tanta claritas non ſatis facit. Addite potentiam, amicitias, clientelas. Auſtriam vobis vicinã poſſidet, Morauia, Sleſia illi parent, Hungari, & ſi res nouas moliri videantur, ab officio tamen non recedent. Imperator à quo regnum veſtrum dependet, ſanguini ſuo non deerit, nec ius familiæ ſuę negliget. Boioarię Saxoniæq; duces, Marchiones quoq; Brandenburgenſes, & omnes fermè Germanię principes, Ladiſlaũ propinqua neceſſitudine attingunt. Non poteſt hic pupillus offendi, niſi & tota Germania lædatur. Hæc ſuperfluè vobis commemorari non ambigo, verûm ita iuſſit Imperator. Ille in Italiam pupillum ſecum adducet: reductum, puberemq; factum, ſi perſtiteritis in fide, ad vos primùm mittet. Vos interea pro grauitate integritateq; veſtra, quòd in rem Bohemici regni, pupilliq; ſit, conſulere admonet. Veriſimilis oratio viſa, neq; ſine fauore excepta

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

excepta est:acceptioremq; Procopius noster collega reddidit,qui patrio sermone latinæ linguæ ignaris verba nostra interpretatus est. Iussi sumus ex conuentu paululum abire, mox reuocatis responsum datum. Redditæ Imperatori gratiæ, qui eam legationem misisset, atq; in dimittendo rege, Bohemos præferret cæteris. Accipere se bene consulta consilia, missurus ex nobilitate sua primarios iuuenes, qui Cæsarem Italiam petentem sequantur, eiq; ministrent. Expectaturos quietè reditum, quem felicem faustumq; superûm benignitate futurum exoptent.

De morte Barbaræ imperatricis uxoris Sigismundi.
Caput LIX.

APud Grecium Barbara imperatrix ea tempestate decedit, inexhaustæ, libidinis mulier, quæ inter concubinos illaudatum æuum publicè agitans, sæpius viros petijt quàm peteretur, neq; Christianæ neq; alteri cuipiam religioni astricta, quippe quæ superos inferosq; vllos esse negabat. Ferunt eam ancillas suas sæpe orantes ieiunantesue increpasse, quæ corpus suum frustra macerarent, fictumq; cœli numen placari verbis crederent. Viuendum suauiter dum vita suppetit, fruendumq; voluptatibus. Id tantùm homini datum, cuius anima cum corpore simul extinguitur:somniare, qui alteram vitã sibi promittunt. Congrua moribus sententia. Nam qui relicto animi cultu, voluptati corporis se dedere, grauati vitiorum sarcina, non quibus explicent, vitamq; corrigant, sed quæ cœptum iter approbant, ea dogmata facilè imbuunt. Neq; inquinatis mentibus solamen vllum valentius, quàm si totum extingui morte hominem opinentur. Vna salus desperanti cœlum, inferos non timere. Corpus Barbaræ quamuis infidelis fœminę, Bohemi Pragam tulêre, peractoq; funere, in sepulchris regum condidêre. Nec defuêre sacerdotes, qui prophanum cadauer ecclesiastico ritu sepelirent. Non sunt regibus scriptæ leges, nec in Bohemia quicquam non permissum. Fredericus postquam quieturos Bohemos intellexit, quorum motus in primis verebatur, reclamantibus Hungaris & Australibus, assumpto secum Ladislao rege, Italiam ingressus, Australem coronam à Nicolao quinto Pont. Max. Romę accepit. Exin visitato apud Neapolim Rege Alphonso, cuius tum opes florentissimæ fuerunt, cuiusq; neptem in matrimonium duxerat, Leonoram Regis Portugalliæ *filiam, moribus ac forma præstantem, domum redijt. In eo itinere Ladislaus sæpe fugam molitus est, consilio pædagogi fretus, cum quo postea captus, vsque in hunc diem custoditur in vinculis.

Barbaræ impietas.

Aliàs sororem

Quomodo Australes Ladislaum regem ab Imperatore petentes, non exauditi bellum mouent, Nouamq; ciuitatem obsident.
Caput LX.

AVstrales interea, suasore Vlrico Fizingero, sumptis armis præsides prouinciæ à Friderico institutos vi pellunt, gubernatores ex seipsis duodecim eligunt, summam rerum Fizingero committunt. Incentorem quoq; nouitatum, alterum Vlricum Ciliæ Comitem in societatem accipiunt, auxilia ex vicinis gentibus accersunt, reuersum Imperatorem missis legatis, aut Regem Ladislaum tradere, aut bellum expectare iubent. Postulatis non tam rejectis quàm suspensis, impatientes magis morę quàm belli, infestis signis Nouam ciuitatem petunt. Cõmittitur primo aduentu atrox pro portis prælium: nullus sagittis modus, cadunt sine numero tela. Bombardæ stragem hostium horrendam edunt. Miserabile visu, disiecta passim membra equorũ atq; ho-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

minum cernere,cruorem latè fluentem aſpicere. Quà denſiſſima fuit,vnus perfregit aciem lapis emiſſus, idem alius atq; alius fecit,proſtratis quicunq; occurrêre,inermibus atq; armatis:nec tamen intermiſſa pugna. Conglobati hoſtes,magis ac magis inſtitere. Vbi re gladio geri cœpit,ac vir virum manu prehendit,equus equum impulit,pugnatum eſt aliquandiu æquo marte. Poſtremò Cæſarianorum acies non tam virtute quàm multitudine ſuperata, terga dedit,atq; in vrbem trepidè ſe recepit, vnius militis Andreæ Poumkircher,poſtea à Cæſare ad Baronatum ſuffecti audacia ciuitatem tutata eſt. Qui ne victores cum victis vno agmine irrumperent, tamdiu pro porta ſolus impetum tenuit,donec conuerſi fugientes, globo facto ex loco difficili hoſte repulſo ianuam clauſere. Firmata eſt deinde obſidio, & oppugnata machinis mœnia. Ex Bohemis ſolus Henricus Roſenſis cum ducentis equitibus,peditibus fermè octingentis in caſtris fuit. Hungari nondum venêre. Neq; enim per inducias bellum inferre Cæſari licebat. Auſtrales circiter duodecim millia milites expeditos in armis habuêre.Georgius Poggiebracius Cæſari cuius erat amicus,opem laturus, * ſedecim millia militum congregauerat: ſed audita concordia, in agrum regulorum Roſenſium exercitum duxit,villasq; latè populatus eſt.Imperator enim interuentu Caroli marchionis Badenſis,Sigiſmundique.Saltzburgenſis archiepiſcopi,Ladiſlaum è manu ſua dedit,Auſtralibus multa promittentibus, quæ poſtea barbara fide negauerunt. Inter cætera conuentum erat ad tertium * idus Nouembris conuentum Viennæ habere,in quo vocati vtriuſq; partis conſanguinei, Bohemi quoq; atq; Hungari, de tutela Regis nondum puberis iudicarent: Ladiſlaum interea in poteſtate Comitis Ciliæ extra Viennam degere, nihil prius adminiſtrare quàm conſilij decretum fieret. Verùm puer poſtridie in vrbem ductus,ſummis nouiſque honoribus exceptus, eueſtigiò magiſtratus in ciuitate creauit: præfecturas tota prouincia inſtituit: ſacerdotia donauit:regio more curiam erexit. Hungari ad eum venêre, inter quos Ioannes Huniades fuit, qui tum Comitatum Hiſtricenſem regia beneficentia conſequutus, haud aliter quàm principes conſueuêre, nouæ dignitatis inſignia ſuſcepit. Accerſiunt & Regem ſuum Bohemi cum Georgio Poggiebracio,quibus non minora Ladiſlaus pollicitus, quàm pater atq; auus promiſerant. Poſtquam dies affuit cum Imperatore conſtituta, Ludouicus Baioariæ, & Gulielmus Saxoniæ duces,Albertus quoq; Marchio Brandenburgenſis, Carolus Badenſis, & multi ex Germania prælati ac principes aduenêre. Frequens conuentus habitus. In quo præſidente Ladiſlao, oratores Imperatoris, inter quos & ipſi fuimus, ita auditi ſunt,vt victi apud victorem. Fruſtra æquitas,fruſtra honeſtas in medium deducta. Cuncta ex arbitrio Comitis gerebantur. Ipſe pro Rege verbum facere ac reſpondere,qui neq; leges neq; pacta victorem obligare poſſe aiebat. Fredericum & iure ſimul & bello excidiſſe, armatis ac fortibus iura cauere. Poſtremò infectis rebus conuentus diſſolutus. Nicolaus cardinalis ſancti Petri,doctrina & vitæ integritate conſpicuus, ad componendam pacem apoſtolico imperio miſſus, ab Auſtralibus reiectus eſt. Ladiſlaus quamuis Rex appellaretur, alieno tamen arbitrio ductus, in regnis ſuis triumuiratum deduxit. Ioannes Huniades Hungariam rexit, Poggiebracius Bohemiam, Vlricus Auſtriam.Penes hunc maior authoritas, qui Regem in poteſtate habens, illis quoq; imperare poſſe videbatur. Promiſerat Vlricus & Hungaris & Bohemis Regem ad eos propediem venturum. Hungaris primùm ſatisfacere ſtatuit,diem illis apud Pozonium conſtituit,eoq; Regem ducit. Conueniunt frequentes Hungari, res ibi pro voluntate Huniadis ordinantur. Potentiori omnia parent. Vlterius regnũ ingredi neq; Regi neq; Comiti viſum. Fit reditus in Viennam. Bohemis dies ſtatuitur,qua Regem coronandũ Pragę ſuſcipiant.

Paumkircher.

Aliàs xi.

Aliàs Kal.

Ladislai inauguratio.

Triumuiratus.

Erat

UVA. BHSC. BU·01444 (02)

Erat inter Bohemos Ioannes Smiricheus, homo nobilis, & facundiæ gratia inter primos constitutus. Is postquam regem Bohemiam ingressurum cognouit, literas huiuscemodi ad eum dedit, Ioannes Smiricheus Ladislao regi salutem. Venturum te quamprimùm in regnum tuum probo, si modò imperaturus veneris, non pariturus. Inermem impotentemq; intrare non laudo, nisi bicipitem mater peperit, vt ex duobus capitibus vnum Viennæ apud amicos dimittas, alterum Bohemorum dubiæ credas fidei. Vale. Epistola comiti reddita est, qui cognito tenore Georgio eam remisit. Ille accersito procerum concilio, inter quos Ioannes non in postremis erat, literarum sensum suppresso scribentis nomine recitat, quid mereatur scriptor percunctatur. Dignum morte primi iudicant: nec Ioannes suo loco sententiam dicere iussus, aduersari audet: proditorem & ipse patriæ, afficiendumq; summo supplicio censet, qui ea scripsit. Profertur mox epistola eius manu conscripta & impressum annuli signum recognoscitur. Damnatus ore suo, comprehenditur: duarum horarum tempus datur, in quo, si velit, & animæ suæ saluti, & domesticis rebus consulat. Nec diutius vitæ dimissus, gladio percutitur. Sic vir magis eloquens quàm cautus, dum alienam seruare vitam studet, perdidit suam.

Smirichei fortuna.

De eiectione Comitis Ciliæ, & priuatione administrationis suæ.
Caput LXI.

COmes interea, vt quàm splendidè regem in Bohemiam duceret, haud ignauè operam dabat: ad eam rem non parum auri necessarium erat. Publicum ærarium exhaustum: qui eam summam crederent, neq; negociatores, neq; proceres inueniri. Mos est Australibus, quoties repentina principi necessitas ingruit, ex subditis pro modo facultatum pecuniam exigere, quam vocant Steuram. Id tamen iniussu prouincialium haud permissum. Huc ergo recurritur. Conuocantur apud nouum Triticiburgum pro veteri consuetudine quatuor ordines, sacerdotes, barones, nobiles, ciuitates. Ibi Comes præsente Rege conuocationis causam edicit. Iter in Bohemiam Regi necessarium ostendit, qua pecunia sit opus exponit, principi suo vt subueniant hortatur, neq; inopem mendicantiq; similem ad coronam suscipiendam ire permittant. Conuentus deliberandi copiam petit. Ibi Eizingerus, qui iam pridem à Comite spretus, extra Regis gratiam eiectus, occasionem qua se vindicaret expectabat, idoneum nactus tempus, vocatis seorsum primoribus, quos sibi fidos, Comiti infensos credit, ita locutus fertur: Quid agimus viri Australes, sempérne Cilienſis mancipia erimus? Imperatoris iugum excussimus, vt Comiti seruiremus? Moderatius certè illius regnum fuit, tolerabilior dominatio: Ille in Austria natus, nostrorum principum sanguis erat: & si verum fateri libet, nostri domini dominus. Quia tamen ex re sua magis quàm principis nostri prouinciam rexerit, arma sumpsimus, præfectos eius eiecimus, regem nostrum vindicauimus. Hic alienigena nostra demum ætate principatus honore donatus, nos omnes pro seruis habet. Cui nostrum de Republica consilium creditur? Iniussu nostro rex in Hungariam ductus est, superis gratia qui remiserunt incolumem. Nunc nescientibus nobis promissus Bohemis, Hungarica Bohemicaq; negocia solus Comes pro libidine sua ducit. Neque contentus duorum regnorum gubernatores vectigales sibi fecisse, Austriam solus exhaurit. Nam quota portio est, quam regius sumptus accipit? Quicquid reliqui est, Comiti cedit. Maior ei quàm Regi familia seruit. Taceo concubinam instar reginæ cultam, cuius virum conciuem nostrũ ô Vienenſes interfecit. Plena prædonibus & meretricibus domus eius: inter hos regias opes effundit. Magistratus, præfecturas, sacerdotia vendit: vbi non sufficiunt

Steura.

Eizingeri oratio.

Tyrannidis imago.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

publica furta,ad priuatas facultates manus admouet. Quicquid olim pecca uêre opulenti,hodie plectitur : nulla vetuſtas impunitatem criminis habet. Neq; tuta innocentia eſt,inconuicta puniuntur ſcelera. Et offendiſſe maieſtatem conuincitur,quiſquis diues habetur. Nemo ſuæ ſubſtantiæ certus dominus. Equi,ſerui,liberi,cõiuges veſtræ,pro libidine Comitis auferuntur. omnia ei licent,neq; pauciora vult quàm poteſt. Nunc ſumptus regĩ petuntur,quibus in Bohemiam pergat. Fateor non iniqua poſtulatio eſt,ſi fraus abſit. Cautiorem mẹ Comitis artes ac verſutię reddunt. Sibi hęc pecunia,nõ regi quæritur: nouum aliquod bellum,nouum argẽtum pariet. Noſtris alitur malis, ſua quies,pax eius,noſtrum bellum eſt. Inſecurum facit noſtra ſecuritas. Pudet me patientiæ noſtræ,qui ſi viri eſſemus,facilè opprobrium hoc è noſtris oculis ejiceremus. Sed fuit hactenus prohibita conuentio: nunc ſimul congregatis Reipublicæ licet conſulere. Reſumite alacres ſpiritus,amicos quiſq; veſtros communitos reddite, ad imperium præſto cum armis adſint. Accingimini mecum,aut vobis libertatem,aut mihi mortem parabo. Illud in primis mihi ex vſu videtur, multitudo ne regi poſtulata deneget, paucos ex primoribus eligat, qui regem adeuntes, ſemotis arbitris prouinciæ neceſſitates exponant. Non dubium quin vobis mihiq; id muneris demandetur. Ego, ſi regis alloquendi facultas detur, excluſurum me Comitem nequaquam ambigo. Placet Eizingeri conſilium,dant inuicem dextras,iureiurando ſe aſtringunt, alterum alteri non defuturum, donec Comes eĩciatur. In conuentu prouincialium,quæ volunt ex ſententia ordinant. Nec morati,regem adeuntes,daturos argentum prouinciales offerunt ; eſſe tamen quæ ſoli ſibi mandata perferant, Reinpublicam Auſtriæ concernentia. Iuſſis exire cæteris,ſoli apud regem manent. Ibi Eizingerus regem Auſtrali ſanguine natum dicit, nullos ſibi fideliores Auſtralibus eſſe. Imperium eius illis naturale, cæteris violentum. Conſilium ab his recipi oportere qui amant. Moleſtè ferre Auſtrales,principis ſui negocia non bene adminiſtrari, expilari prouinciam, vexari ſubditos, vicinorum odia prouocari. Comitem ditare ſuos, regem ad inopiam redigere: Ladiſlaum regem vocari, Comitem regnare. bellum ab eo cum Imperatore nutriri. Gubernatorem autem Hungariæ annua quatuor & viginti millia nummûm regi pendere, comiti duodecim millia. Idipſum reliquos prouinciarum præſides facere,omnes Comiti vectigales eſſe. Nihil dubium quin ea mens hominis ad regnum quoq; aſpiret;amouendum cum priuſquam meditata perficiat. In atrocibus delictis etiam cogitationes plectendas eſſe. Poſſe haud difficile Comitem eĩci, verùm taciturnitate opus. Aperto conſilio poſtquam regi cuncta placent, intromiſſo Comite deliberatio conuentus exponitur: promiſſa pecunia dicitur. Viennam tamen dum exigitur eſſe petendam, ordinandam ciuitatem,ne quid in abſentia regis turbarum exoriatur. Ficta pro veris pleriq; referunt. Commendat deliberata Comes. Eizingerus Viennam præcurrit,ſenatum de mente regis edocet,cuius reditus ciuitati iucundiſſimus fuit. Nihil prima die actum. Poſtera ſummo mane Eizingerus regiam adit, collocatis in proximo diui Auguſtini templo mille armatis, qui præſto ad ſignum erumpant, alios tectis armis intrare palatium iubet. Conueniunt frequentes conſiliarij,regem in cubiculo ſalutant,proceres exiturum in aulam expectant. Ex familia Comitis nemo intromittitur. Vltimus omnium adeſt ipſe Comes,qui apud concubinam dormierat:nec tam citò veniſſet,niſi vocatus ab amicis, & nouas res in palatio parari accepiſſet. Pulſanti fores non patuere,donec furens calcibus inſultauit. Vbi ad regem ventum eſt,ſilentium aliquandiu ſeruatum. Deinde Eizingerum innuente rege,ita loquutũ accepimus. Ab hac hora Comes regiam tibi curiam interdictã ſcito, abi quô libet gentiũ. Neq; poſthac gubernatoris nomen

Eizingeri accuſatio.

neque

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

neque consiliarij, neque regij familiaris vsurpes. Hęc me tibi dicere Rex iussit. Ad ea Comes, nihil mutato vultu, forti & constanti animo, indignum se cui talia dicerentur respondit. Aemulorum suorum ea esse, non regis: solere principes qui de se benemeriti essent, his meliora referre: se patri Alberto, se matri Elizabeth, se ipsi Ladislao summa fide seruiuisse, pro eo prius fudisse sanguinem quàm nasceretur. Bella eius causa difficilima confeciſſe: fuisse in carceribus, patrimonium profudisse, Imperatoris odium incidisse, vt regnum ei conseruaret: scire se benignum regem habere, & accepti beneficij memorem. Quæ dicta essent verba, moribus suis non conuenire. Einzigerum ea excogitasse, qui iam pridem sibi fuisset infensus, quoniam pro sua libidine expilare regis bona non potuisset. Orare ne plus inimicorum odia quàm sua merita valerent: ne bonitatem regiam aduersariorum malignitas vinceret. Fit silentium loquuto Comite: non satis certo senatu, an rex in sententia persisteret, & mutatum eius animum ratione Comitis verebantur, inclinaturi quò ille se verteret, ex cuius nutu pendere victoriam norant. Eizingerus de statu suo solicitus, nihil cunctandum ratus, priusquam rex Comiti responderet, ita inquit, Ego mandante rege verba feci, nihil de meo loquutus sum: ipse adest, ipse me iudicet. Dabo merito pœnas, si meam tibi Comes, non regis voluntatem exposui. Effare tandem rex optime, nec nos vltra suspensos teneto. Tum rex placidè, vt consueuit, Ex mea, inquit, intentione ac voluntate loquutus est Eizingerus: atque his dictis subticuit. Vidisses erectas Austrialium mentes, & iam Comiti tanquam victo eiectoque insultantes. Ille ad proceres exiens, quos in aula congregatos diximus, eiectionis suæ contumeliam exposuit, consilium atque auxilium expetens. Quibus in voluntate regis omnia sita respondentibus, ad sororem regiam se contulit: ab ea præter lacrymas & muliebrem eiulatum nihil extorquet. Et iam vndique per palatium ire armatos animaduertit. Cedendum itaque potenti inuidiæ censuit, neque parum putauit, ex inimica ciuitate saluum corpus educere. Clientes eius audita rei nouitate, sibi quisque fuga consuluerant. Tacitus igitur & confuso similis cum quatuor tantùm comitibus ex aula discedens, in patriam suam concessit. Albertus Marchio Brandenburgensis, ne populares saxa in eum iacerent, ad portam vsque tutum iter fugienti præbuit. Verùm queis prohibitæ manus fuêre, linguæ libertate vsi probrosa in abeuntem maledicta omnis generis congessere. Inconstantis fortunæ singulare documentum. Nam qui paulò antè tutor regis & secundum in Austria caput erat, in quem omnium oculi respiciebant, qui belli pacisq; munia solus agebat, vnico regis verbo potestate priuatus, inops consilij, & animo confusus abijt.

De coronatione regis Ladislai.
Caput LXII.

REx paulò pòst magnificentissimis apparatibus Bohemiam petijt, atque in Praga summos consequutus honores, regni coronam accepit, Bohemi In eius sumptus suorum quisque censuum tertiam partem contulere. Ex ea pecunia coronationis solennia peracta sunt, supportata curiæ onera, & nonnulla coronæ castra redempta, quæ vel Georgio Poggiebracio, vel amicis eius commisere. Mansit ibi non paruo tempore Ladislaus, nec vnquam hæreticorum ecclesias quamuis sæpe rogatus intrauit, neque sacris eorum interfuit. Presbyter quidam ex factione Rochezanæ, in sacello arcis rem diuinam facturus, sacerdotali veste ornatus ad altare conscenderat. Rex eo in loco sacra quibus interesset, celebrare iusserat. At vbi hæreticum id muneris occupasse, nec velle alteri locum facere didicit, misso magistrato militum, prophanum sa-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

cerdotem niſi abiret,rapi extra ſacellum, & de proxima rupe præcipitari iuſſit.Illi charior vita quàm contumacia fuit.Rochezanam in celebritate corporis Chriſti ſacram euchariſtiam per vrbem deferentem ex feneſtra conſpicatus,nullum reuerentiæ ſignum præbuit. Percunctantibus amicis, vt quid ſacramentum inhoneſtaſſet? Non me latet,inquit, diuiniſſimum Chriſti corpus dignius eſſe,quàm per me ſatis honorari poſſit, nec mea reuerentia gloriam eius auget,neq; dehoneſtatio decus imminuit. Verùm mihi cauendum fuit, ne dum Chriſtum honoro,ſacrilegum presbyterum Rochezanam popularibus approbaſſe videar,quorum plerunq; mores ex principe pendent.Nec illi me Deum contempſiſſe putabunt,cuius ſacratiſſimum corpus in catholici presbyteri manu ſummis me ſemper honoribus proſecutum vidêre. Grauis hæreticæ factioni iam mora regis in Bohemia eſſe cœperat, cuius ſacramenta ab eo & à cęteris principibus dietim confluentibus contemnebantur. Et iam qui decepti errabant,aliorum contemplati mores,ſuas ineptias cognoſcentes, relicta Huſſitarum perfidia, ad eccleſiam reuertebantur. Ob quam rem cupientem in Auſtriam reuerti regem, nullus hæreticorum eſt aduerſatus. Prius tamen quàm rediret, Vratislauiam nobilem vrbem reuiſit,Sleſitarum caput. Ibi quum diuinis intereſſet in æde pontificali, frequentesq; principes conueniſſent, Poggiebracius quoque proximus Regi aſtaret, fama eſt, eaque peruulgata, Chilianum quendam parasitum,ex his qui ſtultitiam ſimulantes alios ſtultos faciant,Poggiebracium his verbis compellaſſe. Quo vultu ſacra noſtra inſpicias,planè aduerto:animum non intueor.Fare obſecro, nónne ſatis nitida tibi noſtra videtur religio? Vidés ne quàm multi & magni principes,& ipſe rex noſter vnum ritum ſequantur? Cur non his potius quàm Rochezanæ conſentis? An plus ſapere paucos Bohemos quàm reliquam Chriſti eccleſiam cenſes? Quin relicta incondita plebe, nobilitati te iungis nobilem? Ad quem Poggiebracius: Si tua hæc ſunt verba,inquit,non es quem ſimulas,tibi tanquam prudenti reſpondeo. Sin aliena, ſatisfacere me illis oportet: audi ergo. Eccleſiaſticas ceremonias ſua quiſque pro fide gerit. Sacrificia ea facimus, quæ credimus Deo grata: neque noſtri arbitrij eſt credere quod velimus. Victa magnis rationibus mens humana, volens nolensque capitur: vtque natura inſtituta eſt,altera facilè trahitur,altera elabitur. Mihi perſuaſa eſt meorum ſacerdotum religio Si tuam ſequar,homines fortaſſe fallam,animæ meæ contrarius: Deum qui corda inſpicit,nequeo fallere. Neque me tui ſimilem eſſe decet. Aliud hiſtrioni, aliud verò nobili conuenit. Hæc vel tibi habeto ſi ſapis, vel his referto, qui te ſubmiſere. Comes Ciliæ dum hæc geruntur, fractus animo & omni ſpe reliqua deſtitutus, ab eo petere ſalutem coactus eſt, cuius ſaluti fuerat inſidiatus. Ad Fridericum igitur confugiens, malo ſe vſum conſilio dicit, qui dominum ſuum reliquerit atque impugnauerit,recepiſſe ſe patrati ſceleris pœnam,regia curia deiectum,& in alienis hoſpitijs auxilia mendicare coactum,Pœnitere quamuis ſerò prioris vitæ,dignus tamen cuius Cæſar miſereatur, qui non tam nocuiſſe quàm prodeſſe poſſit. Reſtituturum Auſtriam,ſi ſuo conſilio fides ſit:nam ſecum primores prouinciæ ſentire. Petit errati veniam, &in poſterum magna pollicetur, ſi priſtinam in gratiam recipiatur. Cæſar,cui verba dare difficillimum eſſet,multa ſe Comitis defectione paſſum damna commemorat,eaque reſarciri expoſtulat. Neque Auſtriam ſibi promitti ſufficere, quæ non eſſet in Comitis poteſtate: ſi ſua quæ poſſideret Comes traderet, poſſe reconciliationem ſequi: ſin minus, non placere pœnitentiam, quæ non ſentiret pœnam. Diu res agitata eſt. Poſtremò cùm Fridericus facta cuperet, Comes verba tantùm offerret, infecto negocio diſceſſum eſt. Erat per idem tempus inter Franciſcum Sfortiam Mediolani ducem, & Rempublicam Venetorum, graue atque atrox bellum.

Chilianus hiſtrio

Poggiebraci grauis oratio

Comitis Ciliæ purgatio

Æl.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Alphonſus Siciliæ rex Venetos adiuuabat: atque ob eam cauſam Florentinos Franciſci amicos armis premebat, eumque Senenſes ſequebantur. Nec dubium erat, quin Franciſci conditio multò inferior videretur. Quod quum ipſe aduerteret, externa ex Gallis auxilia accerſiuit, conducto grandi ſtipendio, Alphonſi æmulo, Renato Lothoringiæ duce, qui paulò antè ex regno Siciliæ fuerat expulſus. Huius aduentu magna fortunæ inclinatio facta eſt: & Venetorum exercitus loco pulſi, debiliores viſi ſunt. Senſit hæc Ciliæ Comes, atque hunc ſuæ miſeriæ finem ſperare cœpit. Miſſisque ad Venetos legatis, venturum ſe cum ingentibus Bohemorum copijs auxilio pollicitus eſt, & finem bello impoſiturum, ſi ſtipendia darentur. Neque id erat difficile: nam Bohemi nouarum rerũ cupidi, & in armis educati, nullo imperio domi teneri queunt, ſi quis militantibus mercedem offerat. Adhibuerunt aures Veneti. Sed cùm longinqua militia multum auri expoſceret, oblatam potius cum hoſte pacem acciperẽ, quàm dubium emere bellum voluerunt. Fruſtratus ijs Comes, poſtquam foris nullum exilij ſui præſidium reperit, per amicos reconciliari Ladislao quærit. Neque amplius aduerſata fortuna eſt. Inuiſus Baronibus Eizingerus, quorum auaritiæ atque rapinæ obſiſtebat, conſeruare gratiam Regis nequibat: quum illi modò per ſeipſos, modò per filios, qui regi diu noctúque aſtabant, Eizingerum criminarentur, & indignè pulſum Comitem dicerent, Regi propinquum, & qui ſibi regnum reſtituiſſet. Libuit igitur ab exilio reuocare Comitem.

De reductione Vlrici Comitis Ciliæ & reſtitutione amminiſtrationis ſibi factæ.
Caput LXIII.

COmes Ciliæ ijs geſtis per amicos clàm Regi reconciliatur, reuerſurusque Viennam magno & ſplendido apparatu, mille ducens equites expeditos armis, adit: Aduenienti Rex obuiam extra vrbem factus eſt. Proceres, nobiles, populares omnes ſecuti, ſalutare, amplecti, laudare Comitem: certare inuicem, contumelioſius eiecerint, an magnificentius reuocauerint. Mira rerum mutatio. Qui paulò antè mœſtus in exilium ierat, in triumphantis modum reuertitur. Eizingerus, qui culmen potentiæ conſecutus eum deiecerat, quod in alium ſtatuit, in ſeipſum pati cogitur. Intrante namq; vrbem Comite, ipſe cum amicis egreditur: ſpontaneum exilium eligens. Lubricus apud reges primus eſt locus, nec ſolida poteſtas vnius, voluntate ſubnixa. Ferunt Comitem, Eizingeri cognito receſſu, laudaſſe hominem, qui fortunæ ludibrio ſe ſubtraxerit: paratam ei turpiſſimam fuiſſe mortem, ſi iudicium expectaſſet. Vſurum optimo conſilio, ſi curiales procellas perpetuò declinauerit. Nec etiam ſibijpſi curiæ mores placere: fluxa incertaq; omnia eſſe, omnibus horis inſtare pericula, acceptam ſuperiori anno ignominiam menti ſuæ ſemper hærere, ſemper ante oculos eſſe turpem eiectionem, contumelioſum exilium, probroſa verba: mirari quòd non peiora pertulerit. Deo gratias agere, qui priſtinum ſibi ſtatum reddiderit: ſatisfactum honori ſuo eſſe, nec plura cupere. Manſurum tamdiu apud regem, donec eiectionis infamiam glorioſi reditus rumor extinguat: potentiam deinde & regis amicitiam & populares aures malle ſe dimittere quàm perdere. Nõ tam fortiter ea fecit, quàm dixit ſapienter. Potentiam qui conſecutus fuerit, nemo tam facilè deponit, quàm damnat. Retinent amici, implicat gloriæ cupido, obſtat inimicorum metus: ſemper eſt quod craſtinare compellat. Facilius Gordij famoſum in Aſia nondum quis ſoluerit, quàm potentiæ regniq; blandicijs ſeſe explicarit.

Comitis reſtitutio.

Eizingeri exilium.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

De dolo Comitis Ciliæ, Ioannem Hunniadem ab administratione regni Hungariæ cupientis amouere.
Caput LXIIII I.

HVngari postquam regem in Austriam redijsse accipiunt, legatos ad eum euestigio mittunt, vtque in Hungariam veniat, suum regnum visitatum petunt. Ioannes Huniades per idem tempus Hungariam ferè vniuersam in potestate habuit: regiæ arces in manu eius fuêre: equestres pedestresque copiæ vni ei paruêre. Id nonnullis regni baronibus inuidiosum ac molestum erat, atque in primis Comiti Ciliæ, qui locum eius optabat, nec post electionem ab eo promissum acceperat aurum. Criminari ergo Ioannem, regi odiosum efficere, illum regem esse, non Ladislaum, vectigalia ad eum cuncta deferri, munitissima regni oppida, arces, equos, arma in potestate eius esse. Nihil dubium quin regni coronam quærat, si nequeat per Christianos, conaturum per Turcas, quibus bis magnos Hungarorum exercitus prodiderit. Palàm Turcis infestum videri, clanculum esse amicum. Bis fidem ab eo violatam, reginam Elizabeth, introducto rege Poloniæ, contra ius fasque repulsam: Polonum quem accersierat, in bello desertum. Si pergat in Hungariam Ladislaus, eius manu aut vi, aut veneno periturum. Id solùm quæri, dum regis in Hungariam transitus petitur: qui prouincias ex arbitrio suo regunt, eos sine fraude dolisue superioris præsentiam non expetere, insidias proculdubio in caput regis paratas esse. Præueniendum facinus, & in authorem vertendũ scelus: promittendum in Hungariam iter, prius tamen Ioannem sub specie pacandi regni ad curiam euocandum, venientem capiendum atque necandum: sic Ladislaum paterno regno perfrui posse. Tutissimum illud consilium ac salubre visum: compositis insidijs, Ioannes ad Regem vocatur. Ille ab amicis de fraude certior factus (difficulter enim res magnæ silentur) pariturum se regi in Hungaria respondit, iturumque quocunque iusserit: extra regni fines non esse obnoxium. Mittuntur igitur ad eum primores curiæ cum Comite Ciliæ, qui secum in finibus Hungariæ conueniant ad oppidum *Coziæ, conenturq; Viennam abducere: si nequeant, intra oppidum arte tractum interficiant. Ioannes ad iactum teli cum duobus milibus equitum constitit, colloquium in campis offerens. Comes Ciliæ se regis vicem gerere ait: gubernatori eos adire qui regis mandata perferant, haud indecorum esse, neque se ita ignobilem, vt cedere Ioanni debeat, colloquium intra oppidum & quietius & honestius haberi posse. Ioannes legationem ad se missam dicere, legatos ei cedere ad quem mittantur, de nobilitate non esse in præsentia certandum. Cæterùm in Hungaria Comites Ciliæ regni gubernatorem sequi solitos: postremò munita se oppida minimè ingressurum, nisi præsidium intus habeat, æquè vt Comes. Ita rebus infectis discessum. Noua deinde fraus excogitata. Vicerunt Iohannem communes amici: aduentus eius in Viennam promissus, si modò Rex principesque nominati suis literis securitatem facerent. Oblata sunt omnia quæ optauit. Ille ad octo milia passuum Viennæ appropinquauit. Ad quem Lambergius nobilis eques iussu comitis egressus, properare cum festinè iussit: iàm enim Rex magno comitatu obuiam exisset, & cum eo Comes, qui literas publicæ fidei afferret. Motus eo nuncio Iohannes, triginta fermè stadia versus vrbem profectus est, inspiciensque latè campos, quum neminem exire obuiam cerneret, in propinqua villa consedit. Tantisper moratum, Comes cum quadraginta tantùm equitibus adijt, & he Regem occurrentem moraretur, equum repente ascendere, festinareque iussit. Cui Ioannes: Latè, inquit, campi patent, neque ego vel regem, vel alium quempiam video venientem. Tum Comes æstum causatus, Regem intra vineas & arbores expectare in vmbra dixit

*aliàs Gorzæ

dixit.Interrogatus de literis,apud regem eas esse respondit.Intellexit fraudem inesse Ioannes, seque verbis incassum duci. Conuersus ad Lambergium, Rectè, inquit, mentitus es mihi. Cui Lambergius, Quæ iussit Comes,ea dixi: si quis error inest,eum argue. Ipse suam causam agat,qui mandauit:mihi parêre necessarium fuit. Rursus Iohannes Comitem intuens: Siccine ludificare homines pergis? Fraude me appetis: ego te vi possem perdere. Incideras in foueam quam fodisti,si vellem.Quis prohibere potest,quin ego de te vltionem accipiam,dignaque tuis factis præmia reddam? Reuerentia regis te saluum fecit illi tuã vitam dono,non tibi: caue posthac meos ante oculos veneris. Atq; ita rursum conueniendi spes adempta. Multa posthæc inter Hungaros & regem agitata sunt: & cum ipso Ioanne pactiones habitæ, arces nonnullæ regi redditæ,rex ipse Budam profectus. *Magnanimiter.*

De cruce signatis & pugna eorundem contra Turcas, victoriaq; apud Albam in Hungaria.
Caput LXV.

INterea mortuo Romæ Nicolao quinto Pont.Max. qui Eugenio quarto successerat, Calixtus tertius Petri cathedram est adeptus. Qui cognita Mahumetis Turcarum Imperatoris voluntate, Hungariam sibi armis subiicere cupientis (iam enim Constantinopolim Græciæ culmen expugnauerat) Ioannem cardinalem sancti Angeli,virum industrium ac magnanimum, cum legatione in Germaniam misit,Septentrionis vires in Turcas concitaturum.Coactus est exercitus,non tam armatus, quàm fidelis. Vulgus incompositum,populares,inopes arma sumpsêre, quos æternæ vitæ præmia commouerunt: opulenti homines,præsenti rerum statu contenti,domi mansêre. Odiosus plerunque potentibus sermo diuinus: quibus desunt facultates, leuis in cœlum volatus. Mahumetes autem Constantinopolitana victoria superbus, congregatis ingentib. copiis in Thracia,per Triballos in Hungariam properans,centum quinquaginta milia pugnatorum ducere ferebatur.Et inflatus opinione sui, tantoque tumens exercitu, nil dubitare, quin deuicta Hungaria,Illyricos penetrare sinus, atque intima rura, Regna Liburnorum & fontem superare Timaui,rerumque caput Italiam atque Romam vno impetu subigere posset. Verùm parua vrbs, & alioquin ignobilis, tantos eius conatus retinuit,Taurinum appellauere maiores,nostra ætas egiam vocat Albam, ad cõfluentes Danubij Sauique sitam. Hanc primam oppugnare statuit,propter opportunitatem transeundi fluminis. Ioannes Capistranus ordinis Minorum professor, vitæ sanctimonia clarus, ea tempestate Hungaros in arma publicis sermonibus excitabat. Qui vbi appropinquare Turcas accepit, nihil moratus, in Albam se contulit, haud paruam crucesignatorum manum adducens. Ioannes quoque Huniades contractis raptim copiis,eò profectus est. Cardinalis Budæ remansit, auxilia vndique ciens. Rex vbi adueniisse Turcas cognouit, nec vires Hungaris esse,quæ tantam vim ferre possent,mobiles gentis animos veritus,neque satis tutam Budę moram arbitratus,sub specie venationis vrbem egressus, in Austriam properè se recepit. Turca interim apud Albam castrametatus, summis viribus eam vrbis partem oppugnare adoritur, qua planus patuit aditus, dispositisque tormentis æneis raræ atque insolitæ magnitudinis priores muros aperuit. Vacuum haud paruum spacium intus erat vsque ad murum alterum.Hic crucesignati stationes habuerunt.Parum tecta armis acies,gladiis,hastisq; tantum hispida,verùm ferocitate animi, & cœlesti auxilio tuta. Ingressi per muri ruinas Turcæ, atrox cum his prælium commisêre. Capistranus ex turri clamitãs,Christianos hortari,vexillum crucis ostendere, *Taurini obsidio.* *Capistrani virtus.* *Prælium atrox.*

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

opem de cœlo promittere, maledicere hostibus, Dei præsentiam implorare. Hunniades modò huc, modò illuc cum globo militum currere, instaurare ordines, pro fessis validos, pro saucijs integros sufficere, imperatoris ac militis officium exequi. Pugnatum est summa vtrinque vi, modò nostri, modò Turci pedem referre. Hinc vincentium clamor, inde morientium exaudiri gemitus. Audaciores, primiq́ue bellatores confossi gladijs cadere, super cadauera passim strata belligerari: pul extra mœnia hostes instante suo Imperatore, vrgente atque acriter castig e: Turcæ iterum irrumpere, iterum pugnare, Christianos in vltimum discr men adducere. Postremò Christiana virtute repulsi, denuò periculi magis quàm pudoris anxij, oppidum fœda fuga relinquere. Rursus sequentibus crucesignatis, extra muros pugnam instaurare. Mox eo proposito fugere, vt quàm remotissimè ab oppido Christianos protraherent. Interim aciem à latere immittere, quæ reditum in vrbem egressis intercipiat: furentes nostri ac victoria exultantes, in quod præcipitarentur discrimen non aduertere, paululum processuris & à fronte & à tergo periculum imminere. Vidit ex muris Capistranus transuersam hostium aciem, insidiasq́ue cognoscens, reuocare suos cœpit. Quum parùm exaudiretur, tympanis ac tubis confundentibus vocem, præceps in pugnam dilabitur: atque inter duas acies, inter tela volantia percurrens, clamoribus ac signis crucesignatos redire coegit: apud quos nulla erat Hunniadis vel fides vel authoritas: quorum magna pars Theutonica fuit, Hungarico infensissima generi. Fraudati magna spe Turcæ in castra redierunt, cùm quatuor & viginti horis interdiu noctuq́ue nunc muros quatientes, nunc manu pugnantes prælium protraxissent. Multi ex vtraque parte cecidêre, plurimi ex Turcis, & hi quidem præstantiores. De cæsis hostibus varia sententia est. Quidam supra quadraginta milia perijsse tradiderunt: nonnulli viginti milia, alij ad summum quatuor milia cæsa esse affirmant: quod nobis infra verum fuisse videtur. Neque enim in tanto exercitu videri clades ea occidio potuisset. Maior profectò iactura tantum imperatorẽ fugere compulit, qui sequenti nocte incensis castris ac machinis, cum toto exercitu trepidus abijt. Nec tam audax superbusq; venerat, quàm timidus dimissusq; fugam arripuit. Traditum est sub papilla confossum salutem desperasse, vulnus eius obsidioni finem dedisse, inter fugiendum plures quàm in acie perijsse. Victoribus ea tantùm præda relicta est, quæ non potuit ignis absumere, tormenta scilicet ænea, & arietes ferro graues, machinarumq; ingens vis. Hunniades & Capistranus huic bello interfuêre, vterque rem gestam scripsit, neque alter alterius mentionem fecit, alteruter solidam sibi rei gestæ laudem vsurpauit. Ingens dulcedo gloriæ, facilius contemnenda dicitur, quàm contemnitur. Spreuerat Capistranus seculi pompas, fugerat delitias, calcauerat auaritiam, libidinem subegerat, contemnere gloriam non potuit. Qui summo Pontifici bellum atque exitum belli describens, nulla Hunniadis, nulla Cardinalis facta mentione, totum suum esse dixit, quod gestum erat, quamuis Deum in primis victoriæ confessus fuerit authorem. Nemo est tam sanctus, qui dulcedine gloriæ non capiatur. Facilius regna viri excellentes quàm gloriam * contemnunt. Verùm paulò pòst & Huniades & Capistranus alter morbo alter senio obiere. Felices animæ, quibus tam claro peracto prælio, tanto populorum fauore quæsito, ægrà relinquere corpora datum est.

Capistrani ambitio.

* *aliàs partiuntur.*

De interfectione Comitis Ciliæ per Ladislaum Hunniadis filium patrata.
Caput LXVI.

LAdislaus audita Hunniadis morte, suadente Ciliæ Comite, in Hungariam redijt, duobus, vt sibi videbatur, æmulis liberatus, altero qui fraude, altero qui

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

qui vi ſuum regnum appeteret. Comiti non minus Hunniadis obitus, quàm Turcarum conflictus cordi fuit, qui ſublato aduerſario Hungariam iam ſibi parêre non dubitabat. Cæca humanæ mentis iudicia, ſæpe læta pro triſtibus, pro lætis triſtitia ducunt: futuri nulla homini certitudo. Nemo nouit quid ſerus veſper vehat; nemo tam ſuperis amicus eſt, vt craſtinam ſibi lucem promittere poſſit. Multi dum ſe credidere deiectos, in ſublime rapti ſunt: multos exilia claros fecere, & optata conſequutis ſæpenumero exitio turpitudiniq; fuerunt. Comiti multò ſalubrius fuerat Hunniadem vixiſſe; qui Hungariam ſuæ neci deſtinatam clauſiſſet. Nunc metu vacuus, regem in Albam ducit, hoſtium ſpolia recogniturum, & campos viſurum vbi prælia geſta, vbi barbara caſtra fuêre. Eam vrbem Ladislaus Hunniadis filius valido præſidio retinebat. Qui venienti regi purpuratus togatusq; portas aperuit, armatorum circiter quatuor milia ab ingreſſu prohibuit. Hic dum mora trahitur, rem diuinam ſpectante rege, conſilium de more in abdito conclaui proceres ineunt. Vocatus eò Comes, an iret aliquandiu hæſitauit. Exin diploide vix penetranda ferro indutus, proficiſcitur. Venientem Ladislaus proditorem compellat, qui patri ſæpe necem parauerit, infenſumque ſibi regem reddiderit, nunc diem veniſſe, quo ſcelerum pœnas luat. Sunt qui Comitem prius arguiſſe Ladislaum dicant, tanquam regi rebellem, qui eius armatos intrare oppidum vetuiſſet. Illud conſtat, Comitem arrepto ex manu armigeri gladio, Ladislai caput petentem, nonnullos interiectæ manus digitos amputaſſe: exorto clamore, Hungaros irrupiſſe, defendentemque ſe magno animo Comitem, multis confoſſum vulneribus obtruncaſſe: nec moratos, ea nouitate regem perculſum adeuntes, occiſum regni hoſtem dixere, digna meritis præmia reddita. Regi nihil timendum eſſe, cuncta eius imperio parêre: nunc regnum eius incipere, prius apud Comitem fuiſſe. Rex quanquam vehementer commotus erat tam atroci facinore, ſuprà tamen quàm eius ferebat ætas, dolorem atque iram compreſſit: nec dubitauit vi cæſum Comitem profiteri. Amicis verò circumſtantibus, ferendumque quodcunque id eſſet dicentibus: atqui ſic neceſſitas, inquit, exigit. Ferendum eſt, quicquid mutari non poteſt. Ademptam Comiti vitam reddere non poſſumus. Ille ſuo fato functus eſt, nos nunc noſtra manent, quæ Deus optimus maximus meliora faxit. Iuſſitq; defuncti cadauer plauſtro impoſitum Ciliam deferri, atq; in ſepulchris maiorum condi.

Humanâ fragilitas

De laude Iohannis Hunniadis per regem Ladislaum pronunciata.
Caput LXVII.

IPſe autem Rex, Alba relicta, comitante Ladislao, Budam repetere ſtatuit: inter equitandum ad oppidum Hunniadum peruenit. Ibi coniunx Hunniadis obuiam facta eſt, ob mortem mariti lugubri veſte induta, puellæque quæ circa eam erant, deiectis in terram vultibus, pullis amictibus mœrorem præ ſe ferebant. Rex matronam complexus, indigna ſunt, inquit, hæc veſtimenta, quæ ob mortem viri tui deferas. Ioannes Hunniades de morte tranſiuit ad vitam. Ille Hungariam Chriſto, mihi regnum ſeruauit: Chriſtiani nominis hoſtes fudit, fugauit, perterruit, pacem Hungaris peperit, ſalutem cunctis fidelibus aperuit. Fortia eius facta etiam hoſtes admirati ſunt, & vitam & mortem poſteritas conſecrabit. In prælio ſtrenuus, domi mitis: in bello vicit hoſtes, in ægritudine ſeipſum ſuperauit. Conſilio ac manu ſuas acies ſuſtentauit, perfregit hoſtiles. Vbi adeſſe extremum vitæ tempus agnouit, & vrgere vim morbi, non eſt paſſus dominicum corpus ad ſe deferri: neque enim dignum exiſtimauit ſeruum à domino viſitari, ſurrexit è lectulo, quāuis labentibus mēbris: & quū deficiente virtute, ſuis pedibus ire non poſſet, in ædem ſe vehi ſacram

Luctus ſolatium

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

iuſſit. Ibiq́ue de more Chriſtiano, ſi qua extabant humanarum veſtigia ſordium,confeſſione deterſit, & ſacroſanctam accipiens euchariſtiam, inter ſacerdotum manus terrena faſtidientem animam exhalauit. Et quò illum migraſſe credimus,niſi ad eum pro quo tot bella depugnauit? Ad Imperatorem ſuum perrexit fortis miles,cum Chriſto regnat,qui pro Chriſto tot periculis ſe obiecit. Iampridem debitum ſibi cœlum tenet, non eſt cur diuinitate fruentem lugere oporteat. Congaudere gaudenti æquius cenſeo. Faceſſant intempeſtiuæ lacrymæ, ſuperuacaneiq́ue luctus: abſit omnis mœror, atque in primis lugubres habitus,pullasq́ue veſtes exuite. Atque his dictis,purpureas tunicas auro diſtinctas afferri iuſſit, easq́ue viduæ ac filijs dono dedit. Puellas quoque pro ſua dignitate donatas, mutare habitum imperauit, totúmque diem lætitiæ dari. Conuiuia deinde ſplendidè apparata, inter epulas & vina ſaltatum cantatumq́;,quaſi celebres nuptiæ per luxum & iocum actæ.

De captiuitate filiorum Iohannis Hunniadis, & decollatione Ladislai filij eiuſdem ſenioris.

Caput LXVIII.

His blandimentis allecti Hunniadis filij,nihil iamdudum ex cæde Comitis in caput ſuum verti poſſe confidebant. Itaque poſito metu,regem vſque ad Budam ſequuti ſunt, aulamq́ue in primis æſtimati cultiq́; frequentabant. Verùm amici Comitis regias aures dietim pulſare,illuſtrem principem auunculum regium ſine cauſa necatum conqueri, maieſtatem grauiſſimè læſam dicere. Inultum atrox ſcelus relinquendum non eſſe, corrigendum audacem iuuenem,ac temerariam audaciam niſi maturè coerceatur, in furorem verti. Nullum inueniri clementem virum,qui iuuentutem crudelitate inſigniuerit. Arma in manus nefarij adoleſcentis periculoſa eſſe, auſurum proculdubio etiam in regem,qui regi proximum obtruncauerit. Iam illi regnandi ſpem factam: patrem eius idem concupiuiſſe, animum ſeni,non voluntatem defuiſſe:grauiorem ætatem diſcrimina quæq; metiri: iuuenem quodcunque libuit factu facillimum credere,per æqua & iniqua ad regnum tendere. Occurrendum priuſquam malum amplius ſerpat. In Ladislao & facta & meditata inueniri facinora vltimo ſupplicio digna. Rex ſiue ijs motus,ſiue ſuapte natura inſenſus,deſignata hora, qua filij Hunniadis ambo in regiam conceſſiſſent, armata iuuenũ manu portas claudi iubet,adoleſcentesq́; captos in carcerem rapi: cum quibus & Ioannes epiſcopus Varadinenſis,raræ virtutis ac facundiæ, & pleriquealij comprehenſi ſunt,tanquam cædis Comitis & inſidiarum quæ Regi pararentur conſcij. Ladislaus quatuor & viginti natus annos, egregio corpore adoleſcens, flauis de more crinibus ſuper humeros paſſis, reuinctis poſt tergum manibus, talari atque aurea veſte indutus, & eadem fortaſſe, quam ſibi paulo antè Rex donauerat,in publicum producitur. Erecta ceruice oculis huc & illuc ſpectantibus, impauidus atque intrepidus ad ſupplicium pergit. Vbi ad locum ventum eſt, quo ceruix amputanda erat,iuſſus genua flectere,pauca prius pro ſui excuſatione locutus, carnifici paruit. Præco, cui damnatorum crimina publicare mos eſt, impetrato ſilentio,nihil aliud dixit, niſi eo modo corrigi,qui domino ſuo infideles eſſent. Carnifex religata Ladislai coma, ne collum impediret, iuſſus percutere reum, nutans labansq́ue, vix tandem quatuor ictibus candidam ceruicem abſcidit: atque ita nobilis adoleſcens occiſo Comiti parentauit. Frater eius in vinculis retentus eſt. Epiſcopus Varadinenſis, multum inſtante Cardinale ſancti Angeli, qui tum legatum Apoſtolicum agebat, Dionyſio epiſcopo Strigonenſi, eidem

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

eidem quoque cardinali & pari legatione fungenti, secundum canones iudicandus traditur. De cæteris captiuis suspensum iudicium, qui tamen paulò pòst effractis carceribus euasêre. Rex Budæ non diu moratus in Austriam se recepit, Mathiam Huniadis filium coæuum captiuum ducens. Quum per Strigonium iter faceret, vocatum ad se Ioannem Varadinensem præsulem, bono animo esse iussit, his verbis vsus: Quum essem Budæ, feci quod voluere barones, neque enim mei iuris eram. Quod te cepi, illorum fuit: quod te supplicio culpaque libero, meum est. Spectata mihi tua virtus, nihil de te siniſtrum credere sinit. Abi, & quem gessisti hactenus episcopatum, gere.

De coniuge Regi tradenda.
Caput LXIX.

IN Austria de coniuge regi tradenda diu agitatum, multę virgines offerebantur, tantum coniugium expetentes. Verùm nobiliſſimo regi quæ coire merito posset, nulla dignior visa est * Magdalena, Caroli regis Franciæ filia, tum propter ætatem conuenientem, egregiam formam, pudicos mores, tum propter sanguinis excellentiam, raram que nobilitatem, & maiorum eius latè vulgatam gloriam. Placet legatos mittere, qui sponsam petant. de loco nuptiis eligendo contentio exoritur: Hungari Budam, Australes Viennam, Bohemi Pragam tantæ celebritati deputandam aiunt. Diu res trahitur nutante rege. Ob eam causam Georgius Poggiebracius cum octingentis expeditis equitibus in Austriam vsque ad Danubium proficiscitur, magna se habere dictitãs, quæ regi pandat. Tranare iussus, atq; vrbem ingredi, Viennam sibi suspectam ait. Rogatus per nuncios quæ velit pandere, negat se alteri quàm regi arcana dicturum: non esse abs re trans fluuium regem pergere. Eundúmne fuerit, aliquantisper hæsitatum. Senatui non placebat tantum licentiæ dare subditis, insolentes eo modo fieri, & maiestatem vilescere. Ladislaum gubernatoris mouebat autoritas, & aliquod subesse arduum existimabat. Neq; latebat eum honestatem vtilitati cedere, ac tempori seruiendum esse. Perrexit igitur inermis ad armatum, tria milia equitum sequuta, togatus magis quàm loricatus exercitus. Tentoria in vlteriore Danubij ripa protensa, dimisso spacio inter bina castra, & tabernaculum in medio collocatum, in quo rex cum gubernatore conueniret. Quatuor diebus colloquium productum est: rex per noctem in vrbem rediit. Primus congressus publicus fuit, in quo salutatio de more facta, & honos regi habitus. In altero atq; item altero, duo tantum sermoni testes adhibiti. In quarto semotis arbitris, solus cum rege Georgius tabernaculum introiuit: verba inter eos habita non sunt prodita. Ex iis tamen quæ postea sequuta sunt, manifestum, de transitu regis in Bohemiam fuisse tractatũ. Vbi sermone sæpius habito, nõ coiere voluntates, indignabundus Poggiebracius, minabundusq; retro in Morauiam iter flexit. Regi haud salubre consiliũ visum est, dimisisse hominem male pacatum, quem penes regni potestas esset, qui nocere pariter ac minari posset. Misit ergo primos ex curia proceres, qui placatum retraherent: sin minus, facturum postulata regem promitterent. Inuentus in itinere, nec de reditu verbum fieri passus est, nec de sententia sua quicquam detraxit. Promissus itaque in Bohemiam regis transitus, & nuptiarum solennitas Pragæ destinata. Nec dicto fides defuit. Ordinatis Austriæ rebus, etiam ante diem dictam ingenti rex apparatu Bohemiam petiit. Intranti Pragam, Rochezana cũ sacrilego presbyterorum comitatu pompam ducens, obuiam venit: & habita oratione, pro fausto fœlicique reditu congratulatus est. Vix admonente Poggiebracio, rex gratias egit: hæreticum ac pestiferum toruis oculis clerum inspiciens. Vbi verò maioris ecclesiæ sacerdotes sacra

* *aliàs margarita.*

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

ferentes occurrerunt: Hos, inquit, Dei miniſtros agnoſco: atque ab equo proſiliens, conſalutatis omnibus, ſacram crucem oſculatus eſt. Erant enim Romanæ fidei ſectatores, qui pro teſtamento Dei exilium longo tempore paſſi, Sigiſmundi tandem vocatione ſua loca recuperauerant. Hæc Ladislai pietas multorum offendit animos, qui Rochezanæ ſtudebant ineptijs. Suppreſſum tamen ac diſſimulatum odium. Inde duæ legationes miſſæ, altera ad Imperatorem Fridericum de pace actura, in qua princeps fuit Eizingerus: altera ad Carolum Franciæ Regem, eius filiam petitura. In hac primas partes geſſit Vlricus Patauienſium præſul, moribus ac doctrina præditus, quem tradunt octoginta equos albicantes duxiſſe. In ea legatione ſeptingenti equites profecti ſunt, quadrigæ auratæ, matronæ ac virgines ſplendido apparatu, quæ ſponſam ducerent: veſtes præterea donaque tanto matrimonio digna miſſa. Tertia quoque legatio ad Calixtum Pont. max. decreta erat, quæ controuerſias de religione dirimeret, regnumq; Bohemorum Rom. eccleſiæ coniungeret. Super his quarta cura Regis vrgebat animum, comparandi contra Turcas validi exercitus, quo tandem noſtra ætate ſcelerata Mahumetis ſuperſtitio pelli ab Europa poſſet. Iam de concordiæ formula cum Friderico conuenerat. inſtruebantur regiæ nuptiæ maximo ſumptu, ſplendidiſſimo apparatu. Imperator & Auguſta vocati, ambæ Regis ſorores cum viris eam celebritatem acceſſuræ ferebantur. Saxoniæ, Bauariæ, Sleſiæ, Franconiæ, Rheni principes: multi quoque ex Gallia reguli venturos ſe promiſerant: non ſolùm nuptias ornatu-

Prouidentiæ diuinæ uis.

ros ſua præſentia, verùm etiam de tuenda Republica Chriſtiana contra Turcas acturos. Sed hos tantos cogitatus, has ſpes pulcherrimas, tantum rerum ordinem immatura mors ac repentina Regis interrupit. Incertæ vanæque cogitationes hominum: futurum quicquid cæca caligine Deus occuluit, ipſe ſibi gubernacula retinet vniuerſi. Nihil ſine ſuo nutu morrales agitant: ſapienter ab eo iuſteq; cuncta reguntur: ſæpe in conſpectu eius æquiſſima ſunt, quæ nobis videntur iniqua. Nihil perperam, nihil temerè diuina maieſtas agit: nos cæci verſamur in tenebris. minimum eſt quod cernimus. Ad regimen animæ noſtræ liberum nacti ſumus arbitrium: ad ſaluandas animas lux reddita Chriſtianis. De regimine ciuitatum, de mutatione regnorum, de orbis imperio, minimum eſt, quod homines poſſunt: magna magnus diſponit Deus.

De infirmitate & morte Ladislai Regis.

Caput LXX.

LAdislaus igitur x. Cal. Decembr. hora circiter xij. noctis ægrotare cœpit. Sunt qui vlcere peſtifero percuſſum inguine dicunt, pleriq; nullum peſtilentiæ ſignum apparuiſſe. Verùm ita mihi res conſcripta eſt ab his, qui diligenter cùm medicos, tum cubicularios audiuêre. Sed erat in iudicio Rex, quod de nobilitate inter Poggiebracium & Cernhaoram Morauum magnis contentionibus agebatur, ita vt alter alterum ad duellum prouocarit. Neque de more ſuo indutus prodierat, linea tantùm indumẽta ſuſceperat, & deſuper Perſicum habitum quem vocant Schubam. Neque toto auditorio ridere viſus, triſtem vultum notauere omnes. Id ſignum præſagientis ægritudinis iudicatum. Dimiſſo tribunali, cœnauit inter purpuratos, compoſito ac graui ſermone vſus. Poſt multam noctem in cubiculum ductus, rapulas, quæ apud Bohemos dulciſſimæ ſunt, auidè comedit, ſiceramque bibit: ſermones haudquaquam triſtes inter cubicularios miſcuit. Priuſquam lecto decumberet, orationem de more ad ſuperos habuit: qua finita, grauatum ſe dixit, & ſtomachum vehementer dolere. Cui vnus ex cubicularijs natione Bohemus, Aſcende, inquit, ſtratum, dolorem ſomnus excludet. Paruit rex, quietique ſe tradidit.

Schuba.

Cum-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Cumque ad horam dormiuiſſet, vocato iterum cubiculario, vim doloris, qui ſenſim creſceret, intolerabilem eſſe ait. Ille de ſe iudicium faciens, nihil ſomno melius affirmare, ſic dolorem ceſſurum dicere. Iam noctis hora xiij. fermè effluxerat, regi nulla quies dabatur. Ne tamen cubicularijs moleſtus eſſet, dolorem indiem tacitus pertulit. Tum medici accerſiti, quod ſuarum partium erat, deſperata ſalute fecerunt. Georgius & ipſe vocatus, percunctari ex Rege cur doleret, quid morbi eſſet, ſpem bonam præbere, ne ſibijpſi deeſſet hortari, peteret quæcunque vellet: omnia in arbitrio ſuo poſita, mandaret parêre cupientibus. Ad quem Rex: Tua mihi Georgi iampridem cognita fides, ſpectataque virtus eſt, per te Bohemus vſque in hanc diem me Regem appellauit. Speraui me potiturum regno, quod ipſe paraueras: nunc contrà ſuperi iubent. Mihi moriendum eſt, regnum in tua manu erit. Duo ex te peto: alterum, vti prouinciales iuſtè regas, pupillis, viduis, imbecillisque rectum iudicium patrociniumque ne ſubtrahas: alterum, vt qui me ſequuti ſunt ex Auſtria, cæterisque prouincijs, in patriam ſuam inuiolatos remittas. Hoc mihi ſupremum beneficium ne deneges. Præmaturas Regis cogitationes Georgius eſſe reſpondet. Futurum breui ſoſpitem, ex ſuo arbitrio regnaturum, deſineret ea proloqui, quæ & ſibi incommoda & alijs forent moleſta. Tum Rex apprehenſa manu: Aie, inquit, promitte, quod cupio: nam me mori certum eſt. Si feceris quæ iubeo, Deum propitium tibi reddam. Neque enim ita vixi, vt cœlum mihi negari putem: pro cœleſtibus terrena relinquo: tu caue poſtulatis aduerſere. Non potuit tenere lacrymas Poggiebracius, deditque fidem facturum quod Rex imperaſſet. Finito ſermone, intromiſſis ſacerdotibus, de curatione animæ actum: Chriſtiano more ſacramenta exhibita. Rex ornamenta ſua Pragenſi eccleſiæ legauit, iuſſitque crines in auri modum fulgentes, ne qua ſupereſſet vanitas, amputari. Id miniſtri cauſas moræ nectentes neglexere. Vbi anima ægra amplius demorari non potuit, ſacram candelam petijt, eamque manu prehendit, & intuens ſaluatoris imaginem crucifixi, orationem dominicam dicere orſus, ad finem vſque perduxit: pronunciatisque vltimis verbis: Sed libera nos à malo: nihil amplius loquutus, non extrema pati, ſed quietem arripere viſus, mortalis vitæ lumen reliquit. O imbecillem humanæ naturæ conditionem, ô inanem mortalium gloriam, ô cæcæ hominum mentes, quid iactamur? quid extollimur? Quid eſt quod dignitates, opes, potentiam tantopere flagitamus? Perpetuò his frui cui datum? Ladiſlaus nobiliſſimus adoleſcens duo de viginti natus annos, in ipſo ætatis flore, in ipſo gloriæ culmine, tot regnis, tot gentibus imperans, tot delitijs atque opibus affluens, inter tot auxiliantium manus, intra ſex & triginta horas poſtquam ægrotare cœpit, extinctus eſt.

Ladislai pia oratio.

Ladislai mors.

De opinione & cauſa infirmitatis & mortis regiæ.
Caput LXXI.

MOrtem eius alij morbo, alij veneno imputauere. Medici Theutones, quorum potiſſima corporis cura fuit, in Auſtriam reuerſi, palàm dixêre, quamprimùm ægrotare Rex cœpiſſet, ſe vocatos, manifeſta mortis ac veneni ſigna comprehendiſſe, neque auſos in aliena terra manifeſtare quæ viderant, timuiſſe potentiam eorum, quorum ſcelere Rex perijſſet, Regi clàm aperuiſſe omnia: reſpondiſſe illum, non ignorare toxicum datum: ſilentium imperaſſe, ne regiæ morti ſuam adijcerent. Senatus Vienenſis vbi vulgari eam famam animaduertit, medicorum ſermonem prohibuit, ne Bohemorum aduerſus ſe ferociam prouocarent. Qui violentam mortem dicunt, Poggiebracium & Rochezanam criminantur. Poggiebracium iam tum Regi fuiſſe infenſum,

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

quum ad Danubium vsque profectus, Viennam ingredi noluit, non sine causa suspectum ei Regem fuisse. Conscias mali mentes metum implere: queis integer est animus, his omnia tuta videri: ab eo tempore regiæ vitæ paratas insidias, Rochezanam nunquàm Regi placuisse, idque palàm factum, quum sicut antè diximus, sacra ferentem contempsit. Nec me latet fama vulgatum esse, idcirco Regem apud Pragam nuptiarum celebrationem decreuisse, vt concurrentibus eò catholicis principibus potenti manu hæreticos comprehenderet, finemque tandem Hussitarum insaniæ daret. Id præsensisse Rochezanam & Poggiebracium, necemque regi pro sua salute machinatos. Mihi quid horum verius videatur non facilè dixerim, neque incerta pro certis ausim affirmare. Aliorum dicta recenseo, & plura scribo quàm credo. Illud constat, præter Rochezanam, cui regiam mortem nemo non acceptissimam iudicauit, & Georgium, reliquos regni proceres extincto rege in magno mœrore fuisse, & publicum toto regno luctum, qui ad vij kal. Decembres continuatus est. Tunc regia pompa peractis exequijs, defuncti corpus in sinu proaui sui diui Caroli quarti Romanorum Imperatoris sepultum: circumuectio per vrbem more maiorum neglecta. Dum hæc scribo, Alphonsi Regis Aragonum, cui præsentem historiam dedicaueram, multis formidatus, pluribus expectatus, mihi quidem acerbissimus nunciatus est obitus; v. kalend. Iulij, clausisse oculos traditur, Hispaniæ atque Italiæ rebus aliam formam præbiturus. lugendumq; Camenis fatum, & ingens disertis iactura viris. Vtinam successori par cura virtutis sit, minorque seculo nostro calamitas ingruat quàm timemus. Nos operi quod iam finem requirit, summā admoueamus manum. Georgius ea die quæ inter mortem Ladislai & funeris eductionem media intercessit, accersitis proceribus gubernationem suam non expirasse Regis obitu dixit, prouinciam vsq; ad Pentecosten commissam sibi fuisse affirmans. Arma tenenti nemo finitum morte mandantis imperium obijcere ausus, Pragenses gubernationi suæ nihil morati se commisere. Matthias Hunniadis filius ex Vienna ductus qua die rex obijt, Pragam applicuit, atque in potestatem Georgij factus est. Nec diu postea Rex Hungariæ designatus, magnis sponsionibus dimissus è carcere volauit ad regnum. Aduenæ, qui Ladislaum sequuti fuerant, suam quisque domum petiêre.

Regis Aragonũ laus, mors.

De Poggiebracio Rege Bohemorum sextodecimo.

Caput LXXII.

EXinde constituta die, qua nouus Rex eligeretur, multi tractatus habiti. Carolus rex Franciæ, qui filiam Ladislao desponderat, regnum alteri ex filijs suis petere, aut ei * committi, cui filiam tradere non dedignaretur. Casimirus rex Poloniæ sororem defuncti Regis sibi nupram esse aiebat, eique regnum deberi. Pari ratione Gulielmus Saxoniæ dux vtebatur, cui soror natu maior nupsisset. Fridericus Imperator eiusdem regni ordinationem suam esse affirmabat, in qua feudi solennia neglecta fuissent. Nec sine spe Sigismundus & Albertus Austriæ duces fuêre, qui deficiente Rege Bohemiæ sine virili sobole ex Austria vocandum veteri fœdere principem norant. Rochezana venenorum sator, crebris sermonibus vsurpare, aut Regem suæ professionis eligendum esse, aut si nemo tanto fastigio dignus videretur, Hebraico more iudices assumendos, veteris legis exempla cõmemorans. Vbi dies constituta illuxit, auditis legationibus in conuentu procerum, vtilitate regni discussa, Georgius Poggriebacius rex pronunciatur, militiæ domiqne apprimè clarus, cui ad res gerendas nec consilium nec ætas deesset. Ea res necati Regis suspicionem maximè auxit. Ipse ex prætorio primũm in ædem beatæ Mariæ vbi Rochezana

Aliàs comiti

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

chezana præsidet,solenni pompa deductus Deo gratias egit,ibique nouello Regi publica salutatio exhibita. Mira rerum mutatio, & nouus syderum influxus. Duo potentissima regna eodem tempore Rege orbata ex nobilissimo sanguine ad mediocris.generis homines peruenêre. Sic Deo placuit: ludere fortunam dixisset antiquitas. Nos diuinæ prouidentiæ cuncta tribuimus. Vtriusque Regis electionem nonnulli calumniantur, vim adhibitam dicunt, neque iure valere quòd metus extorserit. Nobis persuasum est,armis acquiri regna,non legibus.

ÆNEÆ SYLVII, QVI ET PIVS II. PONTIFEX MAXIMVS FVIT, BREVE ELOGIVM.

PIVS Secundus, Aeneas anteà vocatus, cognomento Piccolhomineus, natione Italus, Senis oriundus, patre Syluio, matre Victoria Corsiniani nascitur,cum pater eius à plebe Senensi cum reliqua nobilitate è republica deiectus ad fundum gentilitium Corsinianum vallis Vrciæ oppidum,se contulisset. Nato puero Aeneas Syluius nomen pater indidit. Puerpera autem per quietem visa est sibi infantem mitratum parere, quæ (vt pronæ sunt semper in peius hominum mentes) verita est ne somnium illud puero & familiæ ignomiam portenderet: neque anteà huiuscemodi suspitione leuari potuit, quàm postea intellexerit, filium Tergestinum Episcopum designatum: quo nuncio omni prorsus metu liberata, immortali Deo gratias egit, quòd defunctum meliore fato, quàm ipsa coniectauerat,filium sibi videre contigisset. Prius tamen cum per ætatem licuit Corsiniani singulari memoria & summa docilitate grammaticam didicit; parce adeò ac duriter vitam ducens,vt omnia ruris officia ob inopiam adire sit coactus. Annum verò decimum octauum agens,Senas proficiscitur, vbi à necessarijs & cognatis adiutus, Poetas primò, mox Oratores adiuit.quibus facultatibus tantum ingenio & diligentia valuit, vt breui præclara poemata Latina & Etrusca lingua ediderit, ludens credo in amorem quo ætas illa maximè conflictatur. Inde verò ad ius ciuile se contulit, quod profecto non ita multò post deserere coactus est.Orto namque inter Senenses & Florentinos bello, caritatem annonæ veritus, & nobilitatem plebi Senensi suspectam cernens, voluntarium sibi velut exilium adsciuit: sequutus amplissimum virum Dominicum Capranicum, qui tum Senis iter faciens ad Basiliense concilium proficiscebatur,questum iniurias ab Eugenio Pontifice sibi illatas,propter denegatum galerum Cardinalatus insigne, quo etiam absentem Martinus ob eius virtutem & integritatem merito donauerat. Huius igitur contubernio vsus post longos itineris labores, superatis alpibus cœlo vicinis per Inferni pontem & Lucernæ lacum, Heluetiorum campos,Basileam tandem peruenit. Quo in conuentu & si multa negocia Aeneæ Dominici secretario obuenerint, semper tamen est aliquid ocij suffuratus, quod literis traderet. Dominicum deinceps paupertate & inopia circumuentum, quippe cui beneficiorum & paternæ hæreditatis prouentum omnem Eugenius denegabat, relinquere non

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

ſine lachrymis cogitur,Bartholomæum Nouarienſem Epiſcopum ſequutus: quo cum Florentiam, vbi Eugenius pontifex erat,peruenit. Sed hunc quoque ob crimen læſæ maieſtatis ab Eugenio accerſitum, Aeneas relinquere compellitur, Nicolaum S.Crucis Cardinalem ſecutus,patrē certè optimum, ac omnium opinione ſanctiſſimum qui Atrebatum profectus, pacem inter Ducem Burgundię & Regem Franciæ cōpoſuit. Quo in Italiam redeunte,Aeneas non admodum Eugenio gratus,Baſileam proficiſcens magno ſemper in honore apud omnes eſt habitus.Fuit enim ſcriba in Synodo illa celeberrima, & literarum apoſtolicarū abbreuiator:Duodecimuir in tanto conuentu Cenſorius habebatur.In eo autem conuentu perſępe orauit: ſed illa eius oratio egregia & elegans eſt habita,qua in eligenda Concilij ſede idonea,Auenioni,Vtinæ,Florentiæ Papiam anteferendā oſtendit, rerum opportunitate,ſitu loci, ædium priuatarū magnificentia, cœli benignitate & clementia,cōmoditate rerum omnium,quę vrbi poſſunt importari,liberalitate Philippi Ducis.Legationes verò plures concilij cauſa obiuit. Argentinā tertiò, Tridentum ſemel, Conſtantiam ſecundò, Francofordiā ſemel,in Sabaudiam iterum mittitur. Deſignato autē poſt longam conſultationem in pontificē Felice, Eugenioq; excluſo,cum octouiri ex vnaquaq; natione deligerentur, quibus ſumma poteſtas in rebus conciliaribus permitteretur,Aeneas pontificis ſecretarius.magiſtratum illū vltrò oblatum renuit.Orator deinde ad Fridericum Imp.à Felice miſſus,tantū dexteritate ingenij apud hominē valuit, vt eum corona poetica donatum in amicos & protonotarium receperit(Ita eos Germani appellant, quos principes ſecretis adhibent)Relatus deinde in Senatorū ordinem, quem princeps in rebus grauibus conſulit, tantum valuit doctrina & authoritate,vt facilis in quauis re ad ingenium pertinente primus haberetur, licet æmulos & obtrectatores multos habuerit. Imperatorem verò Fridericū cum Eugenio diſcordantem, vltrò citroq; ſæpius remeans ſua dexteritate & prudentia ita compoſuit,vt Fridericus eum iterum Romam miſerit,qui Eugenio publicè diceret,ſe & Germanos omnes in humanis diuinisq; ei deinceps obtemperaturos.Mortuo autem eo tempote Eugenio,dum alter pontifex in locum demortui eligeretur, Aeneas conclaui pręfuit:nullus enim orator tunc in Vrbe fuit tāto munere dignior.Creato Nicolao pontifice,dum in Germaniam iter facit, Epiſcopus Tergeſtinus moritur,in cuius locum Aeneas,ſiquidem inſcius à Pontifice & Imperatore ſuffectus eſt.Philippo pręterea Vicecomite ſine hærede mortuo, à Cæſare ad Mediolanenſes orator mittitur, apud quos orationem habuit de imperio vrbis hæreditario,deq; fide ſeruanda:cui quidem ſi populus ille obtemperaſſet, adhuc fortaſſe libertate vteretur.Deinde iterum Mediolanum Cęſaris nomine reuerſus dum obſidione à Franciſco Sfortia arctiſſimè premeretur,maximo cum periculo ingreſſus,re infecta, eiuſdem Cæſaris mandato ad Alphonſum Neapolitanum regem proficiſcitur:quo tempore Epiſcopus Senenſis, vnde originē ducebat, à Nicolao creatur.Compoſita deinde inter Alphonſum & Imperatorem affinitate,in Germaniam rediens Cęſarem adhortatus eſt,vt primo quoq; tēpore in Italiam proficiſceretur ad accipiendum Imperij coronam. Fridericus iter in Italiam ingreſſus, Aeneam præmiſit, qui Leonoræ vxori ex Luſitania venienti ad littus Etruſcum honoris gratia occurreret. Is verò Piſas contendens quò Luſitanos applicuiſſe intellexerat,puellam vni ſibi creditam,ad Imperatorem,qui tunc Senis erat perduxit. Romam deinde proficiſcens,& priuatim & publicè (dum Cęſar cum vxore corona Imperij donarētur)egit omnia.Imperator prętерea ad Alphonſum Neapolim tendens, Ladiſlaum regium adoleſcentem, quem Pannonij & Bohemi furtim ab eo abducere, ſæpe tentauerant, Romæ ſub tutela & cuſtodia Aeneę,cui plurimam fidem præſtabat, reliquit.Imperator ve

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

tor verò rediens, vbi Germaniam attigisset, Aencam statim ex mandato Pontificis, in Bohemiam & Germaniam oratorem cum summa potestate mittit, & ad omnes Austriæ ciuitates. Orta namque erat inter eas & Imperatorem, controuersia pro Ladislao rege, quem illi ad se mitti postulabant. Sublata autem tanta cõtrouersia, ac pace inter vtrosq; composita, Aeneas haud ita multò post ad conuentum Ratisponensem mittitur, vbi Imperatoris vices gerens, præsente Philippo Burgundiæ Duce, & Ludouico Baioariæ, de immanitate Turcarum & calamitate reip. Christianæ tanta contentione dixit, vt omnibus gemitus & lacrymas excusserit; præcipuè aut Philippum Burgundum ad eam expeditionem animare visus est adeò, vt bellum statim omnium consensu decerneretur, quod postea omissum est eorum ambitione & stultitia, qui cuncta sibi deberi putabant. Missus iterum à Cæsare ad conuentum Francfordiam eadem de causa: vbi visus est, omnes quidem cõmouere, verùm hoc natura compertum est, eorum animos citò residere, quorum affectus perfacilè mouentur. Tertius item in Noua ciuitate conuentus habetur, in quo Aeneas mirificè manibus & pedibus annixus est, rem ex sententia perficere, priuatim & publicè vnumquenq; ad id bellum cohortando, quo salus Europæ principum, & populorum libertas & dignitas Christiani nominis continebatur. Nec aberat à spe perficiendæ rei: cùm subitò nunciatum est, Nicolaum Pontificem, è vita migrasse, cuius in morte disturbata sunt omnia. Calisto verò subrogato in demortui locum, Imperator Aeneam Oratorem mittit: inde verò iter in patriam facturus Roma abiens à Calisto retentus est, à quo etiam non multò pòst patrum omnium consensu in numerum Cardinalium refertur. Apud Calistũ verò tantæ authoritatis & gratiæ fuit, vt hominem impulerit, Oratores ad Senenses, qui tum ciuili discordia laborabant, vt populum tumultuantem ad pacem & concordiã adhortarentur, mitteret. At verò dum in Balneis Viterbianis valetudinis causa esset, historiamq; Bohemicã inchoasset, mortuo Calisto Romam statim redijt: cuius expectatio tanta fuit, vt magna pars populi Romani officij causa obuiam progressa, hominem (quasi diuinarent) vt Pontificem salutant. Ad hunc enim consensu omnium Pontificatus deferebatur. Ingressus itaq; conclaue patrum omniũ suffragijs Pontifex Maximus renunciatur. Acceptaq; deinde pontificia corona, qua tertio nonas Septembris pontificali apparatu Basilicam Petri ingressus est: & cum Deo immortali gratias egisset, se totum, confirmata prius ecclesiæ ditione, ad curam reipub. Christianæ conuertit. Sed rebus his omnibus omissis, quæ plurimę & memoratu dignissimæ sunt, pauca de eius studiis literarijs, magis ad rem nostram facientibus delibabimus: non enim in tanto fastigio constitutus, literarum studia intermisit. Ab adolescentia enim & nondum sacris initiatus, vt diximus, poemata edidit, lasciuiæ magis & festiuitati accommodata, quàm pressa & grauia: surgit tamen nonnunquam, & dum iocatur mordacitate non caret. Extant eius epigrammata referta salibus. Ad tria millia variorũ versuum scripsisse dicitur: quorum pars magna Basileę perijt. Orationi solutæ reliqua vita se totum dedit; magnitudine rerum inuitatus. Delectatus est etiam mixto scribendi genere, & ad philosophandum aptiore. Libros in dialogo edidit De potestate concilij Basilienſis. De ortu Nili. De studio venandi. De fato. De præscientia Dei. De hæresi Bohemorum. Reliquit Dialogum imperfectum contra Turcos inchoatum, pro defensione fidei Catholicæ. Epistolas digessit in tempora: & quas profanus, quas sacris initiatus, quas antistes, quas Pontifex Maximus scripserit, voluminib. separat. His Reges, nationes, ciuitates, principes, atq; omne genus hominum ad religionis arma incendit. Extat eius Epistola ad Turcũ, qua hominem adhortatur, vt posthabita Mahometana perfidia, veram Christi Iesu religionem sequatur. Libellum edidit De miseria au-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

licorum. Scripsit etiam de Institutione artis Grammatices,ad Ladislaum adolescentem Hungarorum Regem. Orationes circiter duas & triginta habuit ad pacem Regum,ad concordiam Principum,ad tranquillitatem nationum,ad defensionem Religionis, ad quietem totius orbis terrarū spectantes. Bohemicam histo.iam perfecit:Australem imperfectam reliquit. Aggressus est historiam rerum vbique locorum sua ætate gestarum,quàm negociorum multitudine oppressus imperfectam reliquit. Commentariorum de rebus à se gestis libros xij scripsit, tertium decimum inchoauit. Scribendi genus lene est ac temperatum. Conciones habet splendidas & rei accommodatas. Mouet affectus,ac eos denique sedat. Candorem & ornatum orationis nunquam intermittit. Describit appositè situs & flumina:varios pro tempore sumit eloquentiæ vultus. Cognitionem rerum antiquarum non omittit.nullius oppidi occurrit mentio, cuius originem non repetat, situm non notet: qui duces, qua ætate claruerint diligentissimè perscribit. Mimos etiam ad voluptatem notauit.Sententias in prouerbij modum reliquit multas: quorum partem aliquam, quòd ad institutionem humanæ vitæ pertinere visæ sunt,subiungere placuit:

Diuinam naturam credendo melius quàm disputando intelligi, ac comprehendi posse,dicebat.

Omnem sectam authoritate firmatam humana ratione carere.

Christianam fidem etiam si miraculis non esset approbata, honestate sua recipi debuisse.

Vnius diuinitatis tres esse personas, non qua ratione probetur, sed à quo dicatur animaduertendum.

Mortales mensores cœli & terræ audaces magis videri quàm veros.

Siderum inuestigare cursus,pulchrius esse quàm vtile.

Amicos Dei & hac & futura perfrui vita: sine virtute nulli solidum esse gaudium.

Neque auarum pecunia,neque doctum cognitione rerum vnquam repleri.cui plura nosse datum est,eum maiora sequi dubia.

Plebeis argenti, nobilibus auri, principibus gemmarum loco literas esse debere.

Bonos medicos non pecuniam, sed bonam valetudinem ægroti quærere.

Artificiosam orationem stultos non sapientes flectere.

Sanctas esse leges,quæ vaganti frena licentię imponunt.

In plebem vim habere leges,in potentes mutas.

Res grauiores armis,non legibus diffiniri.

Vrbanus suam domum, ciuitati, ciuitatem regioni, regionem mundo, mundum Deo subijcit.

Lubricum esse primum apud Reges locum.

Vt in mare flumina omnia,sic vicia in magnas aulas fluere.

Assentatores maximè quò volunt Reges ducere.

Nulli magis principes aures,quàm delatori præstare.

Pessimam Regibus pestem adulatoris linguam.

Regem qui nulli fidit inutilem esse, nec meliorem qui omnibus credit.

Qui multos regit,à multis regatur oportet.

Non esse regio nomine dignum, qui suis commodis publica metitur:neque qui sacra negligit, ecclesiæ prouentum:neque Regem qui iuridicundo non assidet,vectigalia digna petere.

Litigatores aues,forum area,iudicem rete,patronos dicebat aucupes.

Dignitatibus viros dandos,non dignitates hominibus.

Magistratus alios mereri & non habere,alios habere & non mereri.

Gra-

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

Graue pontificis onus,ſed beatum ei qui bene fert.
Indoctum Epiſcopum aſino comparandum.
Corpora malos medicos,animas imperitos ſacerdotes occidere.
Vagum Monachum Diaboli mancipium eſſe.
Virtutes clerum ditaſſe,vicia pauperem facere.
Sacerdotibus magna ratione ſublatas nuptias, maiori reſtituendas videri.
Fideli amico nullum theſaurum anteferendum.
Vitam amico,inuidiam morti comparandam.
Hoſtem in ſe nutrire,qui nimis filio ignoſcit.
Nulla in re auarum placere hominibus,niſi in morte.
Vicia hominum liberalitate obtegi,nudari auaritia.
Mentiri ſeruile vicium eſſe.
Vini vſum & labores & morbos auxiſſe mortalibus.
Vinum quod mentem excitet, non quod obruat ſumendum
Libidinem ætatem omnem fœdare,ſenectutem extinguere.
Quietam vitam non aurum ipſum,non gemmas præbere.
Dulce bonis,durum iniquis mori.
Generoſam mortem turpi vitæ, omnium philoſophorum ſententia anteferendam.

Hæc ſunt ferè, quæ uiſa ſunt, ex infinitis ferè dictis & factis à Pio II. Pont. max. *in medium afferre: qui plura cupit,is* Platinam *de eius uita perlegat à quo iſta omnia decerpſimus.*

FINIS.

UVA. BHSC. BU 01444 (02)

UVA. BHSC. BU 01444 (02)